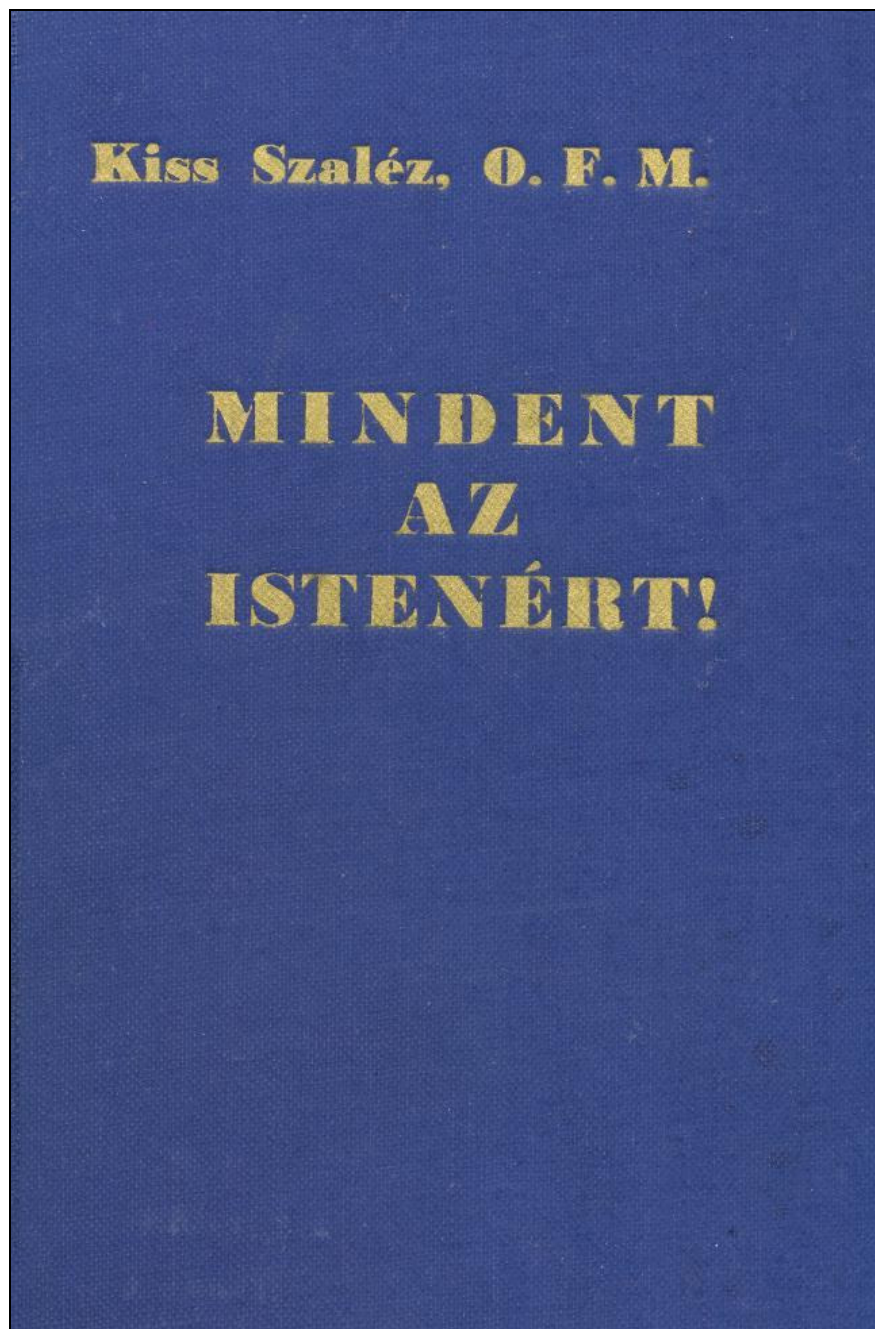

Kiss Szaléz

Mindent az Istenért!

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Kiss Szaléz, O.F.M.
Mindent az Istenért!
Lechner Mária Franciska alapítóanya egyénisége

Nihil obstat. Arthur J. Scanlan, S.T.D.
Censor librorum

Imprimatur. Francis J. Spellman, D. D.
Archbishop, New York.
New York, April 24, 1942.

Nihil obstat.
Roebing, N. J., die 24.-a Martii 1942.
Fr. Tarsicius Gerencsér, O.F.M. censor.

Imprimi potest.
Arrochar, S.I.N.Y. die 25-a Martii 1942.
Fr. Medardus Medveczky, O.F.M.
commissarius provincialis.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1942-ben jelent meg a Magyarok Vasárnapja Kiadónál az Egyesült Államokbeli Detroitban. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett magyarországi ferences rendtartományé.

A könyvhöz csatoljuk a szerző mártíromságát leíró fejezetet *Hetényi Varga Károly: Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában* című monográfiából.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék.....	3
Lechner Mária Franciska.....	4
Bevezető.....	5
1. Bölcsőtől a sírig.....	6
2. Új Mózes.....	9
3. Isten, én és az imádság.....	11
4. Keresztény alázat.....	14
5. Állandóan Istennel.....	17
6. Földi mindenhatóság.....	20
7. Égő csipkebokor.....	22
8. Testvér, szegény, ellenség.....	25
9. Könny és mosoly.....	28
10. Örökre együtt.....	32
11. Szent szikrák és szent lángok.....	34
12. A nagy család szíve.....	40
13. Franciska anya titokzatos teste.....	42
14. Bízz és beszélj!.....	49
P. Kiss Szaléz mártíromsága (Hetényi Varga Károly).....	51

Lechner Mária Franciska

**MINDENT AZ ISTENÉRT!
A SZEGÉNYEKÉRT!
A TÁRSULATÉRT!**

**Lechner Mária Franciska
Az Isteni Szeretet Leányai Társulatának megalapítója**

**Született Edlingben, 1833. január 2-án.
Társulatát megalapította Bécsben, 1868. november 21-én.
Meggalt Breitenfurtban, 1894. április 14-én.**

Bevezető

Amerikai missziós utamon bárhol megfordultam, mindenütt úgy találtam, hogy az itteni katolikus magyar élet elválaszthatatlan az Isteni Szeretet Leányainak áldozatos munkájától. Sokszor elcsodálkoztam fáradhatatlanságukon, amit csak igénytelenségük múltott felül. Kevesebb jutalomért senki se dolgozott náluknál többet Magyar Amerikában!

Minél jobban megismertem őket, végzett munkájukat, annál jobban érdekelt **a szellem, amelyből éltek s élnek.** Így terelődött figyelmem az Isteni Szeretet Leányai Társulatának megalapítójára, Lechner Mária Franciska Anyára. Hálás vagyok érte az isteni Gondviselésnek. Hálámat igyekeztem leróni. A jó Nővéreknek tartott lelkigyakorlatok elmélkedéseibe belebeszöttem Franciska Anya nagyszerű életpéldáját, lelkének nagy kincseit. Új tűz gyulladt a szívekben, a szemek új fénytől csillogtak s persze, hogy a száj se maradhatott így néma. Kértek és mindig hangosabban mondogatták:

– Kedves Father, a szó elrepül, a legszebb gondolat is elszürkül a gondterhes hétköznapi egymásutánjában, de a betű, az írás az megmarad! Tessék leírni, részünkre megörökíteni Alapító Anyánkról elmondott elmélkedéseit...

Jóságos Anyjukért sürgető, serénykedő buzgóságuknak engednem kellett. Így született meg ez a jóakarattal készült könyvecske. Vajha, elérné célját! Jobbá tenne bennünket. Föllekesítene Franciska Anya példájának követésére és fölszítaná bennünk az ő közbenjáró erejének hitét, s így előbbre vinné azt a célt, ami leányainak és tisztelőinek leghőbb vágya, hogy **megdicsőülve lássuk Őt oltárainkon.**

Szent Tamás mondotta egykor Szent Bonaventuráról, aki Szent Ferenc életét írta:

– „Hagyjuk a Szentet dolgozni a Szentért!”

Mi ugyan szentek nem vagyunk, de arra törekszünk. S minél őszintébb és eredményesebb ez a törekvésünk, annál biztosabban közeledik felénk az **Ő és a mi nagy napunk.**

Ebben a szerény munkában nem kimerítő életrajzot akartam adni, céloom inkább ellebbenteni a fátyolt egy nagy lélek rejtett világáról és néhány új meglátást, új megpillantást biztosítani azoknak, akik őt szeretik, tisztelik és követik.

Az első lapokon röviden összefoglaltam életének kiemelkedőbb állomásait és eseményeit. Főképpen azokat, amik jellegzetesen kiemelik szellemét, annak mélységeit. Ez a folyamatos kép segít egységbe fűzni azokat az erényeket és életképeket, amiket róla alkothatunk erényein való további elmélkedéseinkben.

Ami jó van ebben a kis munkában, vagy ami jó belőle esetleg származik, azért legyen hála a minden javak Forrásának.

Végül kötelességszerűen és készségesen kijelentem, hogy mindazzal, amit Franciska Anya lelke gazdagságáról, csodálatos bizalmáról, imameghallgatásairól és a hozzá hasonlókról írtam, a legkevésbé sem kívántam az egyház hivatalos ítéletét megelőzni, – melynek minden soromat és szavamat hiánytalanul alávetem.

Father Kiss Szaléz
ferences misszionárius

1. Bölcsőtől a sírig

Lechner Franciska 1833. január 2-án született a bajorországi Edlingben. Édesapjának a neve Lechner Xavéri Ferenc és édesanyjáé Fuszstetter Mária. Semmi **rendkívülit** sem jegyzett és öröközte meg róluk az utókor. De azt ma is hiszi és vallja minden edlingi polgár, hogy jó katolikus módra éltek, igen békés és dolgos volt az egész család, **becsületességük és igaz jóhírük** csorbíthatatlanul kísérte a sírba őket. Amilyen egyszerűek ezek a vélemények, olyan igazán mélyértékűek. Jegyezzük meg jól, hogy az édesapa bizalmi állású ember volt, aki, **községi fuvaros** létére, a falu terményeit vitte eladni a vásárra hosszú éveken át, mindenki meglegedésére, a közbizalmat soha el nem veszítve. Az édesanya igazi bajor nő, szíve az Istenért élt és keze a családért dolgozott. Kevésszavú, gyorskezü asszony. Hét leány anyja. Eszében-lelkében hét **kiházásítás** gondja. Csupa körültekintő gondosság, – egyetlen pehely sem mehet veszendőbe a szeme láttára.

Franciska a jó szülők negyedik gyermeke. **Ő a család szíve.** Középre került. Három testvér előtte, három utána. Szerette is mindenki a „Francit.” Eszes, eleven életrevaló, nyílt szemű és nyílt szívű. Egyszerű és mégis igen szomjas-lelkű, – bátor gyermek. Nem önző. Ami az övé, az másé is, – hovatovább **mindenkié.** Mindenki szereti, mert nincs benne semmi póz, pedig első tanuló az iskolában. Tanítójának a jobbkeze, társainak igazi **vezére.** A ház hatalmas udvara az **iskolája.** Nagyszerű előadó. A legkielégíthetlenebb publikum napról-napra hú hozzá: az iskola minden tanulója. A szavát elhiszik, komolyan veszik. Játékaiért lelkesülnek. ő a gyermek-sereg lelke, jószelleme.

Persze maga is igazi gyermek. Egész szívvel játszik és cselekszik. Főjátéka az apácás, kapucinus zárdai élet. Minden fiú kapucinus, – talán még szakállt is csinált nekik. Minden leány apáca, – alig bírt elég ruhát szerezni, hogy beöltöztesse övéit. Imádkoztak, szemlesütve jártak. Jaj volt annak, aki vétett az illem, a becsület ellen. S ez nem játék nála csupán, hanem élet. Ha egy kapucinus testvér jött a faluba alamizsnát gyűjteni, ő szaladt kopogtatónak ajtóról-ajtóra. Xavér pedig, aki unokaöccse, a zsákot vagy a kosarat hordozta.

Az élet sehol se játék csupán, és a legkevésbé az falun. Francit is hamar posztjára állította a mama vagy a papa. De mindenki nagy ámulatára Franci kitűnő munkás volt. Örömmel, vígan, ügyesen dolgozott. Eltanult minden házi munkát, értett a földműves munkához is és édesapjának szinte pótolhatatlan munkatársa lett. Számolt, rakodott, éles szemmel figyelt otthon és a vásáron mindent. Felnőttnek számított lélekben-testben.

Lelkivilága elmélyült. Tizenkétéves korában áldozott először. Lassan kialakult benne jövő hivatása. A biztos utat ugyan nem látta még, csak azt érezte biztosan, hogy **nem lesz férfié a szíve, a keze és az élete, hanem Krisztusé.** Kettőzött buzgalommal dolgozott, mert tudta, hogy el kell válnia az édes otthontól. Imáit megsokszorozta, – szinte állandó kapcsolatban élt szíve fehéróstyás kincsével, Jézussal. A család évszázados fészülete előtt sokszor és hosszan imádkozott. Így lett tizenhat éves.

Münchenbe indult. Első otthonát a Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővéreknél találta meg. Sokáig úgy gondolta, hogy iskolái elvégzése után, velük osztja meg a neki is tetsző nevelő munkát. Nagyszerűen tanult, – hamarosan kitűnően képzett kézimunka tanítónő lett. A gyermeknevelésben kitűnőnél is maradandóbb elismerést szerzett.

Történt, hogy I. Lajos, bajor király, az afrikai négerrek megtérítése végett, Münchenbe hozatott vagy harminc kis néger leánykát és a jó Nővérekre bízta azok nevelését. Franciskán kívül senki sem bírt velük. A kis vadócok igazi „mindene” így Franciska lett, aki fogyhatatlan türelemmel nemesítette lelküket. A legkisebb hazugságot is igyekezett kitépni szívéből. Másrészt őszinte bizalomra szoktatta kis feketéit. Az intézet idősebb leányai közül valamelyik egyszer, a szentáldozás napján, hazudott s ezt az egyik kis afrikai észrevette. Franciskához

futott ámuló nagy szemével: – „**Ni, Mama, Jézust eszik és hazudik!**” Ez a kicsi történet jó fényt vet Franciska ügyes és Jézus lelke szerinti nevelő szellemére. Szerette és értékelté is munkáját mindenki. Szívesen fogadták volna maguk közé a Nővérek. **De őt egy benső vágy másra, többre ösztökélte.**

1864- és 65-ben a müncheni Siketnémák Intézetében tanított munkára, kézügyességre. De alig egy év múlva már Svájcban találjuk, ahol Dr. De Pazzo Jánossal, az „Isteni Szeretetről Nevezett Társulat” vezetőjével, a szociális tevékenységek mellett, két iskolát is szervezett a katolikus és protestáns gyermekek nevelésére. A jólelkű pap mindenfelé kéregetett, míg Franciska nagyszerű intézményeket tartott fenn azokból a szerény adományokból. A munka ment fennakadás nélkül. Ő maga **elemében** volt. Remélte, talán ez az út lesz az övé, – ez már valamelyest térítő, missziós munka volt. A Társulat azonban **világi** maradt, – ő pedig feltétlenül **egyházit** akart. Más nehézségek is merültek fel és ő önzetlenül félreállt, másokat engedett a maga helyére. Ekkor már 1868-at írtak s ő harminchatodik évében járt. **Erős nyugtalanság kínozza egész bensejét.** Valami űzte a biztosabb és a belső nyugtot szerző jézusi út felé. Pár hónapig a bajorországi Ebersbergben serénykedett és szinte napok alatt váltotta valóra 100 munkás család szíve vágyát: gyermekeik részére óvodát, magán elemi és kézimunka iskolát szervezett. De ez a műve is másé lett, – tiszta önzetlenségből.

Ebersbergből Innsbruckba ment, ahol Isten utáni szomjúságtól űzve tartotta meg lelki gyakorlatát. Lelkét teljesen feltárta lelkivezetőjének, aki vágyát Istentől származónak ítélte és kimondta néki az **előret.** S ő ment sok reménnyel, és szinte semmi pénzzel Bécsbe, hogy nagy életművét megvalósítsa.

Mi volt a lelke vágya? Mindenek előtt és legfőképpen a szegény és tapasztalatlan szolgáló leányok részére akart **biztos, ingyenes, meleg otthont** teremteni, ahonnan a sok **testi és lelki** nyomort rejtegető életkörülményekre felkészülten mennének új munkahelyükre, de ahová bármikor visszatérhetnek, mint saját, érték létező otthonukba. Ez volt az alap és fő eszme és ez szélesedett, tágult, míg 25 év alatt 600 nővért 27 hatalmas intézményben, jól értsük meg: százezrek javára állított munkába, amely munka **korszerű és nagyszerű volt.** 1868. november 17-én ment kérvénye, tervezett társulatának rövid alapszabályaival, az illetékes minisztériumba jóváhagyás és alamizsna gyűjtési engedély végett. Szűz Mária bemutatása ünnepén, november 21-én tudta meg a jó hírt, hogy kérése teljesedett. **Ez volt az „Isteni Szeretet Leányai Társulatának” első születésnapja.**

Ettől az első boldog naptól a fáradhatatlan munka, az akadályt nem ismerő hivatástudat, a semmiből teremtő és az önemésztő küzdelem, a rendíthetetlen Istenbe vetett bizalom, a szinte érthetetlenül bőterű nevelő művészet, de egyben a tengernyi félreértés és rosszakarat, a sokféle és nagyfokú testi-lelki szenvedés hozta létre pompás Mária-Intézeteit, elemi iskoláit, az árvák és elaggottak otthonait, cseléd és beteg-üdülőit, a közép- és felsőfokú oktatás csarnokait. Kéregetett, tervezett, épített, nevelt, tagokat toborzott, egyházi és világi hatalmasságokkal tárgyalt, koronásfők és szegények javán fáradozott, eget ostromló imával, áldott kézzel testi és lelki sebeket gyógyított, szomorúakat vigasztalt, betegeket vidított, száz és száz utat megtett gyalog, kocsin, vonaton, hidegben, melegben, hóban, porban, sárban, sokszor betegen, majdnem halálra váltan, s mindig alapelvéhez híven: **„Jót tenni, – örvendeztetni, – boldogítani, – égbe vezetni.”**

Lelke égett, űzte a szeretet és a rengeteg munka, s mégis mindig a pontosság és a lelkiismeretesség mintaképe volt. Föltétlen ura lelkének, szavának, – művésze szenvedései eltitkolásának. A munka második életeleme, mert az első nála a kegyelem és az isteni akarat. Kincstára az Isteni Gondviselés, égi közbenjárói a háromszor csodálatos Anya és Szent József. Istenben és Istenért élt. Ő volt az első, utána édes és áldott szegényei s végül életműve, a társulat, – önmaga nem számított. Élete lázas, szentpáli és szentferenci törtetés, – majd jött hirtelenül a megállás és a csendes, szinte váratlan halál. Ó, de hogy is halál, csak a porhüvelyétől való megválás. 1894. április 14-én az Úrangyala után csak pihenőre segítette ma is építő,

fenntartó, vezérlő lelke a hűséges „szamár-testvért”, a testét, de lénye, szelleme építi, tökéletesíti nagy művét tovább.

Ki ne szeretné jobban megismerni ezt a törőlmetszett, modern, korszerű és mégis örökkévalóságot lehelő lelket és életszellemet?

Mi, az ő leányai és tisztelői, kincssóvár, kegyelmi gazdagodásra éhes lélekkel nézünk reá és ellesett, jobban és világosabban meglátott életeszmeit magunkévá igyekezünk tenni, az életét mintázzuk, magunkba szőjük: **Istenért, a szegényekért és a Társulatért!**

Bizonyára a kedves Olvasó számára is hasznos lesz, ha itt nem teszi félre e kis munkát, hanem tovább kíséri azt a lelket, akit mindnyájunk lelke javára adott a jóságos Isten.

2. Új Mózes

Az isteni világrend egyik alaptörvénye, hogy az életközösségek részére az Isten különös szándékát, a **szerzetesi, sajátos életeszmét** az alapító élje meg és ragyogtassa föl olyan fényben, hogy az soha el ne halványuljon. A szerzet-alapítók nem halnak meg, élnek műveikben. Újra- és újraélik az isteni szándékot, amely nem kőszerű valami, hanem élő, emberek javára szánt isteni útmutatás.

Szeretem Franciska Anyát a mi életünk új Mózesének tekinteni. Ő a mi mannánk és Ő a mi fényoszlopunk. **Mannánk**, mert teljesen Jézussal él s így képes ránevelni arra az életművészetre, amely az ostyai Jegyessel való megszakítatlan közösséget és élet-egységet szorgalmazza.

Fényoszlopunk, mert élete, eszméi és szabályai a legbiztosabb útirányok a számunkra, amelyeken célunk, céljaink felé közeledhetünk.

Az első Mózes nem bírta fejét örök álomra hajtani addig, míg a választott nép utódainak, az Ígéretföld leendő birtokosainak még egyszer lelkére nem kötötte boldogságuk biztosítékait, az isteni törvényeket: **az Istennek tetsző élet nélkülözhetetlen alapelveit**. Vajon a mi új Mózesünk ilyen igaz életvezér-e? Kiteljesedtek-e benne azok **az isteni életelvek**, amelyek Mózes ajkán utoljára hangzottak el? Lássuk! Tegyük azokat egyenkint vizsgálatunk tárgyává:

1. **Szeresd az Istent!** A nemes gyümölcs fokozatosan fejlődik rügyből virággá és növekszik parányi gyümölcskéből, mondjuk, ízes almává. A kicsi gyermek, aki a család szíve, január 2-án született, de már 3-án újjászületett vízben és Szentlélekben, a szentkeresztiség révén. A picike és a végtelen nem sokáig voltak egymás nélkül. S hiszem, hogy sohse voltak egymástól „hosszú ideig” távol. A szív gyermeke igaz szeretetet sugárzott. Szeretett és szeretetre indított. Egy jó nép elsősorban Isten szeretetében él. A kicsi Franci számtalan ösztönzést nyert az Isten szeretetre, az első, kacsóit imára kulcsoló, parányi homlokát és keblét kereszttel megjelölő szülői szeretettől az utolsó „Isten vezéreljé”-ig. S az a gyermek, akinek éles szeme és éles esze a jeleseket és kitűnőket érdemelte az iskolában, a szeretet tudományában is az élre törekedett. Persze a szeretet nem tantárgy, ebből nem lehet kikérdezni a gyermeket, – ezt élni kell! ő pedig jelesül élte!

Micsoda bájos kép lehetett az, amikor a gyermek-barát Jézus késői utóda naponkint maga köré gyűjtötte a falu gyermekseregét s a gyermek-mesternő tanított, magyarázott, feddett és mesélt...

Nem a szeretet kis csodája az, hogy amit nem bírt keresztülvinni a lelkipásztor, azt elérte a gyermek-barát Franci? Szombatonként hosszú volt a gyermekeknek a rózsafüzér. Ima helyett kint hancúroztak a templom előtt. A **komoly** Franci fejébe vette, hogy ő rendet teremt. Sorbaállította övét s lábujjhegyen a templomba vezette, kijelölte ott a helyüket és igazán buzgó rózsafüzérezésre szoktatta őket. Ó, hányunknak nem sikerült ez a mieinkkel?! Hány kedves Nővér próbálta ezt elérni növendékeivel s hányszor, de hányszor sikertelenül.

Szíve meleg, puha szív volt, – puhított és hajlított. A szeretet kis csodája ő és ebből lesz majd a szeretet élő misztériuma később, – de nem szóban, hanem életben, győzelmes szeretet-áldozatban.

2. **Imádd az Istent.** Jó, imás szülők komolyan imás gyermeke. Boldog, ha a templomban lehet. Még apácás-kapucinus játékában is az ima, az összeszedett szemlesütés a fő. Egy alkalommal, alig kilencéves korában, a missziós atya beszélt a pogány missziókról. Színes, lelkes szavakkal ecsetelte, hogy mennyien nem ismerik még Jézust... Ő azonnal tüzet fogott. Beszélt Xavérral, hasonló korú unokaöccsével és elindultak pogányokat téríteni. Szíve csak egyet vert: Mindenki szeresse és imádj a Istent! Az eszköz kivihetlenségét nem mérlegelte,

– ő elindult, mert a szíve súgta. Az eredménytelenség nála nem fegyverletétel volt; – nem, csak alkalmas időre várás a biztosabb cselekvésért. Alig volt még tizenhatéves s nem lelte nyugtát otthon. Pedig a családban is, a faluban is mindenki szerette, becsülte. Altöttingbe zarándokolt a Szűz Anyához. Régi szokáshoz híven, leemelt a kápolna folyosóról egy nagy keresztet és körülhordozta, – majd a világ legtermészetesebb módján: **magányosan, szüzességi fogadalommal** tette mindenét a szeretet és az élet-áldozat jézusi oltárára. Teljesen, komolyan, soha visszatérést nem ismerve! Égbeszálló életima ő serdülő korától. Piszkos füst, hamu nincs áldozati oltáránál. Rajta és áldozatán az égi Atya mosolygós szeme pihent.

3. Ne kísértsd, ne ingereld az Urat. Józan, egészséges, bizonyos fokig szinte férfias határozottságot lehelő jelleme visszariadt az Isten-bántástól, a büntől. ő szeretni és imádni, nem pedig kísérteni vagy ingerelni akarta az Urat. Káromló, piszkos szót nem tűrt meg maga körül. A vétkezőt kizárta kerti iskolájából. Visszatérni csak a teljes javulás után lehetett. A könnyelmű vagy tudatos bűnöst nem tűrte meg övéi között. **Micsoda mély élet és nevelő bölcsesség!**

Apja mellett pontosan jegyzett mindent. Egy szem búza, egyetlen fillér se vesztetett el. Jobban vigyázott a máséra, mint a magáéra.

Nevelőnk korában, amint már tudjuk, még a kis, a könnyelmű hazugságot se tűrte meg növendékeinél. Nem engedte tüskés szívbe az édes Jézust.

A rábizott vagy vállalt munkát a legbecsületesebben végezte el mindenkor. Az adományok gyűjtésénél és azok felhasználásánál a leglelkiiismeretesebben vigyázott az adományozó szándékára. Csalárd és hálátlan sohse akart lenni!

Élete Isten-vigasztalás és nem Isten-kísértés!

4. Minden törvényét tartsd meg. A legapróbb részletekig kidolgozta, kitervezte nem csupán nagyszerű hímzéseit és varrásait, hanem minden tettét. Alaposság, teljességre törekvés jellemezte minden munkáját. Mennyivel inkább a lelkét! Neki törvény, isteni szent parancs: **nemcsak az ó- és újszövetség minden szava, hanem a legcsekélyebb lelkiismereti indítás, vagy tiltás is.** Egész életművén végigvonul a magasabb Kéz irányítása. Sokan kimosolyogják, elgáncsolják törekvéseit, de ő megy előre törhetetlenül, ha emberi törekeny teste nem egyszerűen dől is. Semmi és senki meg nem állíthatja, ha a lelkében érzi az égi indítást és hallja az égi szót. Egyetlen ellene felhozott rágalom se bizonyult valósnak! Teljesen Isten törvénye és szándéka szerint cselekedett, élt és halt meg. Megdicsőült benne az isteni akarat!

5. Űzd ki a testedet-lelkedet megrontó pogányt az ígért földjéről. Szent Pál apostol kitűnő életismerete szerint a testi és lelki pusztulás főoka, – származzék bár a kísértés a test vagy a szemek kívánságától, avagy az élet kevélységétől, – maga a sátán, a hazugság és álnokság fejedelme. Vele szemben sohasem tehetjük le a fegyvert.

Tőle csak a halál vagy a beteljesült szentség szabadít meg! Ez letagadhatatlan igazság! De van ennél letagadhatatlanabb igazság is. Ugyanis az evangéliumi Mester életének és működésének legmarkánsabb összefoglalását az evangélista így fejezte ki: „Körül járt, jót cselekedvén.” (Mt 4,23) Ezzel a szüntelenül jót cselekvő élettel törte meg a legbiztosabban a sátán hatalmát.

Franciska a jócselekedet ördögűző erejét kora ifjúságától ismerte. Testét és lelkét nem adta át a kísértőknek soha! Másokét is védte tőle. **Testi és lelki nyomort eltüntetni** volt az ő legfőbb törekvése. Kell-e és lehet-e ezt hiánytalanabban kifejezni, mint önmaga tette, amikor életprogramját így körvonalazta: „**Jót tenni, – örvendeztetni, – boldogítani, – égbe vezetni.**” Ehhez alig van hozzátenni való. Hacsak nem az, hogy ez nála természetes, örömmel teljes apostolság. Persze, hogy futott tőle a „pogány”, a sátán!

* * *

Tekintsünk a mi új Mózesünkre és kövessük útmutatását!

3. Isten, én és az imádság

Nem kell nagy emberismeret ahhoz, hogy magunk is elismerjük: **A külső a belső tükrö!** Lehet ideig-óráig alakoskodni, színészkedni az életben, de nem sokáig. Előbb vagy utóbb, az igazság kinyilvánul. Isten előtt még inkább lehetetlen a kétszínűség, a kétkulacsosság. Örök igazság: „Senki két úrnak nem szolgálhat!” (Mt 6,24) Talán még igazabb: „A jó fa rossz gyümölcsöt nem teremhet sem a rossz fa jó gyümölcsöt. (Mt 7,18)

Olyan mély, tiszta és ámuldozó öröme van annak a természetbúvárnak, aki módszeresen, mindenre kiterjedő alapossggal figyeli meg az élet akármilyen kicsi területét, mondjuk a szobai akváriumot, vagy valamelyik gyermek selyemhernyóját, avagy a kert egyetlen rózsatőjét. Egészen mindegy, hogy mit, csak módszeresen és kitartóan tegye. Új világot fedez fel, telve harccal és törtetéssel az életért, a kiteljesedésért. Minden az egyetlen és a föltétlenül elérendő célt szolgálja. A külső szerzés és a belső feldolgozás, a küzdelem és a győzelem, a kezdet és a vég, mind-mind ezt szorgalmazza. Nagyszerű élmény, nagyszerű tanítás!

Ennél nagyszerűbb, amikor eligazodik valaki a bölcselők és a nagy életvezérek, a szellemi és a történelmi nagyságok gondolatrendszerében és megleli világ- és életszemléletük **centrumát**, lényegi pontját. Ugyanis valamely bölcséleti és világnézeti rendszer a legkönnyebben a dolgok **lényegéről**, azok **természetéről és létezéséről** vallott elvekből ismerhető meg. Ez a rendszer szíve. Ezáltal szinte otthonosan érzi magát a kutató abban a „**világban**”, amely sokaknak égiséző fallal körülvett, titkos város.

A legnagyobb megismerés pedig az, amikor sikerül rátalálnunk az Isten választottjainak, az ő belső egy-mindenségüknek rejtett titkaira és tisztán szemléljük: **Ki nekik az Isten? Kik ők az Isten szemében? Milyen a kettőjüket összefűző, az őket élet-egységbe kapcsoló ima-szellemük?** Ez az a titkos várkastély, amelynek kapuján lángbetűkkel világít: „**Ez az én titkom!**” És mégsem lehetetlen a szentélybejutás. Boldog, aki benyithat és élvezheti csoda-világukat, ami nekik egészen természetes, mindennapi, sőt mindenperces élet!

Franciska Anya lelki és kegyelmi életének ez a titkos, belső világa nehezen megközelíthető. Nála különösen nehéz, hiszen élete a tettek szakadatlan láncolata, pihenést nem ismerő alkotó. Látszólag rohan a mindig több és több alapítás után. **Külsőleg** egy mindig tevékeny, soha meg nem pihenő szervező, cselekvő. Igazán „született alapítónő”, akinek nincs ideje arra, egyik életrajzírója szerint: „hogy órákig imádkozzék és elmélkedjék.” De éppen ez a nagy törtetés, ez a semmiből való alkotás, ez az egyiket még be sem fejező és máris a másikba kezdő, szinte vakmerő, sokszor esztelennek látszó alapítási láz, valamint a tényleges eredmények szakadatlan láncolata a titkok titka! Mi hajtja őt? Lázás tevékenysége honnét forrásoz? Ki segíti? Mi a célja?

Ezekre senki sem fog helyes és kielégítő választ adni addig, amíg belső kegyelmi világában tisztán nem látja:

Ki neki az Isten?

Kije ő az Istennek?

Milyen mély az áhítat-szellemé? Próbáljuk megismerni ezt a kegyelmi háromságot, ezt a valós, belső egységet.

Mi is az ő lelke lelkéből származott jelmondatának első része? Íme ez:

„MINDENT AZ ISTENÉRT!”

Életet, kegyelmet, munkát, örömet, szenvedést, éjjelt, nappalt..., mindent, mindent az Istenért! Kije az ilyen léleknek az Isten? „**Mindene!**” Nem hangzik ebben sajátosan, újszerűen a szenttamási és a szentferenci hitvallás? A léleknek és mindenének egészen Isten

Ószentfelsége elé boruló hódolata és önátadó szolgálata? Az ősi és mégis mindig mai: „Én Uram és én Istenem!” (Jn 20,28)

„Istenem és mindenem!” (Szt. Ferenc.)

De igen! Az ő **„mindent az Istenért!”** cselekvő életelve ugyanezeknek a külső élet számára szánt foglalata. Igen, Franciska Anya mindene az Isten!

S ha igen, akkor kije ő, mi az ő énje az Istennek? Ez is egészen világos: **Ő az Isten kicsi szolgálója, az ő paránya!** Az, aki nem okoskodik, nem kritizál, aki hallgat az égi szóra és tüstént cselekszik, aki nem nézi, mi a nehéz, nem méricskéli, ki és mi áll a parancs útjába: ő teljesíti azt, neki ez kötelessége!

Akinek az Isten az élet maximája, az az Isten minimája! Akinek az Isten az élet teljessége, annak az **Énje az Isten semmicskéje!** Mind a kettő szüntelenül betölti lelke egymindenségét. Ez életereje, ez életcélja! Viszont ebből világos, hogy a lelkét **Istenbe emelő** és az Istent **lelkébe levonó** ima- és **áhítat szelleme** teljes és szüntelen.

Vegyük szemügyre közelebbről ezt az áhítat szellemet.

Ifjúkori naplójegyzeteiből részletezzük ezt a hármat:

1. „Reggel szíved mélyéből imádkozzál!”
2. „Minden munkádnál indítsd föl a jószándékot!”
3. „Este ne hajtsd fejedet álomra lelkiismeretvizsgálat nélkül!”

Az elsónél **„szíved mélyéből”** a lényeges. Ez az, amit a szeretet törvény „teljes szívedből”-ként szorgalmaz. De, aki teljes szívből, vagy szíve mélyéből szeret és imádkozik, – a kettő lényegileg egy –, az teljes elméjéből, teljes lelkéből és minden erejéből is szeret és imádkozik. Annak a lelkéből megérthetően hangzik a későbbi, komoly sürgetés: „Mindent imával, semmit sem ima nélkül”.

Ez viszont második életelvéhez vezet, amelyben a **„minden”** és a **„jószándék”** a fontos. Az Isten imádása és szeretete: az Isten dicsérete. Ezen a földön a legérthetőbb Isten-dicséret a jó munka, a jócselekedet. A jócselekedet lelke pedig a jószándék. Akinél minden munkát a jószándék értékesít, annál teljes az Isten magasztalása és dicsérete.

Az elmaradhatatlan önfürkészés, a szenvedő Jézus lábánál napi nyomorúságait megkönnyező és azokat a tőle telhetően engesztelő **emberi gyarlóság** nem rontja le Istenhez való ragaszkodását, sőt beteljesíti azt. Istenben boldogult Prohászka püspök atya szerint: **„az ima lehet édes, fényes, szenvedéses.”** Ilyen a mi jó Franciska anyánké is.

Kissé feltűnő nemde, hogy hiányzik nála a kérő ima? Nála hiányozhatik ez?! Igen! Az önző, az erőszakoskodó imát nem ismerte. A bizalmasan könyörgő is ritka nála. **Ő nem kér, ő cselekszik: „Én teszem a magamét, az Isten meg teszi a magáét!”** Minek ott a kérdés, ahol napként világít: **„Tudja a ti Atyátok, amire szükségtek van.”** (Mt 6,32)

Ezek után nem lesz fölösleges, ha megismerjük életében a **szóbeli, az elmélkedő, a szemlélődő** és a **nyugalmi imát** is. Ezek teljesebbé teszik édes, fényes és szenvedéses áhítatát. Jobban megértjük nála, az általa készített és nővéreivel, szegényeivel, árváival és öregjeivel sokszor elimádkoztatott könyörgéseit. ő maga is imádkozott és könyörgött velük, de a lelke magasabban és mélyebben esdekelt az övékéénél. Velük azért imádkozott, hogy nevelje és emelje őket.

A szóbeli imákat, akár a kar-imát, akár a magán rózsafüzért vagy valami más imát, amit végzett mindig **teljes, külső és belső összeszedettség**gel végezte, – igazán példászerűen.

Breitenfurtban fiatal nővéreivel együtt imádkozott a zárda udvarán, szerényen lépdelték. Történt, hogy egy nagy varjú éppen ő melléje szállt és vele sétált. A fiatal nővéreket ez nevetésre ingerelte, alig bírták azt visszatartani. Franciska Anya, mintha semmit se venne észre, nyugodtan és pillanatnyi megállás nélkül, tovább imádkozott. Ima után azonban így szólt hozzájuk: „Íme, gyermekek ez a varjú a kísértőt jelképezi. Gyakran elétek idéz valamit, hogy az imánál elszórakoztatok és világias gondolatokba merüljete. Azért vigyázzatok! Ne hallgassatok a kísértő sugallataira és akkor ott hagy benneteket. Ha a varjút azonnal elűztétek

volna, nem nevettek volna. Mindjárt az első támadásnál szálljunk szembe a kísértővel, akkor győzedelmeskedünk.”

Megvolt benne az elmélkedés égi adománya is. Megfontolt, színes lényeket látó szellem, és egyben „született szónok.” Hosszú és gyakori utazásai alkalmával **órákig a legnépesebb csendben és lelki magányban élvezte Ura és Istene édességét.** – Százszor megfontolta tennivalóit, – aprólékos gonddal kitervezte mondanivalóit. Innét eredt nagy biztonságérzete és a legnehezebb órákban is mosolygós, örvendező, napsugaras lelkülete.

Éjszakánként hosszasan és bensőségesen beszélt isteni Mindenével, – **belemerült az ő szemléletébe,** – új gondolatok, új meglátások villantak föl ilyenkor benne. Ezeken a meghitt éjszakákon gyúltak ki lelke egén a vezérlő eszmék: „Fizikai és erkölcsi nyomort irtani,” „Lelkeket boldogítani, lelkeket menteni.” Itt kell keresnünk rendületlen bizalmának és az isteni Gondviselésben megpihenő nyugalmanak mélyforrásait. Sokaktól, egyházi és koronás főktől megcsodált, nem evilági bölcsességét is innét kell származtatnunk. Gazdag éjszakák gazdag gyümölcsei mindezek! Koronájuk pedig az a nyugalmi égbenzés, amely különösen utolsó évét, utolsó hónapjait jellemezte. Azok a természetesen kiejtett, de meglepetéseket keltő kijelentések, amiknek semmi külső okát sem lelték a jó nővérek, mindennek az Úr karján pihenő életnek ízes, de meg nem értett gyümölcsei: „Mindent elrendeztem,” „Ez az utolsó lelkigyakorlatom,” „Nem látom többé Boszniát és Magyarországot,” „Isten veletek, nem látlak többé benneteket,” „Ti vagytok az utolsók, akiket én öltöztettem be, azért tinektek a legjobboknak kell lennetek.”

Utolsó betegségében mindenki izgul körülötte, orvos orvost ér, csak ő nyugodt, a nagy rohanó, a nyugtot nem ismerő alkotó. Mosolyogva veszi a prágai kis Jézuska köpenyét, – ő tudja, hogy ez csak övéinek jó vigasz. Nincs kérése a lourdes-i Szűz Anyától, amikor az egyik zarándok a közvetítésére vállalkozik: „A szentmisében és a szentáldozásban mindent elintéztem a jó Istennel.” Ez már az örök haza zenéje. Annak a békéje és nyugalma ez, aki teljesen az Uré, akinél állandó lakást vett a Szentháromság és hiánytalanul teljes nála az isteni birtokbavétel. Itt inkább némán csodálkozni lehet, mint emberileg megérteni a belül történeteket. **Ő az Istené egészen és az Isten az övé!**

* * *

Mikor leszünk már mi is egészen Jézusé?

4. Keresztény alázat

Aki a maga belső, lelki világában az áhítatnak olyan főséges dómját építette föl, mint Franciska Anya, homokra az nem épített, hanem a legszilárdabb alapra, **a keresztény alázatra.**

Életrajzírói igen félve írnak erről a rejtett kincséről. Igaz, ez hétpecsétes levélnél is titkosabb valami Franciska Anyánál és nehéz az eligazodás. Úgy van vele az ember, mint a napfényről a homályos alagútba tévedő: sehogy se bír eligazodni, – vakká lesz az új helyen, pedig nincs ott sötétség, csak természetes homály. Akiket külső, lázas, fényes teljesítményű élete foglalkoztat, – félve érintik a homályosat. Ő, pedig mennyi titok, új és mélyebb, rejtett öröm várja ott a tisztelettel közelítőt! Próbáljunk eligazodni „atemplomában,” alázatosságának jézusi homályában.

Ifjúkori életeszméink egyikét így fogalmazta meg: „**Jócselekedeteidnél ne hiányozzék az alázatosság.**” Micsoda üde, tiszta, evangéliumi levegő! Semmi cicoma, semmi mesterkéeltség! Nem is hiányzott az evangéliumi szellem nála soha!

A Szentlélek tanítása szerint **az öltözet, a nevetés és a járás** az ember legjobb ismertetője. (Sir 19,27)

Franciska Anya **öltözete** mindenkor egyszerű, rendes, tiszta, a szent szegénység rajongójához méltó. Sohse esett túlzásba. Sohse lett hűtelen szerzetesnői és főnöknői méltóságához. A fényűzésnek ellensége volt mindenkor, de a fölösleges dolgokat se tűrte meg magánál vagy nővéreinél. Érdemes kézbe venni szobájának képét: **milyen igénytelen rend, milyen rendezett igénytelenség tart ott prédikációt!** Milyen kár, hogy első bécsi „otthona”, az Isteni Szeretet Leányainak Rivo Tortója, (Rivo Tortó asszisi Szent Ferencnek és első társainak legendás szegénységű otthona) a Siketnéma u. 5. III. emeleti szobácska nem maradt meg. Micsoda szegénység és mégis milyen tiszta megelégedés uralkodott ott! Ehhez a példás igénytelenséghez, ehhez a tiszteletet parancsoló, rendezett szegénységhez később a Fácán utcai Anyaházban és minden új alapításnál hű maradt. Hogy a szegénység vagy az alázat volt-e főbb indítéka, azt csak a jó Jézus tudja!

Arcán, egész megjelenésén előmlött az evangéliumi **vígasság.** Kedves szavajárása Szalézi Szent Ferenc mondása: „Furcsa szent a szomorú szent.” Nevetése tiszta és üde, sohasem hahota. – A hangos, fékezetlen nevetést valóságosan utálta. Nagyszerűen értett a szomorúság-üzéshez. Nem tűrte övéinél a lehangoltságot. Sohsem volt szüksége adomákra vagy idétlen tréfákra. Az alázat fegyelme diadalmaskodott szemén, szaván, mindenén, öröm volt vele lenni!

Járása, külső magatartása mindig komoly és öntudatos. Lépése igazi, szentbonaventurái „gressus gravis,” súlyos lépés. Nem azért, mert kissé kövér volt, hanem mivel „szeme a lába alatt pihent mindig,” – minden lépésénél a lélek verte a taktust. De azért ne próbáljon valaki egy fontoskodó, lassú „bölcset” faragni Franciska Anyából a föntiek alapján, – mert ő azok ellenére, sőt éppen azok alapján tudott: serény, mozgékony és mindig „útonlévő” lenni, lelke vagy Társulata kára nélkül.

Lelkének és jellemének krisztusi alázatát még tisztábbá és érthetőbbé teszik a következő megfontolások:

Semmi munka sem volt számára megalázó. Minden munkát meg akart ismerni és mindenben segített. Kapált, varrt, főzött, hímzett, nevelt, írt, kormányzott egyforma természetességgel, – lélekkel és kegyelemmel. Soha semmi olyant nem követelt, amit önmaga előbb meg nem tett. Mindenki munkáját ismerni akarta – **tapasztalásból.**

A kéregetésben mindig az első volt. Az engedély megszerzések kálváriás útját megjárta majdnem az összes dél- és kelet-európai országokban. Mint mindenkitől tisztelt alapítónő,

1889-ben, a „Csodálatos Anyáról” nevezett legújabb, bécsi anyaházban, minden egyéb munkája mellett, maga volt a szakácsnő. Annyi természetes humorral és fáradhatatlansággal viselte ezt a „tisztiséget”, hogy könnyet csalt a rejtékben nővérei szeméből.

Komolyan int a Szentírás: „Van, aki álnokul megalázza magát és belseje tele van csalárdsággal” (Sir 19,23) Nem kell önála valami ilyesmitől félnünk? A legkevésbé! Neki nem kenyere az alázatossággal való kérkedés. **Amikor tele van lelke alázattal, még akkor is elhárítja azt.**

1875-ben egykori nagy tisztelője, egy magasállású és befolyásos személy, azt tanácsolja neki, hogy mondjon le rendfőnöknői tiszttségéről. Az illetéktelen egykori tisztelőjét nagyszerű levéllel szereli le. Csak az elejét és a befejezését olvassuk el és elég:

„Ön azt akarja, hogy rendfőnöknői hivatalomat letegyem. Ez ismeretes előttem...” „Ha alázatos volnék, örülnék az ön részéről ért megvetésnek, így azonban mélyen érzem azt az ütést, amellyel ön sújtani akar!” Milyen mesteri elrejtése annak, ami a kincse s mégis, milyen homálytalan tükre ez annak!

A főrangúakkal és a szegényekkel szemben egyformán természetes, kedves és mértéktartó. Sem a fény, sem a nyomor nem zavarta meg. Fölfelé nem bókolt, lefelé nem taposott. Mindenkinek a javát akarta, de sohasem tolakodóan. Szívesen segített, a panaszost türelemmel meghallgatta, de a titkok után nem kutatott. Mindig ura volt szavának, tiszteletadásának és érdeklődésének.

A vett jóért őszintén hálás. „Sok hibánk van, de hálátlanságról senki sem vádolhat” – mondogatta. A hála nála nemcsak ima, hanem őszinte szolgálatkészség és leleményes „visszafizetése” a vett jónak. Kifogyhatatlanul találékony a jótevőinek szánt meglepetésekben. A határon azonban itt se ment túl, – nem tolakodott, nem erőszakoskodott, – sohasem akart hálásnak látszani.

Önmagával elégedetlen. Minduntalan többre ösztökelte önmagát Istenért, a szegényekért és a Társulatért. Önmagával való elégedetlensége még arra is rávette, hogy a szabálykönyvből nyilvánosan fölolvasta a rendfőnöknő kötelességeit és pontról-pontra fennhangon vádolta magát. Gyakran felhangzott: „Ebben még nem vittem sokra!”

A dicséretet sohasem kívánta, ha elmaradt, nem hiányolta. Istenért élt és cselekedett. – Az ő tetszése, lelkiismeretének öröme volt szemében a fő. Amikor világi tisztelet és elismerés érte, elmerengett, elszólta magát: „Szegény Lechner Franciska, mennyi port vernek föl miattad!”

Már súlyos betegen feküdt, amikor a király, végzett munkáinak elismerésül, arany éremmel tüntette ki. A nővérek félték vele közölni az örömhírt, félték, hogy megárt édesanyjuknak. Milyen nagy volt a meglepetésük, amikor a hírközlés után egészen nyugodtan így szólt: „Jubileumomra kéziratot reméltem a királytól, de az a végzetes változás a minisztériumban egészen lefoglalta az uralkodót.” Ezzel egyszerűen elrejtette a nagyobb kitüntetés tényét és mentette az uralkodót a várt és elmaradt elismerésért. Bármennyire nem érdekelte a kitüntetés, de Társulatának jóhíre, tisztelete mindig a lelkén feküdt. Csakis ezért örült, ezért fogadta őszinte hálával az elismerést.

A dicséret arcát pírba borította, néha pillanatra meg is zavarta. Érzelmien művészien uralkodott. Önmaga vallotta be egyszer: „Ha lelkemben viharok dúltak, úgy el tudtam rejteni, hogy környezetem nem is sejtette szenvedéseimet.” Ez a lelki uralom könnyebben érvényesült a dicséretnél, mert a szenvedés iránt volt a legérzékenyebb. Egy alkalommal Karolina Augustza királynőnél alaptalanul bevádolták. Ezt ment valahogy rendezni, nehogy Társulatának kárára legyen. A királyné kegyesen fogadta, az ügyet nem remélt rövidséggel intézték el. Végül a felséges Asszony, kezét szorítva, a szemébe mondta: „Örülök, hogy megismertem. Most már senki se merészeljen hátrányosat mondani önről, – azonnal visszautasítanám.” A nem várt dicséret hirtelen megzavarta, elpirult és nehezen találta meg a hálás szavakat.

Egész nyugodtan pontot tehetnénk már most lelke alázatosságának megismerésére, és még se tesszük. Nem tesszük pedig azért, mert mindenkitől elismert, **emberfölötti alapító és szervező munkássága** egyben félreismerésének egyik leggyakoribb forrása. Gyakran éri az alaptalan ítélet. „**Túl sokat akart, elsiette a dolgokat.**” Kötelességünk ezekben is, éppen az alázatosság szempontjából tisztán látnunk.

Való igaz, hogy vállalkozó szellem és alkotó egyéniség, – **de nem önfejű, nem önmagától induló.** Belső hang, titkos megérzés, kegyelmi meglátás indítja és sarkallja. Önmaga tehetetlenségét jól ismeri, de tapasztalásból tudja: „Mindent megtehetek azáltal, aki engem megerősít.” (Fil 4,13) Alkotó keze az Úr kezében pihen, vele épít, mert „ha az Úr nem építi a házat, hiába munkálkodnak, akik azt építik,” (Zsolt 126,1) vallotta teljes hittel és alázattal. Következetes célratörékvésében, a gáncsok, a bajok le nem szerelik, a megkezdett munka abbahagyására rá nem vehetik. Mások félúton, félnehézségek után is hátrafordultak volna. Nem ő. Ő a végző állhatatosság híve. S ez az ő legszebb bizonyítéka, hogy nem önmagáért, nem emberi célokért s a legkevésbé evilági dicsőségért élt és küszködött. Jól érezte magát az Úr az ő alázatos szolgálóleányánál és örömmel pihent meg szeme hűséges, kitartó munkálkodásán.

* * *

Vajon a mi szavunk, tettünk és életünk is az égi Atya tiszta örömének forrása?

5. Állandóan Istennel

A legkeményebb gránitra épült, művészi templom is **üres**, ha nem tölti be **személyes, lényegi jelenlétével** az Isten. Salamon templomépítő öröme akkor érte el a maga beteljesülését, amikor gyönyörű templomát betöltötte az ősatyák, Ábrahám, Izsák, Jákob és a szent elődök, József, Mózes és Dávid Istene. Mit érne Franciska Anya alázatra épült áhítatszentélye, ha nem vett volna abban „állandó lakást” az Isten?! Ne aggódjunk! ő, aki az Úrral építette élete templomát és minden művét, nem hiába építette azt. Betöltötte őt születése után alig egy nappal az Isten, kegyelmileg önmaga is *ápolgatta* azt, első szentáldozása lobogóvá és nagy tettekre éretté növelte, magányos szüzességi fogadalma a vérkorszakában, 16 éves korában, örök szövetségre változtatta és szerzetesi élete örökéletre méltóvá magasztosította.

A **hit** természeténél fogva csoda-világ, homályos, igen sokszor érthetetlen önmagában, – ilyen a hívő is! Megváltozik azonban a helyzet, amint a hitet **cselekedeteiben szemléljük**. Hogyan? Ez lehetséges? Igen, Szent Pál nagyszerűen rávezet az első lépésekre a Rómaiakhoz írt levelében (10,11): „szívvel hiszünk, szájjal pedig vallást teszünk.” Szóval az igaz hit a szívben fogamzik, ez a termő talaja. Prohászka püspökünk nagyszerűen igazolja ezt két nagy elme ellentétes szavait idézve. – Báró Eötvösünk könyörgött egykor: „Isten, ki a fűszálnak harmatot, a virágnak napsugarat, a tengernek vihart adsz, hogy el ne poshadjon, – **adj a szívnek hitet!**” A sötét, de jókedvében kacagó Byron így sikoltott: „Emberek, **a szívembe** ne nézzetek, mert ott **poklot láttok!**”

Franciska Anyának szíve **a hit mennyországa**. Nem pici eszével értette meg az ima és a hitoktatás tartalmát, az örök igazságokat, hanem édes, meleg, szomjas szívébe szívta azokat. Ez a telistele szív ömlött ki kerti-katedráján, ez oktatott, ez nevelt, ez épített. Sőt, mintha ez semmi se lenne, kész volt elindulni a pogányok közé megismertetni szíve Istenét és boldoggá tenni mindenkit Őbenne. Ha vérét és életét nem áldozhatta föl, mint vér tanú, – hosszú, kálváriás előkészülete, jelöltsége a nagy mű előtt, valamint rendalapító és építő fáradságát: **hosszú, lassú, valós vértanúság!** S milyen teljes, milyen lelkes vértanúság! Mindenét kimerítette szíve Istenéért, a fizikai és az erkölcsi nyomor kiirtásáért.

Harmadik altátiingyi zárandoklata után utoljára látogatta meg szülőhelyét. Bensőn, könnyesen hálálkodott. Végül is a temetőbe ment s kedves halottainak sírkövén függő szenteltvíztartóból meghintette a drága hantokat. Amennyi hit csak keze mozdulatába férhetett, az mind benne volt. **Ilyen egész, külső, hitvalló, liturgikus élete is**. Nincs egyetlen elnagyolt keresztvetése, egyetlen elsietett térdhajtása. Egész szívvel hisz és egész testtel vallja meg Urát és Istenét. – Az ősi, családi kereszt első tanácsadója, első erőforrása. Viszi magával, mint féltett, drága kincsét. – Pici Mária szobra a neki és az érte olyan sok jót kieszközlő Csodálatos Anyát idézi lelkébe. – Szentmiséiben, szentáldozásaiban elmerül, megerősödik, új fényt, új reményt merít azokból. Szíve, lelke, mindene átizzik és a legnagyobb bajok közepette is fennen hirdeti cselekedeteivel: „**Minden lehetséges a hívőnek!**” – (Mk 9,22)

Szent Bonaventura szerint az igazi szerzetes hat dologra kell, hogy figyeljen és azok megtartásával: őszinte és szent életre való törekvéséről bizonyosságot tegyen. **A hit és a hittel teljes élet** hatos próbája ez. Vizsgáljuk meg Franciska Anya életét is, hogy lelkének aranya felragyogjon szemünk előtt.

1. Hogy el ne vesszél és a tökéletességben előre haladj, szeresd az imádságot és a szent olvasmányokat, – gyakran keresd fel a templomot és szívesen időzz szobádban, – kerüld a tereket és az utcákat, azok tétlenségét s ha valami kiszólít, szemfékezve siess vissza.

Ki tud felhozni egyetlen esetet Franciska Anya életéből, amely elmarasztalja ezekben? Az ima mindenható kulcs a kezében, zárdái a hosszú, fáradságos utazások céljai, a kápolnák

meghitt lelki szanatóriumai, s a szeme, az ajka ritkán nyílik, – hiábavalóságra, hiúságra pedig soha.

2. Szíved és érzékeid szemérmét mindig őrizd meg. Hogy ezt elérd, senkivel se legyen külön barátságod, még lelki se, sőt annyira a közösé légy, hogy senki se lehessen ellened anélkül, hogy a közösség ellen is ne lenne.

Mit kell még kiemelnünk lelki hófehérsége bizonyosságául a szüzességi fogadalom és azon igazság mellett, hogy legelkeseredettebb ellenségeinek se jut még csak eszébe se, hogy ez ellen vádolják? Számptalan bizonyosság igazolja, hogy nemcsak maga nem akart, hanem nővéreinél se túrt még lelki-privát-barátságot sem. Az egyébként mindenkiben könnyen hívő Franciska Anya itt hitetlenné, bizalmatlanná válik: vagy lemond veszélyes barátságáról az illető, vagy megy a rendből, – harmadik megoldás nincs! Abban pedig valóságos művész, hogy mindenki a magáénak higgye őt igaz és sajátosan kitűntető szeretetben. S ez, nemhogy Társulata egységét megbontotta volna, hanem egyenesen így lett ő a **közös egység** szívekben gyökérező, szilárd és biztos alapja.

3. A nyelvedet a legszorgosabb gonddal őrizzed. Ha másokkal vagy, sohse beszélj szükség nélkül. Ha jelenlévőt vagy távollévőt dicsérnek, vagy ócsárolnak, te lehetőleg se ne dicsérj, se ne ócsárolj.

A béke őre és a háborúság okozója a a nyelv. Jól tudta ezt Franciska Anya. Ezért igen kevés-beszédű. Hű az evangéliumi: „Igen-igen, nem-nemhez!” Sohasem kíváncsi, nem faggató, – még hivatalból sem. Meggyőződése, ha a szeretet nem nyitja meg a szívet és az ajkat, a faggatás, a kényszer biztosan lezárja azokat. Csak lélekből dicsér és csak szükségből fedd, – dicsérgetés és ócsárolás nem sajátja.

4. A lehető legnagyobb gondossággal kerüld az „úgy látszik”, – „úgy hallatszik” nyomán terjedő „továbbadást.” Meg se hallgass másról mást, mint épületes dolgokat.

Továbbadás, titoksértés lehetetlenség nála. Ezernyi munkája, beteges keze ellenére is, maga írja meg a „bizalmas” válaszokat. Az árulkodást utálta és büntette, – de szívesen beszélt és pedig ízes örömmel nővérei „sikereiről”, a Társulat „dicsőségéről”.

5. Sokszor emlékezz meg szívedben az Úr jótéteményeiről és gondold az utolsó dolgokra. Franciska Anya az örvendező, élő hála. Szíve túlradó örömmel telik meg mindenegyus újabb égi kegnél és evilági sikernél. Hogy énekelte és énekelte a Te Deumot! Egyrészt a hála, másrészt meg rövid, hátralévő ideje sarkallta a pihenést nem ismerő tevékenységre. Gyarlósága, halála egyaránt szeme előtt lebegett. A pokoltól és a haláltól nem félt, az eget belső, szent hittel remélte, nyugodtan, munkásan és utolsó évében tudatosan várta.

6. Ne ítélj meg senkit se szívedben, se száddal, csupán önmagadat. A jó Franciska Anyának mindig nehezére esett a rendfőnöknői hivatalától elválaszthatatlan bíraskodás, ítélethozatal. Fájt ez neki. Ő emelni s nem lenyomni, – menteni s nem elveszteni akart. Ítéletei szinte mesterművek. – A vétkező cselekedetei és a szent szabályok hozzák meg az ítéletet, ő csak ott és akkor szól, ahol és amikor valami kimarad vagy helytelenül alkalmazták a Társulat egyik-másik törvényét. Földi adósságairól pontos számadást vezetett és tréfásan mondogatta: „Bűnöm előttem van mindenkor!” Menynyivel jobban érezte „adósságát” Istenével és Mindenével szemben. De mint mindenben, ebben is kerülte a feltűnést. Nem szerette azokat a nővéreket, akik súlyos, külső vezeklést akartak bűneikért vagy a bűnösökért. Igen jól ismerte a szent szabályokat és mindig azok tökéletes megtartását szorgalmazta. Ez volt az ő néma és szent penitenciázása.

Prohászka püspök atya, a teljes és élő keresztény hit nagy élesztője és apostola, mondotta egykor: „Azt az erős, teljes, lelkes hitet, azt az egész katolikus hitet kívánjuk és hívjuk vissza, amely nem rejtőzik félénken a szív redőjében, hanem katolikussá teszi az ész elveiben, a szívet az ő indulataiban, a nyelvet az ő szavaiban, a zsebet az ő adományaiban, a kart az ő cselekedeteiben, az egész embert észben, szívben és testben!” Szó szerinti hűséggel alkalmazhatjuk minden kívánalmát Franciska Anyára és boldogan mondhatjuk: nála mindez teljesen megvolt. Sőt teljesebb is volt ezeknél hite és kegyelmi élete. A mi új Mózesünk hite nem félénk és remegő, mert az ő Istene nem a rózsabokorban, hanem a szívében pihent és onnét szólott. Ő nem fölfelé és nem kifelé küldte fohászait, hanem befelé imádkozott. A hívő Anya és az imádott Isten egymásban pihent és lakott. Nem csupán estéenként szólt teremő és

kormányzó Istene hozzá, mint boldog ősszüleinkkel tette egykor, hanem annyiszor, ahányszor szíve vagy szándéka diktálta. Franciska Anya viszont sohse volt rest szándékai azonnali teljesítésére. Szemlélődő, mélyen értő szelleme mindenkor a biztos útra, a kívánt eszközök kiválasztására segítette. Sohse bánta meg, árkon-bokron követte szíve-lelke sugalmát. Sokan megcsodálták hegyeket mozgató hitét. Néha talán kissé „**mosolygós**” volt ez a **csodálat**, – de nem Franciska Anya hite! Az Isteni Mester és a Jegyes szava benne sokszor és csengően hangzott: „Bizony mondom nektek, hogyha valaki e hegynek mondja: Indulj meg és merülj a tengerbe! és nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy megtörténik mind, amit mond, meglesz neki.” (Mk 11,23). Ő is mozgatott hegyeket, sőt hegyeknél nagyobb dolgokat is! Hofbauer Szent Kelemen, Bécs nagy apostola, mondotta sok és keserves tapasztalat alapján: „Nincs borzalmasabb valami, mint az irigységtől megkeményedett papi vagy szerzetesi szív.” S hány ilyen kősziklánál keményebb, hegynél nagyobb akadályt kellett eltávolítani Franciska Anyának és előbb vagy utóbb, de sikerült neki. S ami a legszebb életében, nemcsak „mozdítani”, hanem „puhítani” is tudott. Az ellenségből barátot varázsolt elő szent hite, a hitből származó és a benne működő kegyelem. Elmondhatjuk róla is Szent Pál Apostol szavait: „Az Úr kegyelméből vagyok, aki vagyok s az ő kegyelme bennem nem volt haszontalan.” (1Kor 15,10)

* * *

És mibennünk?

6. Földi mindenhatóság

„A hit pedig a reménylendő dolgok alapja” – hirdeti joggal Szent Pál apostol (Zsid 11,1) Amilyen valakinek a hite, olyan a reménye is. A hegyeket mozgató hitű Franciska Anya az Istenbe és az ő gondviselésébe vetett rendíthetetlen bizalomnak evilági csodája. Ha valaha oltárainkon tiszteljük őt, bizonyára a nagy bajba jutottak, a reménytvesztettek, a kétségbeesés örvényének partjaira vetődöttek védője, kedveltje lesz.

Erre az egészen csodálatos bizalomra vonatkozólag van életében a legtöbb, szinte kézzelfogható adatunk. S milyen meglepő, hogy még ebben is milyen nehezen megközelíthető a lelke. Az eredményeket látjuk, ismerjük, de nem a **hogyan**. Azonban minél mélyebbről kell felszínre hoznunk **elrejtett kincsét**, annál inkább akarjuk azt, mert annál értékesebb az mindannyiunk számára.

Egész életén átvonul a titkos Kéz vezérlése. Ez a Kéz Istené. Ez a Kéz vezette hosszú, tekervényes, 35 évre terjedő életszakaszán át, míg eljutott a lényeghez, életművének kezdetéhez. Semmi se volt ebben a 35 esztendőben céltalan, semmi se fölösleges. Ennek a legnagyobb bizonyítéka az a sokrétű, eseményekben, szenvedésekben és mindenek felett eredményekben gazdag 25 esztendő, amely **emberileg** teljesen megérthetetlen. A hosszú és az elért sikerekhez mérten mégis olyan rövid 60 esztendőt koronázta meg ez az isteni Kéz a halál és megdicsőülés utolsó évével. Ezt a 61 esztendőt azonban az öntudat evilági ébredésétől az árnyék világból való elköltözésig kettő jellemezte: **kegyelem és kötelességteljesítés**. Szinte örvendező bizonyossággal hirdeti egész lénye: **Olyan jó picinek, minimának lenni és tudni, hogy a nagy Istené, a lét és lényem Maximumáé vagyok!** Tisztán és világosan látta, hitte az Úr Jézus intését: „Nálam nélkül semmi jót sem cselekedhettek.” (Jn 15,5) Ezért hangoztatta olyan eréllyel: „mindent az Istennel, semmit se nélküle.” Sőt ő „mindent az Istenért” és „őbenne” akart végbevinni. Gyermekkorában és később is mindent a kegyelem indítására kezdett s annak vezérlő fényénél végzett. Valóságos művész lett az eszközök kiválasztásában és azok alkalmazásában. Másrészt letagadhatatlanul nagylelkű, sokszor hős önemésztésig menő kötelességteljesítésében. Hanyagság és gondatlanság ismeretlen valami igen mozgalmas életében. Pusztán emberi dolgokért sohse küzdött. Egyetlen és legfőbb kötelességének ismerte és vallotta: „Mindent megtenni az Istenért, a szegényekért és a Társulatért!”

Főképpen élete nagy művének korszakában, 25 esztendős rendalapító és szervező munkájában diadalmaskodott benne a kegyelem és a kötelességteljesítés harmonikus egysége.

Amikor Bécsbe érkezett, hamarosan tapasztalnia kellett, hogy minden ígéret, mástól táplált remény: üres semmiség. Egyedül állt a nagy császár-városban. S milyen élvezet ennek az „egyedül való” léleknek első tapogatózásait figyelni. Betegágyában fogamzott meg a minisztériumba küldendő kérvénye, – sikeres lett. „Társtalanságát” hamarosan a jó Láng testvérek barátsága, külső anyagi támogatása és Steiner Antal belső, lelki, társalapítói és munkatárs-szerzői odaadása váltotta fel. Később „kéregető” azután meg „házszerző” sok-sok gondja jutott biztos révbe. Szomorú volt első bécsi lelki gyakorlatlata, amikor az amúgyis sokaktól megzavart „első követőket” máshová, biztos zárdába tanácsolta a túlbuzgó lelkiatyja. Mégis, nemcsak, hogy szét nem verte tanácsával a kicsi nyáját, hanem újabb hűség és lelkesedés forrása lett az. Szinte mindannyian erejükön felül dolgoztak. Eszményképükkel, vezérükkel, Franciska Anyával volt az Úr, ezt mindegyikük érezte és tapasztalta.

Erről a „hőskorról” fennen hirdette Franciska Anya: „Senki se szégyenült meg, aki az Úrban bízott” (Sir 2,11)

1870. január 8-án Annunciáta főhercegnő lett a Társulat fővédnöke és ez okból meglátogatta a tiszta, szép bécsi Mária Intézetet. Melegen érdeklődött minden iránt, különösen az érdekelte, hogy mennyi az alaptökéje a nagyjövőjű intézménynek? Mire Franciska Anya

hittel és bizalommal teljesen, egyenesen márványba kívánczó szavakkal felelt: „**A mi alaptőkénk kimeríthetetlen; alaptőkénk az isteni Gondviselés!**” Ekkora bizalomnak az eredménye is lenyűgöző! Olvassuk csak el Franciska Anyának az első négy év után kiadott, legelső értesítőjét! Négy év alatt öt rendházat alapított és bennük 10,600 szolgálat nélküli leányt gondoztak. Az ellátási napok száma: 148,400. A gondozottak közül: 8,900 nyert új állást, 590 kórházba került vagy ment és csak 210-et bocsájtottak el bizonyos okok miatt. A vasárnapi iskolában 210-en nyertek ingyenes oktatást. A kézimunka-iskolában 160-an. 322 árvát gondoztak és a dornbachi kiseddóvóban 130 gyermek részesült gondos nevelésben. – S mindezt semmiből! Vagy dehogy is semmiből: **kegyelemből és munkás szeretetből!** Nem az isteni Gondviselés csodája ez?!

Pedig ez még csak a kezdet!

Hol van még a többi évek eredménye? Ki ismeri a maga teljességében ezeknek az éveknek nemcsak az eredményét, hanem ezernyi gondját, szenvedését, isteni, titkos kegyelmét? Ma csak sejtjük azokat. Teljességükről csak az utolsó napon alkothatunk majd tiszta képet magunknak. Annyi bizonyos, hogy megalkuvást nem ismerve ment a maga útján. **Csak Istenre épített és engedett építeni!** A pénzt, az embereket csak eszköznek tekintette. Egyiket se becsülte túl.

Egy alkalommal rájött, hogy az egyik főnöknő „örömet” akart neki szerezni és titokban, kicsinyenként 600 forintot tett félre építésre. Póru jár vele. Az építésből nem lett semmi, sőt a pénz sem tarthatta meg, mert a szent szabályok ellenére, a pénz nem volt elkönyvelve.

Az Istenre hagyatkozó szegénységet műve éltető erejének hitte: „Ha egyszer az Istennél leszek, kérni fogom, hogy a Társulat mindig szegény maradjon.” Máskor meg: „Kérem az Istent, sohse adjon bőséget!”

Nem is ismerte a bőséget. A gondot, a bajt annál jobban. Néha hetekig ágyának esett miattuk, szinte a halál környezte. Mindezek szószerint beigazolták rajta a próféta szavát: „Akik pedig az Úrban bíznak, megifjodnak erejökben, szárnyok kel, mint a sasoknak, futnak és nem fáradnak, járnak és nem fogyatkoznak el.” (Iz 40,31) Gyenge nő léte is beteljesítette a zsoltáros intelmét: „Cselekedjete férfiasan és erősítsétek meg szíveteket mindnyájan, akik az Úrban bíztok.” (Zsolt 30,25) Ezek nélkül egészen érthetetlen lenne határtalan bátorsága és kitartása az igazságért vívott küzdelmekben. Püspöktől érsekig, érsektől bíborosig ment, de addig nem nyugodott, míg diadalra nem segítette, amit az Istenért és szegényeiért, égi szóra kezdett. Harcai és küzdelmei nagyok, de győzelmei csodálatosabbak: **kegyelmi remekművek!**

Nincs fogalma a kétkedésről Istennel szemben, de a magabízásról se erőivel vagy képességeivel szemben. Abszolút bizalommal csüngött isteni Mindenén, akinek szeretetéből élt, igazságában bízott és hatalmában megdicsőült. Istennel szemben odáig jutott, hogy képtelen lett a bizalmatlanságra, sőt később a reményre is. Nem tudott remélni, mert akarni sem tudott már. Elvesztette önaratát és az Istenébe öltözött. Isten akaratából élt, azzal cselekedett és abban pihent meg örökre. Teljes szívvel és szüntelenül imádkozta: „**Legyen meg a Te akaratod!**” **Így lett ő: a testet öltött földi mindenhatóság!**

* * *

Vajon mi mik vagyunk?

7. Égő csipkebokor

A mi új Mózesünk maga lett az isteni szeretet égő, de soha el nem égő csipkebokra. Szíve lett a szeretet oltára s azon lángolt szerelme. Tüzes, kegyelemmel nemesített vért vitt az agyba, a tagokba és magába a szívbe. Gondolat, vágy, érzélem, cselekedet ebben a tiszta vérben, ebben a tüzes szeretetben fogamzott és valósult meg. A Lechner család „szívgyermekét,” a „Francit” pici gyermekségétől magának szemelte ki a Szeretet. Elhalmozta Szíve kincseivel korához mérten és szüntelenül növelte azt benne.

Hiába keressük fiatal éveiben annak a gyakori gyermek-kitörésnek mását, ami az egyszeri gyermeket arra vitte, hogy keservében, szepegőn, könnyes szemmel kérdezte: **„Miért olyan könnyű rossznak lenni, és miért olyan nehéz jónak maradni?” Igazi jó gyermek volt a mi „Francink.”** Szíve az isteni Szívben nemesedett. Igen szerette magát az Istent és nem csupán az ő adományait. Ez az önzetlen, a személyes Istent kereső szeretet vitte altättingi fogadalmas oltárához, ahol önfelajánlását, a megengedett örömről való áldozatos lemondását jószívvel vette az Úr, mert a szeretet első iskoláját kitüntetéssel fejezte be: „Aki parancsaimat bírja és azokat megtartja, az az, aki engem szeret.” (Jn 14,21) A ráalkalmazott szavak beteljesedésének bizonyítéka a Kereszt tövében illatozni kívánczó, liliomos önfeláldozás.

Az Istent azonban nem lehet nagylelkűségben legyőzni. Akinek szívét, liliomos életét elfogadta, azt kivezette a régi, szép világból és új világ teremtőjévé képezte ki. Francin előmlött a lázas nyugtalanság, ellenállhatatlanul súgta fülébe a belső hang: „Menj ki atyáid földjéről!” S ő ment, bármennyire szerette is drága szüleit, jópajtasait, a becsületes munka egyszerű és Isten áldásától ízes kenyerét. Érezte, hogy: „Akar velem valamit az Úr, – nagyobbra választott ezeknél a Végtelen.” Minden bizonytalan volt előtte. Nemcsak a kezdet kezdetén, hanem hosszú éveken át. Sok mindenbe belefogott, sokszor felujjongott: „Ez az, ez az enyém!” csak azért, hogy rövidre rá ismét tovább vándoroljon az ígért földje felé. Bármennyi azonban ezekben a **vándorló években** a bizonytalanság, van benne egy nagy bizonyosság is: **Franciska akarata és szíve a végtelenbe tágult.** Akaratával átölelte a teremtő Szeretet nagy világát és szíve kifogyhatatlan szeretetével rámosolygott mindenegyes teremtményre. Nem nézte fehér német-e vagy afrikai néger, okos-e vagy tudatlan, szegény kócos-e vagy városi egyetlen, katolikus-e vagy svájci kálvinista, süket-e, néma-e vagy tüzesszemű, ordító kis ördög; csak szerette, mert a Szeretet arra ösztökélte, hogy a magyar papköltő, Mécs László, szavaival fejezzem ki apostolságát: **„A vadócba rózsát oltok, hogy szebb legyen a föld.”**

Lelke, jelleme, szelleme elmélyült, mindig jobban és jobban lángolt szíve oltárán a szeretet tüze. Tudott örülni és szomorkodni, szeretni és gyűlölni, – **együtt örvendezni és együtt szenvedni** Jézussal, – titokzatos testének mindenegyes tagjával. Utazásaiban, sokrétű munkájában rájött a könnyben úszó világ, a siralom völgyének millió bajára s ellenállhatatlanul hangzott feléje a nagyvárosok cseléd szobáinak bűn és nyomor poklából, a kiuzsorázott testű és lelkű élettronsok betegágyairól, a kóborló, züllésnek indult árvák és szegények éhes szájából...: **Segíts, segíts!** ő megrázkódott, felnyögött szíve isteni Mindenéhez: „Hogyan?... Én képtelen vagyok!”

Így vitte, vezette a Szeretet Bécsbe, de semmije se volt, csak szeretetet sugározni kész testelke, amelyben himnuszként zengett szüntelen: **„Jót tenni, örvendeztetni, boldogítani, égbe vezetni.”** Szent Bonaventura írta Szeráfi Szent Ferenc életének kezdetéről: „Nem volt mása Krisztus e szegénykéjének, csak két garasa: **teste és lelke**, csak ezeket adhatta önzetlen szeretettel.” Ezek a szavak minden erőltetés nélkül ráillenek Franciska Anya bécsi, dél- és közép-európai missziójának kezdetére, sőt mélyebbé válik Szent Ferenc és Franciska Anya szeretetben lángoló, nyugtot nem ismerő lelkének hasonlósága, ha tovább olvassuk Szent Bonaventura sorait: „Minden időben feláldozta testét a böjt szigora s lelkét a vágy tüze folytán,

kívül a pitvarban égő áldozatot, belül a templomban illat áldozatot mutatott be.” A templomépítő Ferenc helyett a Mária Intézeteket építő, az árvákat összeszedő, a fizikai és erkölcsi nyomort pusztító Franciska Anyára értjük itt ezeket a beszédes sorokat. Ez az egyetlen Szeretet változatos hasonlósága!

Franciska Anya szíve gyakran elszorult és az édes Üdvözítővel mondogatta: „Kérjétek az aratás urát, küldjön munkásokat az ő aratásába. Az aratás ugyan sok, de a munkás kevés.” (Mt 9,37) Mit tett nehéz helyzetében? Találékony szeretete a **menyiséget milyenséggel** pótolta: bár kevés, de kiváló munkásokat állított az „aratásba.” Éber gonddal és féltő szeretettel nevelte őket; még a kis hibáiknak sem kegyelmezett. – Számtalanszor a lelkükbe véste: „Kis rókák pusztították el az Úr szőlőjét és: Ki a kicsiben hűtlen, a nagyban is az.” Így épült, szépült a nagy mű kívül és belül, s osztogatta a szeretet ízes gyümölcseit személyválogatás nélkül az ámuldozó világban.

Milyen igazak Prohászka püspök szavai: „A haladást az ész hordozza, az elváltozott korok nézetét és életét az új eszmék szolgálják, **de az alakítás, a harmónia, a boldogság a szívből ered.**” Franciska Anya életének is ez a magyarázata: isteni szeretettől izzó szíve épített, nemesített, boldogított. Ebben a véget nem érő hármasságban kifogyott, kiürült volna, ha Szent Pállal igaz nem lenne róla is: „**Élek én, de már nem én élek, hanem Krisztus él énbennem.**” (Gal 2,20) Csak a szeretetben Krisztussal eggyé forrt Franciska Anya érteti meg velünk hegyeket mozgató hitének és a kegyelem és kötelesség földi mindenhatóságának ezeregy „érthetetlen” eseményét. Szinte édes mosolyra fakadunk szavait olvasva: „Meg nem fejthető módon a pénzes dobozban 300 forintot találtam.” Ugyan ki fejtette meg nekünk, hogy a kéregetésre indulni képtelen nővéreknek a szükséges cipőket ki küldte? – ki mérte meg a lábukat, hogy mindegyiknek „éppen jó” volt? – ki számolta meg őket? A Szeretet, aki indít és cselekszik választottaiban a szegényekért és az erkölcsi nyomorgókért, a jókban, a megtérésre és a kegyelemre sóvár gazdagokban pedig övéiért.

A tizennyolcadik századbéli pozsonyi barát, Kósa Jenő atya, a Szeráfok hat szárnyához hasonlóan, hat pontban foglalta össze a szeráfi, vagyis a legnagyobb szeretet sajátosságait. Elmélkedjünk róluk és alkalmazzuk azokat egyenként Franciska Anya szeretetére.

1. „Egész szívet teremtett az Isten, az egészet kívánja; vetélytársat és más örököszt nem tűr meg maga mellett; nem akar hitvány, világi érzelmekkel és szeretettel összekeveredni.” Franci is, Franciska is egész szívét ajándékozta Szerelmének, Istenének. A kicsi Franci az ő kicsi szívét, a serdülő Franciska már liliomos, szerelmes szívét. – Nem lehetett senki más szíve birtokosa, még kevésbé örököse. A világ nem érdekelte, örömeit, gyönyöreit megvetette, szegényeit, hajótörötteit segítette.

2. „A második szárny lelkeden legyen, mely Isten képét viseli magán; s éppen azért lett Istenhez hasonló, hogy egyedül őt szeresse.” Franci sohse volt „képromboló.” A szent, a külső tárgyak mindenkor drágák voltak előtte. A szent keresztet, a szentek képeit, sőt magát a templomot is nemcsak szerette, hanem édes, hűséges gyermek-szája csókjaival halmozta el. Szívecskéje diktálta a csókok számát, azért volt olyan sokáig sokszor a templomban vagy udvari „klastromában”, az elhalt nagyszülők házacskájában. Ami „Francinál” még **szentes játék**, az már „Franciskánál” **szent valóság**. Minden igyekezettel azon volt, hogy az isteni képmás tisztán ragyogjon lelkén, – azért sokat nézett befelé. „Franciska Anya” pedig a **lelkében élt**. Ott pihent meg, ott ismerte fel tennivalóit és szemlélte a megelégedést és továbblelkésítést lelke isteni képmásán. Lelkét az Istenben, Istent a lelkében ismerte és szerette meg!

3. „A harmadik szárny elmédet emelje s az imádság, elmélkedés, stb. útján oda törekedjék, ahonnan eredetét nyerte.” Idézzük vissza mindazt, amit az ő lelkét és Istenét

összekapcsoló áhítat-szelleméről elgondoltunk. Valóban emelkedett, szárnyalt az Ég felé eleinte, később az Eget vont a lelkébe. – Kettő sarkalta: „Közelebb, közelebb, Tehozzád, Istenem!” és „Jöjj hozzám, maradj velem, lelkem szerelmes Mindene!”

4. „Vigye magasba a negyedik szárny erényedet, hogy a királyi szeretet teljesen uralkodjék benned, s minden cselekményed ne csak tőled, a kegyelem állapotában lévőből származzék, hanem a szeretet nyílt s határozott parancsára történjék.” Franciska Anya szeretetből lett azzá, aki volt és szeretetben élt a Szeretetért. Akarata összeforrt az övével. Nem kellett a végén parancs sem, elég volt egy pillantás, egyetlen jel s kész volt azonnal cselekedni vagy valamit abbahagyni. Kegyelem volt az ereje, kötelességteljesítés az öröme. A harmónia, a kettőnek szeretetben megdicsőült egysége nem bomlott fel benne soha! Nem, hiszen ő csak az Istenért és az Ő szerelmes szándékainak megvalósításáért élt!

5. „Az ötödik szárny kapcsolódjék minden erődbe, hogy az alsó és a felső ember összes tehetségei Istenre irányuljanak, Isten szerint igazodjanak.” Teste a lélek szent igáját viselte, viszont a lélek a test minden képességét igénybe vette. A szellemi, érzelmi, akaratú és cselekvő képességek mind a „gyakorlatban” edződtek. Semmi se volt satnya, suta, elhanyagolt benne. Franciska Anya szeme, lelke, kint is, bent is rendet teremtett. A szeretet világa és életrendje volt ez. Isten volt a központ, mert belőle indult és feléje, hozzá tért vissza minden. A hűtlenséget nemcsak másban, hanem elsősorban magából irtotta. Az alsó és felső ember, a test és a lélek békés szeretetben teljesítették a Szeretet minden akaratát, megismert vagy megsejttet vágyát.

6. „A hatodik szárny a te teljes erősségedből múljon fölül mindeneket, úgy hogy sem viszontagság, sem kísértés sem üldöztetés, sem semmiféle szenvedés vagy szenvedély el ne szakíthasson téged a te édes szerelmedtől, Istentől.” Ez az utolsó, a legfőbb követelménye a szeráfi Isten-szeretnek s ez is hiánytalanná fejlődött Franciska Anya életében. Sem a világ, sem a test, sem az ördög nem vallhatta őt a magáénak. Megtört rajta minden kísértésük, csábításuk, – ármánykodásuk pedig megszégyenült. A test és a lélek minden gyötrelme, az ellenségeskedések és a rágalmak özöne, a belső és külső szenvedések nem ártalmára, hanem javára és dicsőségére szolgáltak, – mert Isten volt a mindene! Szerette Szerelmét nemcsak betlehemi édességében vagy tanító jóságában, hanem különösen a gyalázat és a szenvedés királyi utján. A keresztrefeszített Szeretet volt eszményképe és ő meg Annak igazi büszkesége. Íme, a mi Új Mózesünk égő csipkebokor és földi szeráf az ő nagy, határtalan szeretetében. Nemcsak Istenért, hanem értünk is. Ég és lobog ő ma is Szerelmese, Jegyese égi honában.

* * *

Vajon, mi égünk és lobogunk-e szeretetben Istenért?

8. Testvér, szegény, ellenség

„Akik **szentek** voltak, azok a keresztény két évezred bármely szakában **szerepet által győztek**. Nem tudás, nem disputálás volt tulajdonképpen erejük, hanem a krisztusi szeretet Isten és ember iránt. Ez volt az a győzedelmes s mindig korszerű hatalom, mellyel legyőzték, azaz, hogy meghódították a kételkedő s a szenvedő világot” (Prohászka O.) Ez a **győzedelmes, korszerű és hódító szeretet** Franciska Anya lelkiségének és tevékenységének is velejárója, természetes lelki- és életadottsága. A szerzetesi élet, a jótékonyági tevékenység, valamint ellenségeinek ármánykodásai elvégezték rajta a maguk munkáját.

Röviden bár, de meg kell ismernünk **testvéri, embertársi és ellenség szeretetét**, hogy őt ezekben is megcsodáljuk és kövessük!

„**Mindent a Társulatért**”, volt az ő legsajátosabb evilági célja. „A jól rendezett szeretet önmagunknál kezdődik” oktat az ősrégi bölcsmondás. Franciska Anya, ha személy és valóság szerint meghalt is önmagának és isteni Mindenének élt, nem halhatott meg **lelkének s annak a misztikus testnek, az ő Társulatának, amelyben ez a lélek, ez az életelv kellett, hogy éltesse, vezessen, vele hódítson, segítsen, övéit, szegényeit üdvözítse**. Társulata viszont nővéreiből tevődött össze, akiknek ő lett és volt is sőt ma is a vezérlő szelleme, eszményképe.

Hogyan sikerült ez öneki? A szeretet által. Szent Pál apostol intelmeit szószerinti pontossággal törekedett megvalósítani: „Mindezek fölött pedig **szeretettel** legyetek, mely a tökéletesség köteléke; s a Krisztus **békessége** uralkodjék a ti szíveitekben, melyre hivatva is vagytok egy testben.” (Kol 3,14) Szeretet és béke fűzte össze édes nővéreivel egy testté és ez az egy test élte Krisztusba kapcsolódva a maga nagyszerű életét.

A szeretet táplálta a békét s a béke növelte bennük a szeretetet Krisztus új törvénye szerint: „Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást, hogy amint én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást.” (Jn 13,34) Franciska Anya Krisztus példája szerint szerette összes nővéreit, kivétel nélkül. Mindenét rájuk sugározta s nekik adta Krisztus szándéka szerint.

Szeretete elsősorban nagyigényű s nagylelkű volt. Elvárta nővéreitől, hogy teljesen elszakadjanak mindentől testben és lélekben, még szüleiktől és saját akaratuktól is. Viszont biztosította nekik testük és lelkük minden javát és megígérte nekik Krisztus és az Egyház nevében az égi örökéletet.

Ezért mindenk előtt igazi édesanyjuk lett. Sőt amennyivel több és nagyobb a lélek a testnél és a vérnél, annál több és nagyobb volt az ő szeretete nővérei iránt a legjobb édesanya szereteténél. Szeretetet, jóságot, fényt, biztatást, lelkesítést sugárzott feléjük minden szava, tette.

Igen bölcsen, és józan mérséklettel jelölte meg kötelességeiket. Hűséges, lelkes munkát várt tőlük, de semmi rendkívülit. Éles szeme mindenre figyelt. Gyorsan és jóságosan cserélte a munkában nővéreit, ha a szükség vagy a szeretet úgy kívánta. Nem egynek mondotta: „Jöjj, gyermekem, más munkám van számodra.” S ebben semmi lekicsinylés sem volt, sőt a gondolatot is teljesíteni kívánó szeretet vezette, hogy lelkesen és örvendezően munkálkodjanak. Az elért eredménynek szívből örült, sőt nem fukarkodott a szívből jövő elismeréssel sem.

A kevés és rövid szabálynak – a tiszta és egyszerű parancsnak híve. Még az 1875-ös általános káptalanon is, amikor már messze voltak a kezdet nehézségeitől, így fejezte ki szabályt készítő célját: „Kevés rendelet, melyet megtartanak, többet használ, mint sok, melyet figyelembe sem vesznek.” Viszont, ami szabály, azt maga is komolyan megtartotta és másoktól is megkövetelte. Nem szerette a szabályt vagy akaratát okodatosolni: szólt és cselekvést várt azonnal. De nem volt híve a „parancsolásnak.” A lélek és nem a „drill” művészetét szorgalmazta. Tiszta, világos szavaiban több volt a szeretettel és bizalommal teljes kérés, több a

megtisztelő hit, mint a hatalmi akarat vagy parancs. Szavait komolyan is vették és szívesen teljesítették nővérei.

Személyválogatás nélkül fedd, de mindig javító célzattal. Nem szerette a kákán is csomót kereső akadékoskodást, ha nem nézett is el semmit. Szeme előtt lebegett mindig, hogy csak egész emberekkel érheti el Isten szándéka szerinti célját. Feddéseiben nem vezette indulat, sőt sokszor nem is szólt, hanem a hibázó mellé állt és mutatta neki a jobbat s mosolyogva hozzátette a végén: „Próbálja meg így. Ugye menni fog?” S a válasz csak „igen” lehetett, minthogy a legtöbbször az is volt.

Nem sietett a kitevéssel. Gyakran mondta az elküldést szorgalmazóknak: „Ami késik, nem múlik.” Számtalan esetben őt igazolta a jövő. Az esetlenek, a kezdetben ügyetlenek, mint a kis Jozefa nővér, aki szegényes tejüket is kiöntötte legelső helyükön, később értékes tagokká fejlődtek. Természetesen, ahol tudatos rossz akaratot tapasztalt, ott gyorsan és határozottan cselekedett. Nem ismert alkut a lázítókkal és a privát barátságot elhagyni nem akarókkal szemben. De kegyetlen velük sem volt. Józan mérséklettel és lelküket megmenteni igyekvő szeretettel irányította lépteiket a világba s ha maguk is úgy akarták, gyámolító, támogató kezét kint se vette le róluk. Nem szerzett ellenséget a zárdai életre alkalmatlanokból sem magának, sem az ügynek.

Bánat és őszinte javulás esetén még a legnagyobb bűnösnek is örömmel megbocsát. Gyakran maga kereste a vétkezőt s irgalmas jóságával a jó útra vezette vissza. Sohse gondolt többé a megbocsátott dologra. Nem emlegette, sőt magának a vétkezőnek se hagyta említeni azt: „Hagyjuk, gyermekem, az el van felejtve; maga se gondoljon arra.” Ennyi jóság és szeretet nemcsak, hogy lefegyverzett, hanem sokkal jobban felfegyverzett a jó harcok harcára.

Mindenkinek igazi mindene. Fárasztó utazásainak legelső feladatát abban látta, hogy mosolyt, vigaszt, bátorítást, örömet vigyen nővéreinek. Boldog volt közöttük és boldogított. örült és szomorkodott, mosolyt és könnyet megosztott velük. Különösen a kéregető nővérekre és a betegekre ügyelt gyöngéd szeretettel. Ismerte a kéregetés terhét és számtalan veszélyét. Felvértezte őket személyes tapasztalata alapján erővel, bölcsességgel. Egy-egy látogatása után mennyivel vidámabban, bizakodóbban mentek a maguk nehéz, de a Társulat intézményeinek fennmaradását biztosító s azt fejlesztő útjára. A betegséget is minden árnyalatában ismerte. Lelket, bizalmat öntött betegeibe, mosolyt lopott fáradt, lázas arcukra, szemükbe. A komolyan mosolygós Anya még a tréfát is megengedte magának, csakhogy felvidítsa őket. Gondozásukat minden munka fölé helyezte s a legnagyobb szegénységben is gondoskodott gyógyításukról és kényelmükről.

Mindenkinek jó példát adott, de életnormát nem csinált magából. Sohse lehetett Tőle hallani: „Nézzenek reám, – engem kövessenek!” Szavaiban, körleveleiben is ritkán utal magára. A Társulat negyedszázados határkövénel finom alázattal felsóhajtott: „Bár világosítaná föl a Szentlélek elménket, hogy mulasztásainkat megismerve, kegyelmeivel jóföltételeinket híven végrehajtanók!” Az ilyen és hasonló sorok viszont mindennél jobban hatottak. Sohse engedte, hogy kiszolgáló úrnőnek tekintsék. Megértette és híven követte isteni Mesterét: „Az emberfia nem jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon” (Mt 20,28) Igazi leleményességgel tudta feltűnés nélkül hasznossá tenni önmagát. A rejtett és titkolt hiányt vagy űrt is észrevette s maga állt helyt azonnal, sokszor hosszú, kimerítő utazások után.

Így nevelte övéiben a tevékeny szeretetet és a mosolygós, fényes békét, hogy százszoros gyümölcsöt teremjenek ezen a földön s méltók legyenek az örök boldogságra és dicsőségre.

Forrón szeretett nővérei mellett a szegények, a tudatlan, munkátlan, beteges szolgálók, a kimerült vagy elaggott cselédek, az apátlan-anyakatlan árvák, a céltalanul kóborló vagy az erkölcsi és lelki nyomorba került leányzók, a magukkal is tehetetlen özvegyek és öregek voltak a szemefényei, életének dédelgetett, féltett kedvencei. Jézust látta, ápolta, gondozta, szerette bennük. Az életét áldozta értük és beigazolta életével és halálával: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért.” (Jn 15,13) Valóban Franciska Anyának

„barátai,” szívének választottai voltak a Mária intézetek, iskolák, óvodák, üdülők, menhelyek lakói, azok apraja-nagyjai. Nappalát, éjszakáját, tudását, leleményességét, fáradhatatlan munkáját értük áldozta. A halál sem állította meg életáldozatát, második Franciska Anyaként él és cselekszik nővéreiben az ő választott barátaíért.

Nagyszerű rátermettséggel, gondviselészerű felkészültséggel ismerte fel korának szükségét és csodálatosan orvosolta azt. Szíve a nagyvárosok sötét cselédszobáinak százezres testi, erkölcsi, lelki roncsai, a minden módon kihasznált szolgálok felé húzta. Irgalmas szamaritánusuk lett Krisztusért. Összegyűjtötte az ügyetlen, tudatlan, de még éptestű és éplelkű szolgálni szándékozók, testüket-lelküket gondozta, előkészítette őket munkájukra, helyet szerzett a számukra, gondjukat viselte, meghitt, tiszta otthonnal várta őket bármikor vissza. A fáradtakat új erőre segítette, a betegeket kórházba vitte, a kimerültek csendes hajlékáról, mosolygós haláláról gondoskodott. Piszkos kis árvák, kócos csibész-lányok lettek máról-holnapra „mássá,” dolgos gondos keze alatt. Az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit, égi, lángoló, sohasem lankadó szeretettel és szinte utolérhetetlen jósággal, vidám, figyelmet elterelő, soha meg nem alázó leleményességgel gyakorolta. Csak a teljesen elzüllöttek, az eltompultságig megromlottak előtt állt meg néha tehetetlenül. De velük is elment a lehetőség végső határáig, sőt a földi „lehetetlent” is legyőzte nem egyszer szeretetének égi mindenhatóságával. Az ő szeretete igazán a „csodálatosan legmagasabbra” jutott. Miért? Hallgassuk meg Nagy Szent Gergely pápa szavait: „Akkor érte el valakinek a szeretete annak **csodálatosan legmagasabb fokát**, amikor irgalmas szeretettel leereszkedett felebarátainak legutolsójához is!” Ezt cselekedte a mi örökké élő Franciska Anyánk! Ámulva nézünk fel reá s elszoruló, boldog örömtől dobogó szívvel kérdezzük: mi van ennél nagyobb széles e világon? Még egy, egyetlen egy: **„Semmi sincs csodálatosabb a nagy világban az ellenségeit is szeretni tudónál.”** (Szt. Ágoston) Franciska Anya még ide is eljutott isteni Mestere nyomán.

Bőven kijutott neki az ellenséges aknamunkából. Mily sokan igyekeztek elgáncsolni, lehetlenné tenni. De mindhiába! ő Jézusának követésére szánta magát és jól megértette: „Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak!” (Jn 15,20) Nem maradt ki Krisztus üldözött választottainak táborából. Nagylelkűen elszenvedte a támadásokat és minden igyekezetével arra törekedett, hogy „jóval győzze meg a gonoszt” (Róm 12,21) Maga az isteni Mester jelölte meg ennek a nehéz művészetnek a módját és ő azt mindenben követte:

„Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék s imádkozzatok üldözőitekért és káromlóikért.” (Mt 5,44) Amíg csak őt üldözték személyében vagy ócsárolták, s ez nem volt Társulatának és „barátainak” ártalmára, – csendes békével imádkozott. Nagy öröme telt bántalmazóinak Istenhez térésében. Ha azonban az ádáz gyűlölet **„ártalmas”** volt, akkor **ártalmatlanná** tette azt bármilyen áldozatába került is de óvakodott a gyűlöletet a leghalványabb rosszal is viszonzni. Sohse akart ártani, csak védeni. Igen gyakran előfordult, „hogy varázsszerűen ható, nyugodt, szelíd szavával lefegyverezte ellenfeleit” – írja egyik életismerője. Sőt szerette őket, igyekezett javukra lenni s valóban nem egy ellensége később tisztelője, elért eredményeinek csodálója, szándékait önzetlen és lelkes odaadással támogató külső s néha belső munkatársa lett.

Ha igaz, amint valóban az, a régi mondás: „Amilyen a szíved, olyan az életed,” akkor Franciska Anyának szeretettől csordultig telt szíve után: **élete a szeretet élete volt.** S ha a nagy asszisi Szent Ferenc szerint: „Annyit érsz, amennyit cselekszel,” akkor csak a jóságos Isten tudja, mennyit cselekedett az ő fáradhatatlan Minimája, s mennyit ér ő az égen és a földön! Egy egészen bizonyos: **Élete a megszámlálhatatlan és a sokrétű szeretet valóságos csodája!**

* * *

Milyen értékű és hányrétű a mi szeretetünk?

9. Könny és mosoly

„Bár **mindenben nyomorúságot** szenvedünk, de nem búsulunk, **sok szenvedésben** forgunk, de kétségbe nem esünk” (2Kor 4,8) – olvassuk Szent Pál apostol könnyes boldogságáról. Ugyanezek hűségesen ráillenek a jó Isten hű szolgálójának, Franciska Anyának a lelkére is. Bár kiitta az élet szomorúságának **kelyhét**, s bár egyetlen percre se tette le élete **keresztjét**, mégis tudott bizakodón örvendezni, örvendezvén soha kétségbe nem esni!

Kora ifjúságában, romlatlan testének és liliosos lelkének üde tavaszában találkozott már a kereszttel és annak rajongó szerelmese lett. Mintha róla írta volna Gróf Széchenyi István klasszikus sorait: „Boldogok, akiket nem nyavalya, testi gyengeség vagy haláltól való rettegés kényszerít **térden csúszni a kereszthez**, hanem már életük legszebb éveiben, midőn a fiatalság, egészség és jólét érzése szinte a halhatatlanság előőrmeivel tölti be őket, – önként, a legfőbb Jóhoz való szeretetből emelték föl lelküket a Legtökéletesebbhez!” (Hitel) Nem, ő nem térden csúszva ismerte meg a kereszt erejét. Az ő pici szeme, szívének édes, könnyíteni igyekvő jóságával nézett föl Rá, arra a fölfeszített Krisztusra, aki a Lechner család 200 éves fészületéről nézett le. Korán megszerette őt. Arca, szeme, szenvedő teste mindenüvé elkísérte s ránevelte gyermekségében a rossz gyűlöletére és az ellene való küzdelemre. **„Örömet hinteni”** a Szenvető és a szenvedők felé s **„jót tenni”** a Keresztrefeszítettel és a keresztrefeszítőkkel minden módon: benne élt és lobogott már „Franciban” s elkísérte 25 esztendő **belső** és 25 esztendő **külső** apostolkodásának minden útjára „Franciskát” és „Franciska Anyát.” Természetesen élete utolsó szakában, **a nagy mű idején**, vette ki a kehelyből és a keresztből a legnagyobb részt. Külső és belső világa, testének minden porcikája, lelkének legelrejtettebb tehetsége egyaránt részesült abból. Egészen magára kellett öltenie Krisztust. Magára is öltötte őt szellem szerint annyira, hogy Szent Pállal elmondhatta: „Ami testünkön mindenkor velünk hordozván Jézus sanyargatását, hogy Jézus élete is kinyilváníttassék a mi testünkön.” (2Kor 4,10)

Nézzük először az ő kelyhes lelkét

Otthoni elindulásától haláláig, közel félszázadon keresztül, annyiszor vette körül a bizonytalanság, **a jézusi társtalan elhagyatottság** érzete, hogy képtelenek vagyunk csak megközelítőleg is helyes képet adni arról. El-elmerült bujában, gondjában, de ha jött a kehely, kiitta és nyugodtan indult útjára. – Hová, merre vezet, mit rejt, mit takar? Nem izgatta! Ő már erős és teljesíti az övét s nyugton várja, hogy az Úr is megtegye a magáét. Az övé a kehely, a gond, az alapítás, a szükséges eszközökről az Isten gondoskodjék.

Nagy műve elején, amikor még egyházi elismerést se nyert terve, gyakran megesett, hogy **jóhiszemű emberek megzavarták Franciska Anya „kicsiny nyáját”** az ilyen beszédekkel: „Kalandos vállalkozás az egész mű!” – „merészség,” – „vakmerőség fillér nélkül alapításokba kezdeni,” – „össze fog omlani az egész, menjenek, meneküljenek biztosabb helyre, amíg nem késő,” – „kár elpazarolniok ifjúságuk drága idejét ilyen haszontalanságra”... Mint éles török verték át ezek az ő jóért törtető anyai szívét-lelkét. Még ezer szerencse, hogy éles szeme, bizalmat lehelő arca idején észrevette a bajt és megnyitotta a sötétben vergődő lelkek birodalmát: mindent elmondtak neki s ő mesterien orvosolt.

Maga vallja meg később: **„Némelykor rettenetesen szenvedtem.** Ha nagyon csüggedt voltam, kis unokahúgommal, az alig 5 éves Rézikevel, a kápolnába mentem és felszólítottam, hogy imádkozzék velem, mert az ártatlan gyermek könyörgésétől meghallgatást reméltem.” A gyermek ártatlanságába rejtőzködött az a nemes ártatlanság, amely vele is elmondhatta volna Jób igazát: „Nem vétkeztem s keserűségben lakik szemem”. (Jób 17,2) Persze a világért se

panaszkodott, hanem a munkában elfáradt testét lopta meg leleményesen s míg nővérei aludtak: „Éjjel egyedül borultam a legméltóságosabb Oltáriszentség elé, hogy gondterhes szívemet megkönnyítsem.” Erőforrás volt számára az ősi, jólismert, családi feszület is, melyet mindig magával vitt: „Ilyenkor tekintetemet a feszületre emeltem, amelynek lábánál a fájdalmas Anya szobra állott. E drága emlék látása sok szorongatásomban vigasztalt meg.” Ha semmi módon se nyert vigaszt, az apostol szavával lelkesítette önmagát: „Ha jót cselekedvén, békével túrtok, az kegyelem Isten előtt.” (1Pt 2,20) A kegyelemről viszont tapasztalásból vallotta, hogy a leghatalmasabb alkotó hatalom. Vigasz nélkül sohse élt, – bármi áron, de lelkét összekötötte a vigasztaló Istennel, aki a „vígan adakozót szereti.” (2Kor 9,7)

Általában könnyen hívő, szívesen bizalmas lelke volt. **Igen mélyen megsebezte a szívét, ha rádöbrent, hogy bizalmával visszaéltek.** S ez, sajnos, nem is ritkán fordult elő. A nagy emberismerő nem bírta, talán nem is akarta elkerülni a Júdás csókját is eltűrő Jézus szomorúságának megtapasztalását. Ebben is hasonló kívánt lenni Mesteréhez. Volt benne része elégszer! Viszont ez annál értékesebbé tette előtte a hűek jószágát. Örvendezve volt értük hálás!

Megismerte a minden mértéken felüli szenvedést is, – kiürítette utolsó csöppig a neki szánt szenvedések, különösen a lelki gyötrelmek kelyhét. Hallgassuk meg őt:

„Szenvedéseim minden mértéket felülmúlnak. Z. nevű, száműzött kultúrharcos, föllázította ellenünk az érseket és rettenetes terveket szőtt Társulatunk ellen. Meghiúsította a tanítónőképző felállítását Sarajevóban.” Így tört ki a fájdalom hatása alatt az, aki tudta mit jelent: „Én Istenem, Én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mt 27,46.) Pedig a fájdalmas anya hű leánya volt, aki olyan erősen tudott állni, olyan erős asszonyhoz híven tudott szenvedni, hogy maga bevallotta: „Ha lelkemben viharok dúltak, úgy el tudtam rejteni, hogy környezetem nem is sejtette szenvedésemet.” Ez olyan magas foka a belső és külső önuralomnak, hogy tisztelettel és csodálkozással tekintünk föl győzelmes arcába. Ő a mi „szelíd báránynk,” a mi életünk virága, aki úgy emelkedik ki szenvedéseiből **„mint a liliom a tövis közül”** (Én 2,2) Ha a tövis megiszta, jobban árasztotta illatát.

Ismerjük meg ezek után az ő kereszttel ékes testét

A szent kereszt napsugaras dalnoka, asszisi Szent Ferenc lelkendezve köszönte meg a neki juttatott szenvedést: „Hálákat adok néked, Úr Isten a szenvedésekért, melyeket szenvedek és könyörögve kérlek, növeld azokat százszorosra, ha néked úgy tetszik.” A két nagy kármelita apáca könyörgése is hasonló. Szent Terézia azt sóhajtozta: „Szenvedni vagy meghalni!” Pazzi Szent Magdolna hozzáfűzte: „Uram, nem meghalni, hanem szenvedni akarok!” Hiába keresünk Franciska Anyánál ezekhez hasonló sóvárgást. Ő nem mert ilyesmit kérni, hiszen túlonúl ismerte a maga „törékenységet.” **Ő egyszerűen a Kereszt kicsi, törékeny, de soha el nem törő szolgálója akart lenni.** A fájdalmas Anya leánya, aki melléje állt, ha bírt, vagy lelkével állt őrt, amikor Jézusához híven, a kereszttje alatt leroskadt, ágynak dőlt vagy halálra vált szinte. Szerelme és ereje rejtett volt, de a külső eseményekből felmérhetjük azokat! Annyi és oly sokféle baj, betegség kísérte szinte állandóan, hogy Isten egészen rendkívüli támogatása nélkül meg nem érthetjük, hogyan volt képes annyit dolgozni és szenvedni.

Már Bécsbe érkezése után, a nagy mű megkezdése előtt, – **ez a legigazibb kezdés jele!** – halálos beteg lett: „Szegényen, elhagyatottan és megcsalva álltam ebben az idegen városban. Ezt annyira szívemre vettem, hogy **halálosan** megbetegedtem.” Három hét múlva már kérényre a minisztériumban pihent. Hamarosan engedélyt nyert a **gyűjtésre**, de alig bírta, olyan kimerült volt. Később falun próbálkozott, ahol viszont kínzó **gyomorbaja** gyötörte. Ez még csak 1868!

A Fácán utcai házban 1869 húsvétján **gázömlés** történt, a fáradt s mégis éber anya vette észre s mentette meg leányai életét, no meg Társulatát is a gondatlanság botrányától. Semmi

nyugta se volt az új házban, mert a gonosz volt tulajdonos mindig több és több pénzt követelt s ahol csak bírt, rombolt; – gyűlölte, piszkolta a nővéreket. Ő némán tűrt!

1870-ben ismét súlyosan beteg lett, de a neki felajánlott fürdőt egyik nővérenek engedte át: „Neki nagyobb szüksége van rá!” **Megfeszítette minden erejét és erősen, keményen, pihenést nem engedve dolgozott**, – mintha üzte, hajszolta volna valami. Bizonyára a szeretet és előrehaladott kora, **hogyművét teljesen befejezhesse halála előtt**.

Hatéves, emberfölötti munkáját betetőzte egy szerencsétlen lépés, elesés. **Jobb karját eltörte**. Merevsége megakadályozta az írásban, pedig igen szerette bizalmas dolgait maga elintézni. Megadással fogadta s viselte újabb keresztjét. – A neki „engedetlen” jobb kéz munkáját azonban kamatostól beszedte testének többi tagjain.

Boldog örömmel zárandokolt 1879-ben a híres Mária Zellbe. Szűz Anyja kedvesen fogadta, de hűsége bizonyosságául tifusszal látogatta meg amúgy is kihasznált testét. Mindenki megijedt, csak a jó Anya mosolygott. Tudta, hogy érik, hasonul örök Példaképéhez. A baj el is múlt s ő lelkesen, szinte fékezhetetlen buzgalommal dolgozott ismét. 1886-ban azonban olyan súlyosan letört szervezete, annyira beteg lett, hogy a legrosszabbra voltak elkészülve. Galinberti pápai nuncius és Dunajevszki krakkói érsek meglátogatták és vigasztalták. Mosolygósan köszönte meg figyelmüket. Újból felépült. Úgy látszik csak azért, hogy 1888. esztendő **„egészen különös szenvedését,”** amit nem engedett nyilvánosságra hozni, jobban magához ölelhesse. Rendkívüli szenvedését enyhítette a gyönyörű új anyaház, – az ő régi álmának beteljesedése. Hamarosan elkészült vágyainak netovábbja, fölséges anyaházi temploma. Erre már jöhetett az új fájdalom: 1891-ben jobb és bal szeme elhomályosult. **Bal szemét 1892-ben szürke hályog miatt megoperálták**. Teljesen tisztában volt annak veszélyével. Nővérei remegtek, kicsinyek, öregek reszkető szívvel és kézzel imádkoztak. S nem hiába! Persze ez nem jelentett a kifáradt testnek nyugtot, sőt! **Fog- és fejfájásai, idegbántalmi** növekedtek. A negyedszázados jubileum ezüstös, öröm kelyhébe az ő szenvedése vegyült. Így volt ez szép! 1894-ben pedig magához vette az Úr azt, **aki mindig kész volt élni és dolgozni, de szenvedni és meghalni méginkább!** Se a kereszt, se a halál nem érte váratlanul. Az egyiket mindig szeretve viselte, a másikat, mint jóakaróját, bizalommal várta. De ezt most még hagyjuk. Kutassuk föl inkább lelki kelyhét és testi keresztjét fényözönbe borító kedélyvilágát, mosolygós vidám szellemét.

A kereszttel ékes örvendezés művésze

„A jó Isten ifjúságomtól fogva vidám kedéllyel áldott meg, amit nagy kegyelemnek tekintek” – vallja be egyik körlevelében. Mint minden tehetségét, Istentől reabízott minden „dénárját,” úgy ezt is, kamatoztatta, művelte, finomította, igazi tökélyre emelte. Úgy annyira, hogy nem volt az a sötét lelki éjjel, se az a mindent elborító fájdalom, amelynek sűrűjén ez a fény át nem hatott s amelynek beborult egén ez a fényes csillag föl nem ragyogott volna.

Lelki vidámságának lelkiismereti tisztasága és békéje képezte alapját. Szent Pállal róla is elmondható: „A mi dicsőségünk lelkiismeretünk tanúságtétele, hogy **a szív egyenességében, az Isten előtt őszinteségekben,** nem a testi bölcsességben, hanem **Isten malasztjában jártunk e világon.**” (2Kor 1,12) Szívből tudott örvendezni és örömet másokból is kicsiholni. Csupa öröm volt, ha jó hírt kapott, ha jót látott bárkinél. Örömét sohse zavarta meg az önzés. **Szerette a természetet.** Az ég és föld mindenegyest teremtményét Isten kezeművének tekintette és úgy is becsülte. Virágok, termények, kutyák és mindenféle állatok öröme és hálára ihlették finom, érzelmes lelkét. Különös hangsúllyal mondogatta a főnöknök felé: „A rendfőnöknök minden tyúkhoz van jó szava.” Nem édes jóság ez?

A lelkigyakorlatok után csupa öröm: „Megújultak!” Valósággal ujjongott, annyira tudta élvezni és értékelni a tiszta lélek illatát és gazdagságát. Boldogabban és nagyobb megnyugvással fogadta nővéreinek halálát, mint azoknak a leghalványabb rossz hírét. 1872-ben még kevesen voltak, mindenkire égető szüksége volt s így igen érzékenyen érintette első

társnőjének, Lucia nővérnek, váratlan halála. Mikor azonban épületes, szép haláláról értesült, azonnal megvigasztalódott. Ugyanis a jó Lucia nővérnek látomása volt s fennhangon mondotta: „Szűz Anya jön a szent angyalokkal!” S mosollyal ajkán költözött el a földről. 1885-ben a boszniai s a sarajevói tifusz pusztított s elvitt 2-2 értékes nővért. A jó Isten rendelésén megnyugodva írta körlevelében Franciska Anya ezeket a hittel teljes szavakat: „Istennél való szószólásuk majd kitölti a veszteségük okozta nagy űrt.”

Bírta a könnyek adományát és sok vigaszt merített abból. Jó- és balsorsban egyaránt az Úrban örvendett és ezzel tett bizonyosságot a benne élő Vigasztalóról Szent Bernát szavai szerint: „A Szentlélek jelenlétét semmi se bizonyítja jobban a lélek üde öröménél.”

* * *

Szeressük és kövessük a könny és mosoly hősét!

10. Örökre együtt

„**A templom felépült; a szent szabály meg van erősítve, többet már nem vár tőlem az Úr!**” Prófétai szavak ezek, ha nem szánta is azoknak a jóságos, az örök hazába készülő Franciska Anya.

„**A templom felépült,**” – elkészült az az élet-szentély, amelyben a Szentháromság örök trónja áll. ő bennem s én őbenne, – örökre, – elválaszthatatlanul!

„**A Szent szabály meg van erősítve**” Rómától és az Égtől, de tőlem is, szegénykétől. Minden szava és betűje Isten után a lelkemé, a szívemé, – minden porcikámmal, utolsó leheletemig megtartottam, hűséggel s élettemmel megerősítettem és megszenteltem azt.

„**Többet nem vár tőlem az Úr.**” Nyugodtan várom őt. Ez a szent, békés, édes várakozás az én utolsó feladatom. Készen vagyok egészen, teljesen!

A nagy alkotó, a lázas rohanó megnyugodott, a pihenést ismerni nem akaró megpihent. Még nem örökre, – de nyugodtan. Miért ez a nagy nyugalom? Maga felel rá: „**Mindent rendezetten hagyok itt!**” Amit tesz még, az csak szépítés, ékítés. Van ideje még rá. Bár napról-napra gyengébb!

Az utolsó földi húsvét szertartása után, az illatos, napsugaras kertben szólt szelíden övéihez: „A viszontlátásra, jó gyermekek, a másvilágon! Úgy éljete, hogy a **mennyorszáiban** örökre örvendhessünk egymásnak.” Ő odaindul!

Az ünnepek elteltével Breitenfurtba ment. Szerette a természet üde békéjét, békés mérhetetlenségét. Néma lett s hallgatag. Csaknem szüntelenül imádkozott! Elmerült az ima, az imádás mélységében, – edzette szívét-lelkét **az örök imádás** örömeire. Kevés már a kérés, a hála, meg az engesztelés, – azt mind elvégezte. Nála csak az imádás, a dicséret teljessége lehetséges már! A legszebb és legteljesebb imádás Jézusé az oltáron. Ott ujjong fel ő is. Élete utolsó vasárnapján szeme a fehér, szent Ostyára szegeződött, mélyen a szent, drága Vérbe nézett s „**egészen és teljesen feláldoztam magamat a jó Istennek s kértem őt tegyen velem, amit akar!**” Íme, az egész és a teljes áldozat, – az önátadó, az önmegsemmisítő áldozat!

1894. április 12-én, igazi mély megilletődéssel végezte el a kápolnában utolsó szentgyónását. Maga tett vádat önmaga ellen, – ne legyen gondja vele az isteni Bírónak! Másnap ugyanott bensőségesen megáldozott. Utolsó előtti napja volt ez. Csendes, békés nap.

Április 14-én ismét szentmisén volt és utoljára áldozott. Maga se sejtette, hogy ez volt utolsó szentáldozása. Csendes reggelije után a kertbe ment s onnét visszajövet, látta sürgő-forgó, leheletkönnyed lépéssel igyekvő nővéreit, akik vendégfogadásra készültek. Mókásan szólt hozzájuk: „Azt hihetné az ember, hogy hercegnőket várunk. **Majd elmondom hűgaimnak**, mi mindent csináltatok.” Sohse mondta el, az utolsó óra, az utolsó percek közeledtek.

A beszélgetés végeztével szobája felé mentek. Utolsó álmát mesélte a betegápoló nővér szórakoztatására. Micsoda finomság! Szobájából észrevette, hogy a jó kertész nővér a temetőbe indul. A gondoskodó Anya *szíve* utolsót kérdezett „Evelt-e már, mert a munka sokáig tart!?” Le kellett mennie a konyhába a beteget ápoló nővérnek s a dolgot elintéznie. Ez volt utolsó gondoskodása.

A déli harangszó végig szállt már a vidéken, amikor nagy gyengeség lepte meg, gyorsan utána vérömlés. Szólni akart még, de szavát csak odaát értették meg: **visszaszállt Istenéhez!**

Amilyen egyszerűen jött, olyan váratlanul, hogy ne mondjam, hirtelenül távozott. Az első egyszerűség elrejtette az ő földi nagyszerűségét, – az utolsó egyszerűség **az ő végtelen boldogságát!** Pedig mennyire nem egyszerű a halála! Az a test és az a lélek, amely híven

viselte a keresztet és kiitta a kelyhet, **semmit se szenvedett akkor**, amikor mindenki kínlódva, gyötrődve szenved és vívódik! Az az élet, amely leszámolt a bűnnel és a sátánnal, **semmi munkát se végzett, semmi félelmet se érzett** utolsó órájában. A pap kezére se volt szüksége, maga az örök Főpap, **Jézus Krisztus nyúlt le hozzá**; vagy ha jobb így: testéből lelkével együtt tért az örök hazába a Szentháromság. Az övé volt Franciska Anya, megszállta lényét régen s a földi eget az égivel cserélte fel érte. Érte, Franciska Anyáért maga a Szentháromság!

Ajándékba kapott, liliomos koporsóban temették el Breitenfurtban, ott pihenő nővérei közé, 1894. április 17-én. Harminc évig e helyen pihent s akkor a Szent József zárda sírkápolnájába helyezték át. Ott pihennek ma porladó csontjai 1924. július 30-ika óta. Lelke pedig az égből néz leányaira, szegényeire, tisztelőire.

Istenét imádja, leányaiban dolgozik, szegényeit vezérli, tisztelőit hálásan szereti. Az örök hazában is egy a programja a világ végéig:

„MINDENT AZ ISTENÉRT, A SZEGÉNYEKÉRT, A TÁRSULATÉRT!”

11. Szent szikrák és szent lángok

Felejthetetlenül szép a pusztai éjszaka a magyar rónán, az Istennek ezen a csodás tenyerén. Ha ránkborul ott az esti szürkület s mind sötétebb lesz a táj: a szemhatár összeszűkül, kigyulladnak az égi tüzek s ragyognak a csillagok. Ilyenkor a fáradt pásztorok pihenőre, pipaszóra áhítoznak. Ehhez azonban kevés a puha suba és az ízes dohány, – valami más is kell még: **pásztortűz**. A nagy pusztaságban mindenki egyformán gondolkozik s egyszerre égni kezdenek mindenfelé a pásztortüzek: kitágul ismét a határ, a szem messzire lát, még messzebbre a képzelet... Ropognak a száraz gallyak, pattognak a szikrák s mind magasabbra csapnak föl a lángok: csupa tűz, csupa imbolygó fény a föld és az ég! Összeolvad, összeölelkezik a láthatár, s az Isten két tenyere, a földi és az égi táj, összesimul és áldólag pihen szíven-lelken, bárányon-emberen, füzesen-csaliton, – a nagy mindenségen. – Béke uralkodik a tájon s ember-szívekben ver tanyát magának... Lassan, vontatottan indul a társalgás, a közelben és a messziségben járnak, ébren is álmodnak, hogy a végén is szívükbe zárják a szent emlékezés szikráit, lángjait: Istent, ősoket, hazát, szülőt, gyermeket, jó és rossz napokat egyaránt s csendesen elszenderüljenek. **A tüzek lassan elhamvadnak-kialszanak, de alva is szikráznak és lángolnak a szívek.**

Amikor az esti ima után utolsót berreg a zárda csengője s álomra hajtja kiki a fejét: az alvás sokaknál lassan érkezik. A gondok nyomasztó súlya, ha ránehezedik a lélekre s meg-megvonaglik a szív és a meggyötört idegzet, olyan jó, ha simogató égi kéz nyugtatja, csitítja a szenvedőt. Isteni áldás ilyenkor a **jó gondolat**, a felvillanó **új meglátás**, a szent szikra, mely szentjeink szívéből pattan ki, hogy lángra gyújtson a pihenést alig remélhető éjszakában.

Tapasztalati igazság, hogy a gondolatokban, az érzelmekben és az elszánásokban is van rokonság, egymásba simuló képesség. Ezért kíséri az édesanya szava, csókja, intése a gyermeket a sírig. Ezért olyan felejthetetlenek a lelkianyák, a szerzetesnői élet megálmodóinak és megélőinek gondolatai, tanácsai, **szívüknek és lelküknek ezek a szent szikrái és szent lángjai!**

Franciska Anya élete a nagy vívódások, a kétségbeejtő bizonytalanságok, sokszor a lehetetlennek mutatkozó feladatok és a képtelenségnek ítélt cselekvések útvesztőin vezetett keresztül és ma is azokon tör előre Társulatában. Lelkében és életében mindent megoldott, – a lehetlenségek és a képtelenségek rendre megvalósultak: **örvendezett azokon az Ég és csodálkozott rajtuk a világ!**

Az égi örömmek és a földi csodálkozásnak a titkát, ha nem is egészében, mégis jórészt megsejtetik azok a gondolat szikrák és azok az elhatározási lángok, amelyek ma is, holt betűkön át is: megvilágosítanak és eligazítanak, föllelkesítenek és tűzbehoznak. Mi kell ennél több a föld küszködő vándorának?!

Olvassuk el azokat figyelmesen, érdeklődéssel gondolkozzunk el azokon és ereszkedjünk le mélységeikbe: magunkon fogjuk tapasztalni, hogy a sötétség fényre változott, a nyugtalan szív a béke áldásait élvezi s ami lehetetlennek tűnt fel eddig, az most az édes valóság elevevőségével hívogat s a megszerzésre serkent bármibe kerül is! **Minél nagyobb a küzdelem, annál édesebb a kincses béke!**

Leközöljük először Franciska Anyának **ifjúkori életelveit**, amiket mindenki haszonnal alkalmazhat élete nemesbítésére. Azután **a szerzetesi alapelvek** következnek, amelyek az ő drága lelkéből forrasztanak s rendkívül értékesek nekünk, ha nem mindegyikük eredeti is. Franciska Anya volt annyira bölcs, hogy más szentek és rendalapítók lelkéből és élettapasztalataiból is merített s gazdagította a maga és övéinek lelkét. Végül beszédeiből idézünk röviden, **érett megállapítások és bölcs tanácsok ezek**. Már nem szent szikrák, hanem

valóban szent lángok ezek a megőrzött mondások, amik nem annyira márványba, mint életbe kívánkoznak. **Boldogok azok, akik megélik!**

„**Vedd és olvasd!**” súgta az égi küldött a földiekben nyakig elmerült Ágostonnak, s nem bánta meg, hogy engedett a serkentésnek: az Ég örült megtérésének, az ámuló világ pedig bizonytalanul lépdelt nyomdokain.

„**Vedd és olvasd!**”, hogy nemesebb légy magad és nemesíts másokat is!

IFJÚKORI ÉLETELVEK

Reggel szíved mélyéből imádkozzál.

* * *

Munkáid előtt indítsd fel a jószándékot.

* * *

Örömeidért légy hálás az Égnek.

* * *

Társalgásaid és szórakozásaid alatt is gondold a jelenlévő Istenre.

* * *

Keresztjeidet Istenbe vetett türelemmel hordozd.

* * *

Lelked mélyéből bocsáss meg a téged megbántóknak.

* * *

Őszintén bánd meg elkövetett hibáidat.

* * *

Mások hibáit kíméletesen bírálj meg.

* * *

Jócselekedeteidnél ne hiányozzék az alázatosság.

* * *

Jó szívvel ajándékozd meg a szűkölködőt.

* * *

Vigasztald a szenvedőt.

* * *

Este ne hajtsd fejedet álomra lelkiismeretvizsgálat nélkül.

SZERZETESI ALAPELVEK

1. Mi a szerzetesrend?
A tökéletesek mennyországa; a lanyhák pokla; a bűnbánók rövid és enyhe purgatóriuma.
2. Mi a szerzetesnő a szent szabályok és a rend szabályzatainak pontos megtartása nélkül?
Szellemi pártütő.
3. Mi a szerzetesnő ima, elmélkedés és az Isten jelenlétének állandó gondolata nélkül?
Test: lélek nélkül.
4. Mi a szerzetesnő önsanyargatás nélkül?
Árnyék: test nélkül.
5. Mi a szerzetesnő szerzetesi szellem és erények nélkül?
Konzekrálatlan ostya a monstranciában.
6. Mit nyer a szerzetesnő, ha világias magaviseletű és erkölcsű?
A világ kineveti, az ördög kedveli, az Isten utálja.
7. Mi a szerzetesnő zárdai élet nélkül?
Hal: víz nélkül.
8. Mi a szerzetesnő lelkivezető nélkül, aki önmagát akarja vezetni?
Szerencsétlen tanítványa egy oktalan tanítónőnek, – önmagának gonosz szelleme, kísértője, csábítója.
9. Mi a melankólia, töprengés, búskomorság?
A test gyötrelme; atyja a gonosz lélek, anyja a nagyravágyás, dajkája a restség.
10. Mi a harag, a gyakran kitörő indulatosság?
A pokol szelleme.
11. Mi a hiú tiszteletvágy?
Moly, mely minden erényt és érdemet megemész.
12. Mi a henyélés?
Az ördög párnája.
13. Mi az árulkodás, mások kisebbitése, a rágalom?
Az ördög anyanyelve.
14. Mi a kísértés?
Az érdemszerzés kincsesbányája, az erények próbaköve.
15. Mik a megaláztatások és sérelmek?
Krisztus arájának drágagyöngyei.
16. Mik a betegségek, szenvedések, vigasztalanságok?
Az isteni szeretet záloga és mennyei gyöngyöket magábanrejtő föld.
17. Mi az isteni szeretet?
Minden erény királynője, minden jócselekedet lelke.
18. Mi a testvéri szeretet?
Krisztus tanítványainak ismertetőjele.
19. Mi az engedelmesség?
A csodálatraméltó tettek édesanyja.
20. Mi a tisztaság?
Jézus Krisztus menyasszonya.
21. Mi a szegénység?
A világ fejedelemasszonya és a mennyország örököse.
22. Mi az alázatosság?
Krisztus erénye, a szent élet alapja és gyökere.
23. Mi az imádság, elmélkedés?
A valódi szerzetesnő mindennapi kenyerere, éltető levegője.

24. Mi a világ megvetése?
Létra az égbe.
25. Mi a türelem?
Krisztus katonáinak zászlója.
26. Mi a szelídség?
Krisztus báránykáinak jellegzetes ismertetője.
27. Mi az önmegtartóztatás, – a böjt?
Az erények eledele, a bűnök kiölője.
28. Mi a hallgatás?
Az üdvös gondolatok anyja és az imádság dajkája.
29. Mi a szerénység?
A testben élő, de az Isten előtt kedves lélek tükre.
30. Mi a magány?
Az egyedüli igaz boldogság e földön, – a mennyei vőlegény társalgóterme, ahol jegyesével bizalmas beszélgetést folytat.
31. Mi a nagylelkűség?
A legrövidebb út a tökéletességre.
32. Mi az állhatatosság?
Az erények koronája.
33. Melyek a szerzetesnő csodatettei?
Krisztusért sokat szenvedni és érte megvettetni.

BÖLCS TANÁCSOK FRANCISKA ANYA BESZÉDEIBŐL!

Kifürkészhetetlenek az Isten szándékai, – határtalan legyen a bizodalunk bölcs gondviselésében.

* * *

Minél többet elmélkedünk **Isten csodálatos alkotásain,** annál világosabb lesz előttünk **saját semmiségünk tudata.**

* * *

Maradjunk mindig természetesek és keresetlenek: **a mesterkélttség visszataszító.**
Ne beszéljétek saját éneteikről és munkáikról, hogy a megszégyenüléstől megóvassatok.

* * *

Aki a szomorú gondolatoknak átengedi magát, – **utat nyit a gonosz ellenségnek a kísértésre.**

* * *

Tereljétek a beszélgetést komoly igazságokra, – ez korántsem lehangoló, hanem a bátorságot acélozza és buzdítja a lelket nagyobb erénytörekvésre.

* * *

Törekedjétek mindig vidám lelkületre, ezáltal minden teher könnyebbé válik: Isten a vidám adakozót szereti.

* * *

Aki a melankóliának enged, önmagának legnagyobb ellensége és környezetére is bénítólag hat.

* * *

Órizd szívedet minden rendetlen hajlamtól, mert ha egyszer hatalmába ejtett, nagy küzdelem árán szabadulsz csak meg s lelkednek nem csekély kárával.

* * *

A nagylelkű szív könnyen és vidáman teljesíti a legfáradtságosabb munkát is Isten dicsőségére, **a kislelkű visszariad** ettől és hősi elhatározásokra képtelen.

* * *

Igaz, bensőséges jámborság nélkül **keveset ér** a számos, külső áhítatgyakorlat, mert gyakran önelégültségre vezet és nagy elvakultság okozója.

* * *

Közepes tehetségek a kellő helyen, szerénységgel párosulva több eredményt érhetnek el, mint **a kimagasló talentumok**, akiknél a kitartás és a mérséklet hiányzik.

* * *

Gondoljátok el, mily szánalomraméltó **az emberi elismerés és kegy hajhászása**, – amely sok csalódással jár, – holott Isten tetszésének elnyerése a földolog s erre törekedni mindenkinek hatalmában áll.

* * *

Amire másokat oktatsz, azt előzőleg magad gyakorold: **példád lesz legbiztosabb támasza tanításodnak.**

* * *

Istent, mint a legjobb Atyát s ne mint zsarnokot tekintétek! **Ő megpróbáltatásokat küld, hogy javítson**, de nem szűnik meg vigasztalni és enyhíteni felülmúlhatatlan, atyai jósággal.

* * *

Imádkozzatok azokért, **akik** éppen nem, vagy **hanyagul imádkoznak**, mert azon veszélyben forognak, hogy **Istenhez hűtlenné válnak** és romlásukhoz közelednek.

* * *

Tartsatok mindenben rendet, – a javulásra és tökéletesbülésre való törekvésben is, a külső cselekedetekben is: **mert, aki a rendnek él, Istennek él!**

* * *

Ragadj meg minden alkalmat **másokkal jól tenni**, ha nincs módod segíteni, úgy **legyen számukra mindig egy szeretetteljes, vigasztaló szavad.**

* * *

Ne utasítsd vissza soha a jótanácsot, származzék az előljárótól, vagy hozzád hasonlótól. Senki sem tökéletes és bölcs mindenben, de **mindenkitől tanulhat valamit.**

* * *

Félreértések és nézeteltérések miatt sohse viszálykodjatok, hanem **törekedjeteK szerény, nyugodt engedelkenységre**; a szeretet a földolog, amely Szent Pál szerint: tőrő és kegyes.

* * *

Ne féljeteK a szegénységtől, inkább ennek hiányától. A hű szerzetesnőnek sohasem fog a szükséges hiányozni.

12. A nagy család szíve

Az ember testből és lélekből áll, – tanultuk már gyermekkorunkban, de megbarátkoznunk ezzel sohasem sikerült. Valami egyszerűbbet és mégis kifejezőbbet szeretnénk tudni, hallani vagy mondani az emberről. Az ember több, mint test és lélek, – no meg kevesebb is olyan értelemben, hogy **életegység**, egy valami is elég ahhoz, hogy hiánytalanul megismerjük. Vajon mi ez? **A szíve!** – **Amilyen a szíved, olyan az életed!** **A jószívű ember jó ember s a rosszszívű ember rossz ember!** Ezt a mindennapi élet igazolja, kár róla vitatkozni.

Franciska Anyát is legjobban a szíve jellemezte, – ez legjobb ismertetője ma is. **Az Istent**, aki maga a végtelen Szeretet, hódoló szívvel imádjá, dicséri, – **a szegényeket**, akik az Úr Jézus kedvencei, nővérei és szeretetművei által szeretve szolgálja, becézi, róluk soha el nem feledkezik. **A nagy családról**, Társulatáról, földön élő, eszméiért küzdő leányairól sem feledkezik meg. Sőt! Mi sem természetesebb annál, hogy mint szerető édesanyjuk, elsősorban is róluk gondoskodik, őértük esdekel a legbensőbb bizalommal Annak trónusánál, Akinek hívását olyan örömmel és készséges szívvel követte, akaratát pedig mindenben teljesítette. Igen, ő ma is jóságos anyja azoknak, akiket a Mindenható bölcs gondviselése az ő nagy családja körébe, az Isteni Szeretet Leányai Társulatának tagjai közé vezérelt. Íme, néhány bizonyíték Franciska Anya készséges gondviselő szeretetéről, amellyel az örökélet mezejéről is kíséri, vezérli leányainak életét s ha kell, **csodával határosan, vagyha szabad mondani, amint hisszük és reméljük, hát csodával is segítségére siet szeretteinek.** Beszéljenek a tények!

B. nővér megvakult. Az orvosok minden próbálkozása eredménytelen maradt. Végül is operációt ajánlottak, hogy ezzel legalább az életét és tiszta gondolkozását megmentse, de a szemevilágának visszanyerésére semmi reményt se adtak. A jó nővér minden bizalmát Franciska Anya hathatós közbenjárásába vetette és beleegyezett a rendkívül veszedelmes operációba. Nemcsak, hogy életben maradt, hanem szemevilágát is visszanyerte. Évek hosszú során át tanított az operáció után és ma is folytatja nagyszerű eredménnyel tanítónői működését. Hála érte Franciska Anya közbenjáró, szerető szívének!

Éveken keresztül kellemetlen, sőt visszataszító kiütésekkel volt F. nővérnek tele a teste. Ezek a kiütések nem csak a munkában, hanem a járásban és a szabad mozgásban is akadályozták. Az orvosok segítsége itt is hiábavalónak bizonyult. A nővér Franciska Anyához folyamodott, számos szentkilencedet tartott Hozzá, egyben megígérte, hogy meggyógyulása esetén, a legfáradtságosabb munkához, az alamizsnagyűjtéshez kéri majd beosztását. Rövid idő múltán kiütései, sebei fokozatosan kevesbedtek, megduzzadt erei lelohadtak s most már több év óta végzi a nehéz munkát, melyet gyógyulása fejében készségesen vállalt. Esténkint ott térdel e hálás lélek a Tisztelendő Alapító szobránál s megindult lélekkel újból és újból megköszöni Néki hathatós közbenjárását.

X. novic testvért el kellett bocsátani a Társulattól betegsége miatt. Szegényke egészen vigasztalhatatlan volt. Elment. Később fáradhatatlanul kopogtatott a visszavételért. Miután a Társulat Vezetősége nem látta jónak a visszavételét és többszöri kérését nem teljesíthették, ő más szerzeteknél próbálkozott felvételt nyerni, de eredménytelenül. Végre is az a sugallat erősödött meg benne, hogy Franciska Anyához folyamodik, az ő közbenjárását kéri, hogy valamelyik szerzetbe felvegyék. Szentkilencedet kezdett az Ő tiszteletére s annak hetedik

napján teljesült a kérése. Az egyik szerzetben ma is boldogan szolgálja a jó Istent és nagyon, de nagyon hálás Franciska Anya égi segítségéért.

A jóságos Franciska Anya sohse volt hálátlan a vett és a kapott jókért, sőt utánozhatatlan ügyességgel szerzett örömet a saját és nővérei jötevőinek. Nem változott ő égi hazájában sem. Kedves bizonyosága ennek a következő eset. Az Isteni Szeretet Leányainak egyik tisztelője, egy szerzetes, jónéhány év óta, szünni nem akaró küzdelmeken ment keresztül. Sehogyan se bírta magát és törekvéseit megismertetni s előljáróinak, rendtársainak kedvét, tetszését megnyerni. Sőt, minél inkább óhajtotta, annál kevésbé sikerült neki. Szomorúság szomorúságra halmozódott a lelkében, – nyugtalansága folyvást növekedett. Megkettőzte imáit, egyik szentkilencedet a másik után végezte s mindhiába, – hivatásában megingott. Életének áldatlan állapota úgy tűnt fel neki, hogy nem a rendbe való, pedig nagyon szerette szerzetét, élt-halt az Alapító szelleméért. A kilépésre nagyszerű alkalom kínálkozott, de ő nehezen határozott. Vívódásaiban Franciska Anya küzdelmeinek olvasása azt a belső bizalmat ébresztette benne, hogy Ő, aki a sokféle küzdelmeken olyan diadalmasan győzedelmeskedett, biztosan segíteni fog. Rendíthetetlen bizalommal kérte őt arra, hogy szent hivatásában régi nyugalomát és a szükséges belső békét visszanyerje. Bizalma rendkívüli rövid időn belül nyert meghallgatást. A küzdelmek és a félreértések, ha nem múltak is el életéből, azok nem voltak többé elviselhetetlenek, sőt igaz lelki örömet szereztek már neki. Hálás lélekkel gondol Franciska Anyára és a neki megszerzett égi békét földi apostolsággal törekszik visszafizetni.

Folytathatnánk a szeretetből származott és a kiesett segítések, a kisebb-nagyobb imameghallgatások sorozatát, de fölösleges. Akik Franciska Anya jóságos lelkét megismerték, azok szentül hiszik, hogy ő az isteni jóságnak és a jézusi szeretetnek földünkről égbeköltözött csodája, aki szerető szíve sugallatára a távolságot, az időt és a térséget legyőzve, siet övéinek segítségére.

* * *

Legyen érte hála őneki és méltó imádás isteni Jegyesének, Jézus Krisztusnak!

13. Franciska anya titokzatos teste

Az egri vár legendás romjai közt, ha megilletődött lélekkel sétálgat a vándor, az egyik kies dombocskán megleli Gárdonyi Géza sírját. Hatalmas sírkeresztjére saját szavait írták: „**Csak a teste!**”

Ha az egyszerűségében is olyan nagyszerű breitenfurti sír boltkápornában, Franciska Anya koporsójánál, imádkozik a jámbor lélek, hamarosan valami édes, meleg, selymes érzés hatja át egész lényét. Nem tudja ennek másban okát lelteni, mint abban a titokzatos valóságban, amely láthatatlan betűkkel írja az Alapító Anya sírja fölé: „**Csak a lelke!**”

Nem emberi porhüvely előtt térdelsz, nem is megmaradt csontok vagy emberroncsok ihletnek és lelkesítenek, hanem Annak az élő és eleven szelleme, aki élt és él ma is, – aki fáradhatatlanul dolgozott Krisztus napszámában, – aki kért, esdekelt, alapított, szervezett, nevelt és megmentett lelkeket és mindezt cselekszi ma is. Sírja **szinte** üres, mint egykor Krisztusé volt s csak a lelke lebeg és ihlet itt, **de a teste titokzatosan él és végzi továbbra is a maga gondviselészerű kötelességeit!**

Semmit se csodálkoznak ezen azok, akik megértik és élnek Krisztus titokzatos testében, az Egyházban, **a tagok életét:** „Amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is.” (1Kor 12,12.) Így van Franciska Anya is: **él és cselekszik az ő misztikus testében, a Társulatban, ma, holnap és az idők végeztéig, azaz az utolsó nővérig, aki ezen a földön az Ő szellemében fog élni.**

Való igaz, hogy az Isteni Szeretet Leányainak Társulata Franciska Anyának emberi lényé, testének és lelkének köztünk állandósult tartózkodása, az ő leányait egy titokzatos testbe összefogó és éltető csodája. ő a Társulat életfája, mely gyökereit az evangéliumi humuszba fúrja, Krisztusból él és szentségeivel táplálja leányait, akik az ő törzsének ágai. De élteti a leveleket is, akik az ő sok-sok szeretetművének boldog élvezői. Ő az evangéliumi mustármagból hatalmassá terebélyesedett mustárbokor, amelyen az élet szegény, fáradt, vándor madarai megpihennek, felfrissülnek, szinte új életre születnek, – az a mustár fa, melynek élő, védő ágain, a hús és üde lombok között, azaz a jó nővérek között, fészket raknak, biztonságban élnek és üdvözülnek. Franciska Anya élő és éltető lényé avatja Társulatát azzá a titokzatos szőlőtővé, amelynek vesszeit, ha alkalmas kezek új talajba ültetik, bizton megtermik a maguk ízes gyümölcsseit.

Mindezek szent és való igazságok, ha titokkal teljesek is, és nem a képzelet szüleményei, – jó ezekről elgondolkozni.

Minden teremtett élet: születik, fejlődik és kiteljesedik, így Franciska Anya misztikus teste, a Társulat is. **Születése** Bécsben történt, **fejlődését** biztosította saját alapításaival és munkálja azt utódaival a mindig számosbodó alapításokban, a **kiteljesedést** is maga érvényesíti a krisztusi szeretet és életáldozat titokzatos útján: „Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte avégett hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével, s dicsővé tegye magának az Egyházat, hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen.” (Ef 5,25-27) Amint az üde, nemesedő és Istent méltóképpen magasztaló egyházi életnek Krisztus a forrása és biztosítóka, úgy a Társulatnál ezt Franciska Anya eredményezi. Amíg tehát az ő leányai az ő lelke, szelleme és szabályai szerint élnek és beteljesítik egyenkint és összesen gondviselészerű feladataikat, annak sokrétű gazdagságában, addig **egy test lesznek egymásban, Alapító Anyjukban és magában Krisztusban** az apostol szavai szerint: „Amint ugyanis egy testben sok testrészünk van, nincs azonban minden testrésznek ugyanaz a rendeltetése, akképpen sokan vagyunk egy test Krisztusban, egyenkint azonban egymásnak tagjai.” (Róm 12,4-5) S minél igazabb lesz az Alapító Anya szelleme és élete leányaiban, annál igazabb lesz ez a titokzatos életegység.

Senki se lásson holmi fölösleges munkát az alábbi felsorolásban, bár unalmasnak és hosszadalmasnak tűnik föl az, valójában egészen mást rejteget: **felénk ragyog abból Franciska Anyának és Társulatának hű életképe.** Ha olvasás közben meg-megállunk s hagyjuk, hogy szempilláink lecsukódjanak, hamarosan mozgalmas életkép szemlélői leszünk. Szemünkbe ötlük, – a lélek is lát, jobb szeme van a testünkénél, – az imában elmerült Franciska Anyának vagy egyik-másik utódjának nem evilági alakja, aztán sürgés-forgás, kilincselés-kéretegetés, majd meg lázas építés és a végén magunk is örömkönnyeiktől fényes szemmel szemléljük az imában született alapításának végső aktusát, a felszentelést, a szeretetmű megáldását és rendeltetésének megkezdését. Pedig ez még nem minden, – ez csak a kezdet s ha tovább figyeljük, észre vesszük azt a hosszú-hosszú sort, amely a szeretetmű ajtajából elindul és az életbe, a boldogságba és a legvégén az égbe vezet azokat, akik ott nevelkedtek, megújultak és üdvösséges életre újjászülettek.

Országokint és az ottani alapítások időrendjében közöljük az egyes szeretetműveket és mindenütt feltüntetjük azok rendeltetését. Franciska Anya alapításai az elsők s azokat követik a többiek, amelyek mind az ő vezérlő, ma is szervező, alkotó és fenntartó lényének újabb bizonyítékai. Kísérjük el a fáradhatatlan Alapítót az alapítások hosszú útján.

FRANCISKA ANYA ÁLTAL ALAPÍTOTT INTÉZMÉNYEK:

- Bécs – Mária intézet: Nevelő intézet, – kereskedelmi és háztartási iskola, – cselédleányok otthona. Ez volt az első alapítás (1869)
- Troppau – Marianum: Gyenge felfogású gyermekek iskolája. (1870)
- Bécs-Breitenfurt – Szt. József oltalma intézet: Gazdasági intézet, beteg és elaggott nővérek, úgyszintén öreg és munkaképtelen cselédek otthona. (1871)
- St. Georgental – Isteni Gondviselésről nevezett gazdasági intézet és árvaház. (1874)
- Bécs-Breitenfurt – Segítő Szűz Máriáról nevezett: Szegény leányok üdülőháza. (1878)
- St. Andrä Kärnten – Lorettói Szűz intézet: Nevelő intézet és iskola. (1880)
- Biala – Szt. Hildegard intézet: Gimnázium és elemi iskola. (1885)
- Bécs – Mária Szíve intézet: Nevelő intézet, iskola és cseléd otthon. (1886)
- Hirschstetten – Szt. Anna intézet: óvoda. (1887)
- Bécs – Anyaház: Noviciát és nyilvános templom. (1888)
- Leopoldsdorf – Szt. Henrik intézet: Óvoda és kézimunka iskola (1893)

CSEHORSZÁG

- Prága – Mária intézet: Tartomány ház, nevelő intézet és cseléd otthon. (1870)
- Brünn – Mária intézet: Nevelő intézet, háztartási iskola és cselédleányok otthona. (1870)

MAGYARORSZÁG

- Budapest – Mária és Szt. Margit intézet: Cseléd otthon, óvoda, elemi, polgári iskola és gimnázium. (1871)
- Toponár – Mária Oltalmáról nevezett zárda: Óvoda és kézimunka iskola. (1875)
- Berzence – Gyermekebarátról nevezett: Iskola és óvoda. (1876)
- Főherceglak – Szt. Izabella zárda: Óvoda, iskola és kézimunka tanítás. (1885)
- Celldömölk – Fájdalmas Szűz Anya zárda: Óvoda, elemi és polgári iskola. (1891)
- Légrad – Szt. Iván zárda: Elemi iskola. (1893)
- Nagylevárd – Hubertinum – óvoda és elemi iskola. (1893)
- Győrszentiván – Marianum zárda: Óvoda és iskola. (1898)

JUGOSZLÁVIA

Sarajevo – Szt. József tanintézet: Tartományház, elemi, polgári iskola, háztartási és ipariskola, – tanítóképző. (1882)

Slatina – Bethánia gazdasági és üdülőház.

Tuzla – Rózsafüzér Királynéja zárda: Óvoda, elemi, polgári iskola és bennlakó növendékek intézete. (1883)

Breske – Emmaus – Üdülőház és gazdasági intézmény. (1884)

Tuzla – Szt. József. – Gazdasági intézet. (1884)

Sarajevo – Szt. Ágoston zárda: Elemi, polgári iskola és gimnázium. (1893)

LENGYELORSZÁG

Krakkó – Tartományház. – Mária intézet: Elemi, polgári, tanítónőképző, gimnázium, internátus és cseléd otthon. (1886)

FRANCISKA ANYA HALÁLA UTÁNI ALAPÍTÁSOK**AUSZTRIA**

Stössing – Fájdalmas Szűz Anya zárda: Gazdasági iskola és internátus. (1895)

Groszmugl – Szent János zárda: Óvoda és kézimunka tanítás. (1898)

Stinkenbrunn – Szent József zárda: Óvoda és kézimunka tanítás. (1904)

Bécs – Erzsébet Királyné leányiskola: Elemi, polgári és ipariskola. (1905)

Maria Trost Grác mellett – Immaculata intézet: Gazdasági intézet és árvaház. (1905)

Bécs Kagran – Szt. Anna gyermek otthon: Óvoda, kézimunka tanítás. (1907)

Bécs – Jézus Szíve intézet: Egyetemi hallgatók otthona. (1908)

Wolkersdorf – Lourdes-i Szűz Mária otthon: Óvoda és kézimunka iskola. (1908)

Gerasdorf – Szt. Mihály zárda: Óvoda és kézimunka iskola. (1912.)

Aspersdorf – Szt. Cecilia zárda: Gyermekotthon és óvoda. (1913)

Frohnleiten, Grác mellett – Szt. József gyermekotthon: Óvodás és kézimunka iskola. (1919)

Bergen – Szt. Antal Gyermek Otthon. (1921)

Blattendorf – Isteni Gondviselés zárda: Gazdaság. (1927)

Bécs-Breitenfurt – Augustineum: Üdülőház. (1929)

NÉMETORSZÁG

Greifswald – Szt. Erzsébet kath. árvaház és szociális misszió. (1928)

Frankfurt am Main – Szt. Ágoston otthon: Kereskedelmi és egyetemi tanulók otthona és menzája. (1931)

St. Andrä Mosern Karten – Szt. József intézet: Gazdaság. (1931)

Unter Olberndorf – Jézus Szíve üdülőház, leányok részére. (1936)

Frankfurt am Main – Szt. György szeminárium: Háztartásvezetés. (1939)

Berlin Grünewald – Szociális intézmény. (1940)

CSEHORSZÁG

Veltrusy Prága mellett – Szűz Mária internátus: Noviciát és bennlakó növendékek. (1921)

Plumlov – Szt. József Árvaház. (1926)

Brünn – Augustineum: Úrinők otthona. (1930)

Pocapli – Óvoda és kézimunka iskola (1935)

Kunstát – Szt. Rodiny intézet: Óvoda és napközi otthon. (1938)

MAGYARORSZÁG

- Zirc – Emericánium zárda: Óvoda és elemi iskola. (1902)
 Marcalli – Immaculáta zárda: Elemi iskola. (1912)
 Alberti-Irsa – Róm. Kath. Koedukációs Polgári Fiú és Leány Iskola. (1924)
 Budapest Svábhegy – Tartományház: Noviciát és háztartási iskola. (1926)
 Budapest, Bokréta utca 3. – Magyar Háziasszonyok Szövetsége: Munkásnők otthona. (1926)
 Nógrád Verőce – Migazzi Papi otthon: Háztartás vezetése. (1928)
 Rákospalota – Róm. Kath. Elemi Iskola. (1929)
 Debrecen – Theresianum: Gimnáziumi internátus vezetése. (1933)
 Nyergesújfalú – Róm. Kath. Kisdédóvó és Polgári Leányiskola. (1933)
 Veszprém – Püspöki és papnőveldei háztartás vezetése. (1938)
 Budapest, Andrásy út. – Szociális munka a német katolikusság között. (1939)
 Budapest, Bokréta utca 27. – Árvaház és cseléd otthon. (1940)
 Karád – Elemi iskola. (1941)

JUGOSZLÁVIA

- Ilidce Bosnia – Szent Antal villa: Beteg fürdő – vendégek ellátása. (1907)
 Pale, Bosnia – Szűz Mária otthon: Üdülöhely. (1911)
 Supetar, Dalmácia – Irgalmas Szűz Anya zárda: Óvoda és kézimunka iskola. (1922)
 Koprivnica, Horvátország – Jézus Szíve tanulók otthona. (1925)
 Milna, Dalmácia – Kis Szt. Teréz zárda: Árvaház és óvoda. (1926)
 Petrinja, Horvátország – Kis Szt. Teréz zárda: Óvoda és kézimunka iskola. (1928)
 Krizevic, Horvátország – Kisdédóvo. (1928)
 Zágráb, Horvátország – Háztartási iskola. (1928)
 Lapad, Dalmácia – „Salvator” papi otthon: Háztartás vezetése. (1932)
 Zágráb, Horvátország – Langa Püspök Leány Otthon. (1934)
 Postire, Dalmácia – Szent Család Otthon: Óvoda. (1935)
 Split, Dalmácia – Csodálatos Anya zárda: Úrinők otthona. (1938)
 Novo Lelo, Dalmácia – Szent Miklós Otthon: Óvoda. (1938)
 Zágráb, Horvátország – Lourdes-i Miasszonyunk Zárda: Leány otthon. (1938)
 Yasthebarskó, Horvátország – Állami Árvaház vezetése. (1940)
 Novo Sarajevó, Bosnia – Óvoda és Iskola (1940)
 Zavidovici, Bosnia – Óvoda és Iskola. (1940)

LENGYELORSZÁG

- Wola – Villa Providentia: Gazdaság, beteg-ház. (1913)
 Pleszow – Krisztus Király árvaház és gazdaság. (1930)

AMERIKA

- New York – Szent Mary's Home: Leány Otthon. Első Alapítás Amerikában. (1913)
 Perth Amboy, N. J. – Magyarok Nagyasszonya zárda: Óvoda és iskola (1914)
 Trenton, N. J. – Szent István zárda: Óvoda és iskola. (1914)
 New Brunswick N. J. – Szent László zárda: Óvoda és iskola. (1914)
 Bridgeport, Conn. – Szent István zárda: Óvoda és iskola. (1917)
 Arrochar, S. I. – Szent Joseph's Hill: Tartományház, Noviciát elemi és High School. (1919)
 Bethlehem, Pa. – Szent János zárda: Óvoda és iskola. (1920)
 Roebing, N. J. – Mária mennybemenetel zárda: Iskola. (1922)
 East Chicago, Ind. – Szent Háromság zárda: Óvoda és Iskola. (1922)
 South Bend, Ind., W. Thomas St. – Szent István zárda: Iskola. (1923)
 Rankin, Pa. – Szűz Mária zárda: Hittan-, zenetanítás és kántorság. (1926)

South Bend, Ind.. W. Calvert St. – Magyarok Nagyasszonya zárda: Óvoda és iskola. (1927)
 Toledo, Ohio – Szent István zárda: Óvoda és iskola. (1937)
 New York, E. 82nd St. – Szent István zárda: Óvoda és iskola. (1928)
 Detroit, Mich. – Szent Kereszt zárda: Iskola. (1930)
 Chicago, Illinois – Magyarok Nagyasszonya zárda: Iskola. (1930)
 Detroit, Mich. – Szent Erzsébet Árvaház. (1933)
 New York, 50th St. – St. Cyril és Method zárda: Hittan-, zenetanítás és kántorság. (1933)
 Gary, Ind. – Szent Imre zárda: Iskola. (1935)
 Passaic, N. J. – Szent István zárda: Szociális munka, hittantanítás. (1938)
 Detroit mellett Carleton – Aggmenház: Szegény gondozás. (1937)
 Detroit, Mich. – St. Mary's Residence: Leány Otthon. (1939)
 South Norwalk, Conn. – Szent László zárda: Szociális munka és hittantanítás. (1939)
 Windsor, Ontario, Canada – Krisztus Király zárda: Elemi és zeneiskola (1940)

ANGOLORSZÁG

Swaffham, Norfolk – Jézus Szíve zárda: Iskola. (1914)
 Hunstanton, Norfolk – Szent Teréz zárda: Iskola. (1929)
 Chesterfield, Derbyshire – Szent József zárda: Iskola. (1937)
 Long Eaton, Derbyshire – Szűz Mária zárda: Iskola. (1940)

DÉL-BRAZÍLIA – Rio Grande do Sul

Serro Azul – Gyümölcsoltó Boldogasszony zárda: Tartományház, noviciát, iskola. (1920)
 Serro Azul – Szent József kórház. (1931)
 Dom Pedrito – Kórház. (1934)
 Santo Christo – Krisztus Király kórház. (1938)
 Santo Christo – Krisztus Király kórház iskolája. (1938)
 Rosario – Kórház. (1941)

ÉSZAK-BRAZÍLIA – Rio Grande do Norte

Caico – Kis Jézusról nevezett Szent Terézia elemi és kereskedelmi iskola és internátus. (1925)
 Assu – Győzedelmes Miasszonyunk zárda: Elemi és továbbképző iskola (1927)
 Natal – Havas Boldogasszony zárda: Elemi, gimnázium és kereskedelmi iskola. (1932)
 Patos – Krisztus Király zárda: Elemi iskola és tanítónőképző. (1938)

KÖZÉP-BRAZÍLIA

Rio de Janeiro, Kormányzó sziget – Szt. Júdás Tádé zárda: Iskola, zene és művészet. (1940)
 Rio de Janeiro – Szanatórium. (1941)

SZLOVÁKIA – Német Protectorát

Privigye – Szűz Mária Szíve zárda: Óvoda és iskola. (1908)
 Trnava (Nagyszombat) – Mária intézet: Tartományház, noviciát árvaház. (1924)
 Dolnia Krupa – Szent József zárda: Óvoda és iskola. (1927)
 Spiska Sobota (Szepes Szombat) – Gondviselés zárda: Óvoda és iskola (1930)
 Krupina – Óvoda és iskola. (1935)
 Trnava (Nagyszombat) – Szent József zárda: Úrinők otthona. (1937)
 Korytne – Isteni Gyermekbarát zárda: Iskola. (1937)
 Solinice – Iskola és óvoda. (1940)
 Nagy Mihály – Iskola és óvoda. (1941)

ÖSSZESEN VAN:

1. Tartomány: 8.
2. Zárda: 132.
3. Tartományház és noviciát: 8.
4. Üdülő beteg és elaggott nővéreknek: 1.
5. Mária Intézetek és üdülők cselédleányok részére: 15.
6. Munkásnő Otthon: 1.
7. Otthon és üdülő úrinők részére: 5.
8. Árvaház: 10.
9. Aggmenház: 3.
10. Óvoda és gyermek otthon: 44.
11. Gyengefelfogású gyermekek intézete: 1.
12. Elemi iskola: 55.
13. Középfokú iskola: 32.
14. Felső iskola: 10.
15. Internátus és menza: 10.
16. Szemináriumi és egyéb háztartás vezetés: 5.
17. Kórház: 5.
18. Szociális munka: 7.
19. Gazdaság: 6.
20. Nővér: 851.
21. Novic: 106.
22. Jelölt: 121.

NÉMA SZÁMOK, DE BESZÉDES TÉNYEK MINDEZEK!

Nem kevesebbről tesznek bizonyosságot, mint **a pótolhatatlan korszerűségről**, amely Franciska Anya nagy művét, az Isteni Szeretet Leányai Társulatát jellemzi. Vagy nem megfontolásra készítő tény az, hogy bár több mint két éve tombol a **második világháború**, amelyben minden, de minden pusztul, – sokat szenvedett benne Franciska Anya nagy műve is, s mégis, nemcsak szenvedésről tudunk, hanem fejlődésről, **új alapításokról is?** 1940-ben és 1941-ben a következő országokban nyert új és nagyon fontos munkahelyeket a Társulat:

Angliában	1,
Kanadában	1,
Dél-Brazíliában	1,
Közép-Brazíliában	1,
Jugoszláviában	3,
Magyarországon	2,
Németországban	1,
Szlovákiában	2.

S míg a férfi szerzetek és a világi papság alig nyernek utánpótlást, addig a szerzetesnői intézmények szaporodnak s nem egy helyen maguk végzik a férfiak munkáját is. Áll ez Franciska Anya nagy művéről is. Allandóan új és új tagok jönnek a jó Anya hívásának engedve s lelik fel életük boldogságát az Ő munkájának folytatásában.

Adjunk hálát ezekért a jóság Istenének s ha tehetünk valamit ebben a háborútól megkínzott világban **a jobb jövőért**, akkor nem utolsó az, ha segítjük kiteljesedni Franciska Anya korszerű művét: **munkásokat, új jelölteket, új nővéreket irányítunk a Társulatba.**

Ez a Társulatot fejlesztő apostolság szent kötelessége azoknak, akik már Franciska Anya gyermekei, – de azoknak is dicsőségére válik, akik csak ezen a kis munkán keresztül ismerték meg őt és nagy lelkét.

* * *

**Ugyan mit tettem eddig a Társulatért, a szegények és az ifjúság érdekét oly lelkesen szolgáló Szeretet-műért?
– Nem hív engem is közéjük az Úr?**

14. Bízz és beszélj!

Segítség! – Segítség! – hangzik szinte velőkíghatóan a sikoltás valahányszor egyik vagy másik embertársunk bajba, veszélye kerül.

Ma csak a süketek és a süketszívűek nem hallják az öt világrészeről egyaránt felhangzó, felénkviharzó kiáltást: **Segítség! – Segítség!** Mintha égő pokol, víz és vérözön ölné, gyilkolná ma az emberiséget. Hogyha nem tenné is ezt, de biztos, hogy élő halottakká nyomorít ma nem ezreket, hanem milliókat, ha nem százmilliókat. S milyen fájó, sokan még tudomást se akarnak venni erről. Mások viszont hallják a nyomor és a halál hörgését, a szenvedők szívettépő sóhaját, könnyörgését, de tehetetlenül kezüket tördelik, idegeskedve kapkodnak vagy sopánkodva imádkozgatnak. A higgadt és józan embereken is erőt vesz nem egyszer a bizalmatlanság s mondogatják: „Hiába! ezt el kell szenvedni, – ezen senki sem segít!”

Ó, milyen bántó a közömbösek felületessége, – milyen lesújtó a szívtelenek érzéketlensége s milyen elszomorító a jók bizalmatlankodó önmegadása! Elszomorító pedig azért, mert ők biztosan tudják, hogy mindenre van orvosság az Égben, semmi sem lehetetlen az Istennél! Minden bajunkat felülmúlja az a letagadhatatlan tény, hogy túlon túl emberek, földszagúak vagyunk! Több erkölcsi és lelki erőre, még több szellemi és kegyelmi nemességre lenne szükségünk! A legegyszerűbben így fogalmazhatnám meg korunk hiányát és egyben bajainak orvosságát:

Szentek kellenek nekünk!

A szentek nem csodaszülöttek, ők nem is születnek szenteknek, hanem szentekké lesznek: **1.) Isten kegyelméből, 2.) önnön erőfeszítéseikből és 3.) a beléjük helyezett bizalomból!**

Az első kettő biztos náluk, amint biztosan megeljük azokat Franciska Anyánál is, de sajnos, bizonytalan a harmadik; – **a mi bizalmunk!** Jó Lélek, Kedves Olvasó, bízz Franciska Anyában s te is érezni fogod az ő hittel és bizalommal kiesdett közbenjárását Istennél! Akár leányai között élsz, akár csak a tisztelet gyenge szála fűz Hozzá, bízz Benne, kérjed közbenjárását, s meglásd, te is örvideni fogsz, – mégjobban az egyház és legjobban a szenvedő emberiség, mert **új segítője lett az égben és a földön!**

Annál viszont semmi sem természetesebb, ha érezted az ő jóságát, hogy beszélsz, szólsz és megosztod velünk is örvidetet, hogy mi is jobban tiszteljük, szeressük és bizalmunkkal kitüntessük őt! Hálás köszönet érte előre is!

Ezt a szerény, kis írást azzal fejezzük be, hogy közkinccsé tesszük azokat az imákat, amikkel az ő leányai és tisztelői fordulnak Hozzá és általa a jóságos Istenhez. Ha szíved és lelked súgja, végezd el egyikét minél gyakrabban!

Leányaink imája

Mindenható jóságos Isten, ki a Te szolgálód, Franciska Anya által az Isteni Szeretet Leányai Társulatát megalapítani és Őt nekünk anyánkul adni kegyeskedtél, kérünk segíts meg minket, az ő leányait jelen szükségünkben. Engedd kérünk, hogy érezzük az ő szerető anyai gondoskodását most is a Te isteni jóságodnál való hathatós közbenjárása által.

Őszinte bizalommal arra is kérünk, jóságos Atyánk, végtelenül szent Istenünk, hogy Franciska Anyánkat oltárodon megdicsőíteni méltóztassál, miután földi életében egyedül Érted és szent szolgálatodban emészttette föl erejét és életét. Bizton reméljük kérésünk meghallgatását a háromszor Csodálatos Anya, Mária és Szent József közbenjárására s a Te szent Fiaid érdemeiért, aki Veled egyetemben él és uralkodik mindörökön örökké. Amen.

Imádkozzál érettünk Istennek hűséges szolgálója, Mária Franciska Anya!

Tisztelőinek imája

Hálát adunk Néked, mindenható Isten, hogy Franciska Anyát választottad ki az Isteni Szeretet Leányai Társulatának életbehívására. Te ékesítetted fel lelkét a hit és a jámborság erényeivel. Erőt és bátorságot adtál neki, hogy dicsőségedet gyarapítsa. Szívébe oltottad az áldozatosság és a buzgóság szellemét. Elárasztottad őt a Te atyai jóságodba helyezett határtalan bizalommal. Ő viszont, szent kegyelmed erejével, arra törekedett szüntelen, hogy a rábízott talentumokat gyarapítsa és bőséges termést is hoztak azok a Te dicsőségedre, az égiek örömére és a földiek testi-lelki javára.

Erősen hisszük, őszintén reméljük, hogy ő már Isteni Színed látásának örvend. Azért gyermeki bizalommal kérünk, hallgasd meg alázatos esedezésünket, melyet Franciska Anya által, jelen szükségünkben Tehozzád intézünk.

Hozzád emeljük fel esdeklő lelkünket és könyörögve kérünk, végtelenül szent és mindenható Istenünk, ne késsél hűséges szolgálódat, Franciska Anyát oltárodon megdicsőíteni, miután földi életében egyedül Érted élt és a Te szolgálatodban emésztette fel minden erejét. Ezt mi bizton reméljük Tőled, hatalmas és jóságos Isten, a Te szent Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által, aki Veled él és uralkodik mindörökre örökké. Amen.

P. Kiss Szaléz mártíromsága (Hetényi Varga Károly)

P. Kiss Szaléz, a könyv szerzője így ír a Bevezetőben:

Szent Tamás mondotta egykor Szent Bonaventuráról, aki Szent Ferenc életét írta:

– „Hagyjuk a Szentet dolgozni a Szentért!”

*Mi ugyan szentek nem vagyunk, de arra törekszünk. S minél őszintébb és eredményesebb ez a törekvésünk, annál biztosabban közeledik felénk az **Ő és a mi nagy napunk**.*

Ezeket 1942-ben vetette papírra, az Isteni Szeretet Leányai Társulat megalapítójának, a szentéletű Lechner Mária Franciska életéről szóló könyv írásakor. Öt évre rá, 1946- vagy 1947-ben már elérkezett az ő „nagy napja” is, mikor hitéért vértanúhalált szenvedett a kommunisták kezétől. Itt közöljük *Hetényi Varga Károly Szerzetesek a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában – I.* című monográfiájában a róla megjelent fejezetet (486–502. o.).

P. KISS LÁSZLÓ Szaléz

* Szeged (Csongrád vm.), 1904. július 27.

+ Sopronkőhida (Sopron vm.), 1946. október 20., (vagy: 1947. január 8.)

Páter Kiss Szaléz a gyónási titok áldozata, a huszadik századi magyar katolikus egyháztörténelem büszkesége.

Amikor 1946. áprilisában – 28-án vagy 29-én – Gyöngyösön letartóztatták, széleskörű, soha nem látott szennyessajtóhadjárat indult ellene az egész országban. A gyalázkodó, mocskolódó cikkek alá azonban csak elvéve írta alá nevét szerzőjük. Legtöbbjük névtelenségbe burkolózott. Ezek maguk is tudták, hogy amit írnak, szemem szedett hazugság. Egy hőst, egy kiváló papi jellemet kellett sárba rántaniuk, és ők – úgy tűnik – maradéktalanul eleget tettek a rájuk bízott pártfeladatnak.

A történelem azonban mégsem őket igazolta. A mocskolódók eltűntek az idő süllyesztőjében, Kiss Szaléz atyáról pedig nemrégiben utcát neveztek el Gyöngyösön. 1995. szeptember 30-án P. Szita Illés Teofil, a ferences rend gyöngyösi házfőnöke fölavatta azt az emléktáblát Gyöngyösön, melyet a *Volt Magyar Politikai Rabok és Kényszer munkások Szövetsége* állított P. Kiss Szaléz emlékére.

* * *

Kiss László édesapja cipésmester volt, aki a világháború első évében meghalt, és öt árvát hagyott. Édesanyja, Halász Piroska cipőtűző ismét férjhez ment, és további öt gyereknek adott életet. László egy a Dóm téri templomban tartott lelkigyakorlatos beszéd hatására érez hivatást a papi, szerzetesi pályára. 1920. október 3-án kéri föl vételét a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett magyarországi ferences rendtartományba. 1921. október 4-én leteszi ideiglenes, 1925. július 28-án pedig ünnepélyes, örök szerzetesi fogadalmát. Pappá szentelték 1928. szeptember 2-án.

Nevét a harmincas évek elején már ott találjuk az akkor legmodernebb hangvételű katolikus sajtóorgánum, a *Korunk Szava* hasábjain. Talán még maga sem sejtí, hogy saját jövőjébe tekint, amikor a lap 1935. október 15-i számában ezeket írja:

Ember, ó ember, ismerd meg, *ki vagy*, – ismerd meg, *mi lehetsz*, s ismerve magadat és célodat, küzdj, áldozattól ne félj. – Hősnek, halált megvető nagyságnak, elpusztíthatatlan, legyőzhetetlen hatalomnak kell lenned és lehetsz is, – de csak Istenben!

1936-tól a rendi főiskola Jászberényben lévő filozófiai fakultásán tanít, és a ferences kispapok lelki vezetője. *A katolikus Jászberény* c. írásával kihívja maga ellen a helybeli prépost nemtetszését. A prépost kieszközli, hogy Szaléz atyát ne csak Jászberényből, de az országból is eltávolítsák. A rend 1937-ben kiküldi az amerikai magyarokhoz. New Brunswickban a Szent László plébánián először káplán, majd plébános. Amerikában tartott prédikációit, lelkigyakorlatos beszédeit magyar szerzetes-nővérek összegyűjtik, és *Mindent Istenért* címmel a *Katolikus Magyarok Vasárnapja* c. lapnál kiadják.

Szaléz atya 1942 januárjában visszatért Magyarországra, és az akkortájt Debrecenben letelepedett ferencesek kolostorának főnöke lett. Gyöngyösre 1944 őszén helyezték az ottani ferences Hittudományi Főiskola pasztorális tanszékére. Az orosz katonai megszállás első évében megalapítja a *Keresztény Demokrata Ifjúsági Munkaközösséget* (KEDIM), és kispapártyai politikusként küzd az egyre brutálisabb formában terjeszkedő kommunista befolyás ellen. Kiváló szónok, elsőrangú ifjúsági lelkipásztor, ugyanakkor makulátlan jellem. Elnémítása, semlegesítése elsőrangú feladata a kommunista pártnak. Kapóra jön ehhez néhány gyöngyösi fiatal csínytevése és egy fiatalember bosszúja, melyet akkor fogadott, amikor hűgát szeme láttára megerőszkolták az orosz katonák. A csínytevés abban állt, hogy a diákok vagányságból játékpisztollyal arra kényszerítették a nagyrédei és gyöngyössólymosi rendőrség szolgálatosait, hogy a falról vegyék le Sztálin képét, és vizeljék azt le.

Az igazi gond a bosszút esküdő diákkal kapcsolatban keletkezett. Előbb-utóbb neki is éreznie kellett, hogy amit tesz, súlyos, halálos bűn, nem méltó a keresztény lelkületéhez. Hogy könnyítsen lelkének terhén, elment gyónni – Szaléz atyához. Ekkor indult el a lavina, mely töméntelen szenvedésbe és emberéletbe került. Legtöbb börtönévet szenvedett szerzetesünknek, a piarista *Lénárd Ödönnek* összefoglaló értékelése és visszaemlékezése az akkori eseményekre:

Szaléznek hívták, a háború alatt pap volt egy kisvárosban, mikor azon áthömpölygött a front. S áthömpölygött egy fiatal lányon is, s mint annyin még! A lány nagy kamasz fiútestvére bosszút esküdött. Szerzett egy géppisztolyt, ami akkoriban nem volt különösebb feladat, beépítette egy hegedűtokba, és a sötét utcán lopakodva alkalomadtán lelőtt egy-egy megszálló katonát. Meg is gyónta Szaléz atyának, aki megmondta neki, hogy ez képtelenség. De a fiú azt felelte, hogy ő bosszút esküdött, ezért nem engedelmeskedik az atyának, és folytatja a bosszút. Elmondta mindezt néhány barátjának is. S mikor az utolsó áldozata nem halt meg azonnal, hanem még ki tudták hallgatni, megindulhatott a nyomozás, s a kisvárosban csakhamar elfogták a merénylőt, barátait – és Szaléz atyát. Őt azért, mert a gyónásban hallottakat nem jelentette.

A gyónási titok fogalmát, mentesítő erővel a régi jogszolgáltatás többfelé ismerte. A megszálló csapatok azonban a maguk törvényeit hozták, és azok ezt nem ismerték. Szaléz atya pedig semmit sem volt hajlandó a gyónásról beszélni, akkor sem, mikor a módszeresen vert fiatalokból nemcsak hogy minden kijött, de bízatták is az atyát, hogy beszélhet, hiszen ők már mindent elmondtak. Persze a gyónató szentségi kötöttségén a kényszerhelyzetben lévő másik szava és a foghatatlan „minden” semmit sem változtat. Hogy megtörjék, mindennap végiggumibotozták, míg-nem egy félév alatt a teste egészen elfeketedett. Ekkor megunva az eredménytelenséget – felakasztották.

1946. április 18-án harminc gyöngyösi diákot hurcoltak börtönbe, és megkezdődtek a kihallgatások a legbrutálisabb eszközökkel. A legkegyetlenebb bánásmódban a később letartóztatott Szaléz atya részesült. A szovjet KGB mindenképp világgá akarta kürtölni, miképpen szegi meg egy magyar ferences a gyónási titok szigorú kötelezettségét. Óriási szenzáció lett volna és ugyanakkor hatalmas csapás a katolikus tömegek bizalmára. A kommunista kísérlet azonban nem sikerült, Szaléz atya minden kínzást elviselve kitartott az utolsó leheletig. Amit az ÁVH vallatói mégis aláírtak vele, *arról ő már nem tudott, nem tudhatott. Mert nincs a világnak egyetlen katolikus papja sem, aki előre kijelentené a gyilkosnak, hogy fel fogja oldozni, nyugodtan gyilkolhat. Ez egyszerűen képtelenség.*

Az ÁHV-n felvett – legtöbbször erőszakkal, kínzással kicsikart – vallomásról készült jegyzőkönyvnek minden egyes oldalát külön-külön alá kell írnia a vallomástevőnek. A Kiss Szaléz atya vallomásairól készült jegyzőkönyvek oldalairól minden esetben hiányzik Szaléz atya aláírása. **De a jegyzőkönyv utolsó oldalán, a szöveg befejezése után üres hely van, s a páter aláírása csak az oldal alján található. Feltételezhető, hogy Szaléz atyát a kitöltetlen, üres papír aláírására kényszerítették, s a szöveget csak később gépelték aláírása fölé.**

Halálának sem helye, sem pontos dátuma, de annak körülményei is bizonytalanok. A legvalószínűbb, hogy Sopronkőhidán végezték ki injekcióval. Egyes szemtanúk még Lembergben is látni vélték. Ez azonban könnyen lehetett személytévesztés is. De bárhogy is történt: Szaléz atya szenvedései, hősies helytállása méltán megérdemelné, hogy emlékével többet foglalkozzunk. Hiszen a gyónási titok huszadik századi magyar mártírja lett, s akinek ezért ugyanúgy a szentek sorában lenne a helye. A magyar papság, a magyar ifjúság elé nem állíthatunk szebb, különb példát az ő életénél és halálánál. Hisz a szenvedések vállalásával, halált megvető bátorságával mindannyiunk számára példaképpé és elpusztíthatatlan, legyőzhetetlen hatalommá vált.

* * *

Sápadt, vékony gyerek volt nagyon. Sokat játszottunk, a környékbeli gyerekek összejöttünk, színházat játszottunk. Ő legtöbbször paposat játszott. Áldoztatott és imádkoztatott bennünket. Volt egy lelkigyakorlat a Dóm téri templomban, ő azt végighallgatta. Amikor hazajött, édesanyáknak nem merete elmondani, hanem a nevelőszülőknak mondta el, és az én osztályfőnöknőmnek, hogy „úgy szeretnék elmenni papnak, mert olyan gyönyörű élet ez, ahogyan végighallgattam. De nem merem megmondani az anyukámnak.” Ők eljöttek anyukámhoz, és megmondták. Anyukám nagyon örült, mondta, hogy „nekem nagyon fájó, mert ez az egy lett volna, aki keresett volna, de szívesen adom a Jóistennek, ha ehhez van neki kedve, lemondok róla.”

Szaléz atyával 1929. szeptember 3-án találkoztam először Pécsen a ferences kis-semináriumban, ahol én is növendék voltam. Amikor visszamentem a nyári vakációról, akkor a Szaléz atya volt a mi magiszterünk. Kezdetől fogva óriási hatással volt rám. Az én szememben eszménykép, ideál volt, akit érdemes volt követni. Szaléz atyán keresztül szent Ferenchez jutottam, és így lettem fraciskánus.

Hogy itt vagyok, hogy ferences vagyok, azt neki köszönhetem. Elárverezték házunkat. Szaléz atya nem szólt semmit, a szüleim írtak, a leveleket megnézte, és olyan tapintatos volt, hogy nem adta oda. Így nem tudtam, hogy elárverezték a házunkat, hogy ki kellett onnan költözniük, hogy ő gondoskodik rólam teljesen. Úgy volt a karácsonyi ünnepség, hogy mindenki – a negyven kollégista – bement a nagy terembe, és mindenki kapott csomagot. Nekem csokoládé volt benne és egy utalvány egy öltözet ruhára. Az öccse szabó volt, levette a

méretet, és ő varrta meg. Soha nem érezte, hogy irgalomból tart el, magától értetődőnek vette.

Azon volt, hogy örüljünk az életnek, örüljünk a fiatalságnak. Futballpályát épített számunkra. Írt a Kultuszminisztériumba, hogy ennyi szegény fiú van, kér fölszereléseket, hogy tudjunk sportolni. És ami sportfelszerelést el lehet képzelni, azt mind megkaptuk. A kosárlabdától kezdve a nyújtóig, gyűrűig.

Hogy meghallgathassuk a Fradi-meccseket, új rádiót vett, és nemcsak a meccseket, hanem *Tóth Tihamér*, *Banga Béla* beszédeit is meghallgathattuk. Szaléz atya mindent megtett, hogy mi, fiatalok boldogok legyünk, és ugyanakkor testileg és szellemileg is fejlődjünk. Különösen törődött azzal, hogy milyen legyen a lelki fejlődésünk. A legújabb könyveket megvette. Olyan folyóiratokat hozott a szemináriumba, amelyek azelőtt nem voltak. Például a szemináriumban ismertem meg a *Korunk Szavá-t*, amelynek társszerkesztője volt. A *Magyar Kultúra-t* is ott kaptuk meg, és még más egyebet is. Gondolom, más szemináriumokban nem is volt ilyen, hogy ő szerkesztette velünk az *Ifjúságot*. Mi magunk írtunk, rajzoltunk bele, szerkesztettük, és utána széjjelküldtük azoknak, akik bennünket szerettek, akik érdeklődtek irántunk. Amikor behozta a *Korunk Szavá-t*, nagyon nagy dolog volt előttünk, hogy együtt élünk egy olyan emberrel, aki a *Korunk Szavá-t* szerkeszti. Részemre csodálatos dolog volt, hogy itt van egy ember, aki ír, aki szerkeszt, akinek írásait sokan olvassák, aki hatással van az országra. Esténként, amikor összehívott bennünket, kinyitotta a tabernákulumot, ő ott térdelt a tabernákulum előtt, mi mögötte térdeltünk, ez olyan csodálatos volt.

Temperamentumos, Petőfi-lelkű, tüzes szónok volt, hetente tartott nekünk lelki buzdítást. Lebilincselő volt a megjelenése. Mozdulataival és hangjával mindannyiunkat lekötötte. Jászberényben keresett szónok volt, a környéken több helyre hívták búcsú és egyéb egyházi ünnepek alkalmával. Minden ügyet teljes szívvel, teljes odaadással szolgált.

Szaléz atya kiment a tanyavilágba, és látta, hogy ez így nem mehet, ezen változtatni kell. Látta a jászberényi papok életét, akik viszonylag kényelemben éltek, és ugyan-akkor látta, hogy mások hogyan élnek. Szaléz atya ezt nem tudta elviselni. Szeretett volna rajtuk segíteni. Emiatt került ellentétbe a vezetőivel. Ellentétbe került a préposttal. Ha a prépost megértette volna Szaléz atyát, és ha elfogadta volna, vagy legalábbis megengedte volna, amit a Szaléz atya mond, nagyon sokat lehetett volna tenni a jászberényi magyarokért, a magyar életért, a magyar egyházért.

Amikor Szaléz atya kikerült Amerikába, végigjárta a magyar Amerikát, ami azt jelentette, hogy elment a magyar plébániákra, lelkigyakorlatokat, missziókat tartott. Csodálatos, lelkes szónok volt, mindenütt nagyon szerették. Amikor a missziózást befejezte, akkor elkezdett írni. Neki nagyon könnyen ment az írás, lelkesen írt, és nagyon sokat dolgozott a *Magyar Katolikusok Vasárnapjában*. Ezt az újságot Szaléz atya mentette át a rendnek a kezére.

Ennek ellenére nagyon gyötörte a honvágy. Nem tudta elképzelni életét másutt, csak Magyarországon. Gondolatai magyarul születtek, érzései mindig magyarok voltak. Ahol plébános volt, abban a kis templomban is lelkesen prédikált, meg-szervezte a magyar napokat, ami az első nagy esemény volt az ottani magyarok életében. Az iskolát nagyon szerette, azt akarta, hogy a gyerekek két nyelven tanuljanak, tökéletesen beszéltek magyarul és angolul, mert ezzel szolgálják Amerikát, az ottani életüket és a magyar hazát. Mindent megtett, amit meg tudott tenni ott kint Amerikában, hogy a magyarságot felemelje, segítse. De Szaléz atya érezte, hogy kivetett, partravetett hal az emigráció, nem fog sokáig megmaradni, és nem fog

sokáig élni. Amikor az utolsó hajó indult Magyarországra, a követségről szóltak neki. Mert ő azt mondta, hogy Magyarországon akar meghalni. És akkor ezzel a hajóval hazajött.

1945 késő tavaszán konszolidálódott a helyzet. Szó lehetett arról, hogy az emberek találkozzanak, beszéljenek egymással. Sőt eljött az időszak, amikor a világi és egyházi mozgalmak jelentkeztek. Nagy öröm volt, hogy az akkori Kisgazda Párt 58 %-ot, a Kommunista Párt 10 %-ot nyert csak itt Gyöngyösön. A Kisgazda Párt megerősödött, a vezetője P. Kis Szaléz volt. Azt hitte, hogy itt is úgy van, mint Amerikában a demokrácia, hogy mint ellenzék nyugodtan lehet beszélni a Parlamentben. Bár akkor nem a Kisgazda Párt volt az ellenzék, ők voltak többségben, de a szovjet fegyverek erősítették azt a 10 %-ot, és mindent megtettek annak érdekében, hogy mindazokat, akik – úgymond – hangoskodtak, vagyis akik ellenük voltak, azokat lehetőleg megnyírbálják.

A nyomozók és a besúgók is hallgatták beszédeit, így Szaléz atyának minden szava jegyezve volt. Látták, hogy igen kemény ellenfél. Különösen akkor, amikor megalakította a KEDIM-et. Ez rövidítés: *Katolikus Demokratikus Ifjúsági Mozgalom*. Ez a szervezet a MADISznak volt az ellenfele. A Kommunista Párt viszont igyekezett, hogy a MADISz-ba tömörítse a fiatalokat. Üzenték és hangsúlyozták, hogy egyelőre megtűrjük az alakulóban lévő ifjúsági egyesületet, de keresztény jellege miatt nem örülnek neki. Azért nem, mert megosztja az ifjúságot. Ők azt szeretnék, hogyha a fiatalság egy szervezetben, a MADISz-ban találna meg, amit keres.

Többedmagammal beléptem a MADISz-ba, de nagyon sokan a barátaim közül a KEDIM-be léptek be. Éreztem, hogy nagyon rosszat csináltam, mert egyáltalán nem éreztem jól magamat a MADISz-ban. Olyan ideológiát hallottam, amit életemben még nem. Amikor én még iskolába jártam, a római katolikus vallás volt a mérvadó, ebben a hitben és szellemben neveltek bennünket. Később kiléptem a MADISz-ból, és beléptem a KEDIM-be. Itt ismerkedtem meg P. Kis Szaléz atyával.

Köszönhető P. Kis Szaléznek és rendtársainak, hogy inkább a KEDIM-be jártunk, ott szórakoztunk, zongoráztunk, pinpongoztunk, billiárdoztunk, ének- és zenekari próbákat tartottunk. Színdarabokat tanultunk.

Bármivel mentünk hozzá, ő mindig segített. Emlékszem egy esetre, amikor a KEDIM tüzelőgondokkal küszködött, mert nem kapott sehonnan anyagi támogatást. Ő összehívta a fiatalságot, és azt mondta: „Gyerekek, mindenki csak egy-egy darab fát hozzon, hogy tudjunk fűteni a klubtermekben”. Nem egy-két darabot, hanem mindenki hozott, amennyit csak tudott. Egy szavára mindenki megmozdult, és másnap már mindenhol meleg volt.

A kommunisták nem engedhették meg, hogy ilyen nagytudású ellenfelük legyen, mint a P. Kis Szaléz. Céljuk az volt, hogy bármi áron le kell törölni a föld színéről, hogy ne legyen ellenfél. Szaléz atya akkor többet tudott a marxizmus-leninizmus-ról, mint az akkori gyöngyösi párttitkár. Így neki nem volt ellenfele.

Huszonegy éves voltam, és hallottam időnként, hogy ezt vagy azt letartóztatták, hazajött, aztán ismét elvitték. Ez 1945 vége felé kezdett félelmetes lenni. A rendőrség kezdett akkor már működni, de teljesen a kommunista párt kezében volt a vezetősége. Már internálótábor is volt, nagyon keményen működött az a fajta számonkérés, megtorlás, ami kezdett kialakulni.

Az első letartóztatások április 18-án, nagycsütörtökön történtek. Azt, hogy őt és a diákok közül kit mikor tartóztattak le, azt konkrétan nem tudom, de hallatszott a városban, hogy ezt is, azt is elvitték.

Amikor a politikai rendőrségen a Szalézi ügyben megfogtak, mint egy forgatókönyvet tettek elélem egy levelet, egy írást, amelyben pontosan le volt írva, hogy kikkel, mikor, hol és mit beszéltünk. Elképedtem rajta, de akkor már körülbelül értettem, hogy miről is van szó, de én semmi féle fegyverről nem tudtam semmit.

Bevittek Gyöngyösre, és ott bezártak egy földszintes szobába. Később bevittek egy másik szobába. Leültettek a szoba közepén egy hokedlira. Pillanatok alatt körbefogott jó pár ember, és ütött-vágott, ki hol ért, ki ököllel, ki gumibottal. Pillanatok alatt letepertek és össze-vissza rugdostak. Elvesztettem az eszméletemet, fellocsoltak, magamhoz tértem. Kiugrott az állkapcsom, nem tudtam beszélni. Ordibáltak körülöttem, hogy mikor akartuk felrobbantani a szovjet hősi emlékművet, és hogy én ki akartam szabadítani a Kis Szalézt. Mivel nem tudtam beszélni, hoztak oda papírokat, hogy írjam alá. Rengeteg papírt aláírtam, de őszintén mondom, halvány fogalmam sem volt, hogy mi volt benne.

A kihallgatás célja az volt, hogy azt zúdítsák ránk, hogy a Kis Szaléz beszervezett bennünket, hogy nemcsak vallásos beszélgetések folytak, nemcsak nevelési szándékkal beszélgetett velünk, hanem azért beszélt velünk, hogy az oroszok és a kommunisták ellen nevelt bennünket. Állítom most is, hogy a Kis Szaléz, aki pap volt, nem hiszem hogy ki tudott volna mondani olyat, hogy ölünk meg valakit. A vallatás május elején volt, az egyik vallatóm itt élt, nem régen halt meg, itt kellett élnem vele a városban. A vallatás úgy történt, nők vallattak, akik meglehetősen lenge öltözetben voltak. Azt csinálták, hogy az egyik vallató ült, az ölébe kellett ülni, nekünk is meztelenül kellett lenni, és el kezdett játszani. Akaratom ellenére is az eredmény az lett hogy.... És akkor a másik nyomozónő gumibottal rávágott. És ezt rendszeresen csinálták. Ez volt a vallatási módszerük. Ami ütést a fejemre, derekamra, vesémre kaptam az elviselhető volt, de ez ...

Ütöttek, vertek, azt mondták a kihallgatók, hogy kidobnak, és holnap majd azt mondják, meg akartam szökni és meghaltam. Emberfeletti kínzásnak vetettek alá, hogy írjam alá, hogy ezt vallottam. Nem egyszer mondták, hogy ez, vagy az bevallotta, én minek tagadom. De én a mai napig sem vallottam be, hogy ez így volt.

Összebilincseltek bennünket, engem a Kis Szalézzal, a többi párosával, aztán egy vastag kötéllel végigkötöztek mindnyájunkat. Így kellett felmászunk az autóra. Egymáshoz nem volt szabad szólnunk.

Amikor megérkeztünk Budapestre a főkapitányságra, ott falhoz állítottak bennünket. Homlokunkat neki kellett a falnak dönteni, és hátulról puskatussal végigverték bennünket, ahányszor csak kedve volt az őrségnek. Ez volt a fogadtatás. Volt, aki össze is esett. Utána WC papírt osztottak szét meg ceruzát, írni kellett, hogy mit tudunk Szaléz atyával kapcsolatban. Ezt csinálták velünk egy hónapig, mindennap írni kellett. Két három hét után jött a kihallgatás. A kihallgatáson három fokozaton mentünk keresztül. A jó bácsi, aki cigarettával kínált, tudta, hogy éhes vagy, megkínált zsemelével, szendviccsel, és mondta, hogy a többiek barmok, de ő jó, csak mondjak el őszintén mindent, egyek, ott a szendvics.

Nagyon éhes voltam, már nyúltam a szendvicserre, már bele is haraptam, amikor nyílt az ajtó, bejött egy másik nyomozó, és kiverte a szendvicset a kezemből. „Te rohadt fasiszta!” És már vitt is magával az ő szobájába. Ott már három verőlegény volt. Amikor beléptem, már elgáncsoltak, és ahol értek, ott ütöttek gumibottal. Főleg a fejemet verték erősen. Amikor már nagyon véresek voltunk, ránk tettek egy vizes lepedőt, és azon keresztül vertek.

Engem Szaléz atyával szembesítettek. Ha nem lett volna rajta reverenda, nem ismertem volna meg, annyira össze volt verve. Engem sem ismert fel édesanyám, amikor csomagot

hozott. Ott mentem el előtte, de nem szólhattam hozzá. Utólag mondta el, hogy nem ismert fel, annyira szét volt verve a fejem. Szalézé még jobban, rettenetesen. Azon nem volt talán egy centiméter sem, amit a gumibot ne érintett volna. Ez volt az első [eset], amikor szembeálltunk egymással.

– Tessék, köpd szemem! – parancsolták.

Akkora „ruhát” kaptam, hogy borzasztó. Mert nem voltam hajlandó szembeköpní. Szegény Szaléz annyira tönkre volt menve! Amikor szembesítettek velem, magánkívül volt, és azt mondta:

– Laci, ne haragudj, azt mondtam, hogy beszerveztelek.

– Hogyan mondhattál ilyet? Egyetlen egyszer beszéltünk, engem nem szerveztél be, én csak ezt meg ezt mondtam, ez nem beszerzés.

– Ne firtasd a dolgot, mert nagyon megverték, és tovább fognak kínozni, ha nem vállalod. Nem tehetek róla, én már teljesen kikészültem.

Valóban úgy volt, már menni sem tudott, úgy vitték. Amikor szembesítettek, két ember fogta, hogy állni tudjon. A budapesti népbíróságról egy kis fiatal ügyész jött át a rendőrségre, az ő jelenlétében történt a szembesítés. Bevittek egy szobába, és mondták, hogy mindjárt hozzák a Szalézt. Belépett Szaléz atya az ajtón, rettenetes külsővel, még álmomban se jöjjön elő az a kép, ahogyan akkor láttam őt. A reverendája mocskos, vértől átitatott, a hajából csináltak neki a homloka fölött két szarvat. Rákérdeztek, ő igent mondott, hogy hajlandó a szembesítésre. Akkor én szót kértem, mert nekem kellett beszélni vele. Megkérdeztem tőle:

– Atya! Tudom, hogy ez rettenetes dolog, látszik rajtad, hogy sokat szenvedsz, de mégis, mint lelkiatyát kérek, hogy most mondjad az igazat, hogy valóban történt-e köztünk olyan beszélgetés, amit itt leírnak, vagy pedig nem történt. Mert, ha ezt itt most nem tudjuk tisztázni, akkor engemet ok nélkül jogtalanul agyonlőnek vagy felakasztanak.

Aztán a Szaléz atyára került a sor. Elcsukló, síró hangon mondta:

– Nem igaz semmi, erőszak és verések hatására mondtam, amit mondtam, de semmi nem igaz.

Ekkor megfogták őt, mint vércse a verebet, kirángatták a szobából. Amikor már kint volt, rettenetes, artikulátlan hangon ordított fel. Valószínűleg bántalmazták. Elvitték, és többet nem láttam Szaléz atyát.

Meg vagyok arról győződve, hogy az egész ország elismeri egyszer Szaléz atya nagyságát, és az egyház is el fogja ismerni, és minél előbb ismeri el, annál boldogabbak leszünk.

(Részletek az Isten akaratában c. dokumentumfilmből. Duna TV 1995. október 16. A műsorban megszólaltak: P. Faddy Otmár, P. Füzér Julián, P. Gálicz Töhötöm, P. Iglói Ignác, P. Krupa Kolumbán, P. Sztankai István, András József, Kassai Kázmér, Kiss Ernő, Kiss István, Kovács László, Kovács Zoltán, Kölley György, Lovász László, Mester László, Molnár Attila, Molnár Béla, Pók László, özv. Takács Antalné, Tóth László, Vigné Budai Anna, Wohlmuth László.)

* * *

A magyar demokrácia kérelhetetlenül keményen mondja ki ítéletét nemzeti katasztrófánk előidézői: a háborús bűnösök felett. *A golyó és a kötél azonban nemcsak azoknak jár ki, akik huszonöt esztendőn keresztül, s főleg a háború alatt ásták a nemzet sírját, hanem azoknak is, akik ma hasonló módszerekkel törnek a nemzet pusztulására! A fasiszta terroristák nemcsak közönséges rablók és gyilkosok, hanem hazaárulók is, s úgy kell velük elbánni, ahogy azt a hazaárulók megérdemlik.*

(A Szabad Nép 1946. május 4-i számának Kötelet! c. vezércikkéből)

* * *

Az ÁVÓ szervezeti felépítését és az egyes alosztályok munkáját ismertető fejezetből tudjuk meg azt is, hogy az Eörsi-iroda mai résztulajdonosa az ÁVO III. alosztályán szintén dolgozott. Ez az alosztály az egyházak felmorzsolásával foglalkozott. *Páter Kiss Szaléz* ferences rendi szerzetest is ott „morzsolták fel”. Az Andrássy út 60-ban többek között Bauer Miklós százados javaslatára vizet csöpögtettek a fejére, amivel azt akarták elérni, hogy az áldozat megőrüljön. Ugyanezt a célt szolgálta, hogy vödört tettek a fejére, s azt gumibottal döngették. A harangzúgáshoz hasonló állandó hang rettenetes szédülést okozott. Ezek a kísérletek sem bírták szólásra Kiss Szalézt. Végül is gumibottal addig verték a veséjét, míg bele nem halt szenvedéseiben”

(*Lovas István*)

Tárgyalásunkra a budapesti Conti utcai szovjet börtönben 1946. szeptember 9-én került sor. Egy nagy terembe vittek fel bennünket, mindenhol géppisztolyos katonák álltak őrséget. Bennünket beteltek a terem közepén lévő padokhoz, s arra lehetett leülnünk. A tárgyalást egy szovjet vezérkari ezredes vezette, nyárizubbonya trónolt a bírói emelvényen, mintha a krími tengerparton lett volna. Mellette egy őrnagy, egy százados és két őrmester képezte a bíróság személyzetét. A tolmács megint csak az utálatos Takács Vera volt. A vád ellenünk úgy szólt, hogy összeesküdtünk a Szovjetunió ellen, és fegyveres [támadást] követtünk el egy szovjet őrmester ellen.

Az egészről annyi volt igaz, hogy egy részeg szovjet őrmester megtámadott egy csoport táborszó cserkészt, szóváltás támadt, az őrmester géppisztolyával bele akart lőni a cserkészekbe, azok elvették a fegyvert tőle, s a dulakodásban lelőtték az őrmestert.

A tárgyalás gyorsan zajlott le. Az előre meghatározott ítéleteket felolvasták, Undent és Dietzlt halálra ítélték, a többiek 5-25 év kényszermunkát kaptak. Hogy mennyire elő volt a tárgyalás készítve, arra jellemző, hogy mindenkit, miután bevezettek bennünket, az ítélet súlyossága szerint ültettek le, – tehát először akik a halálos ítéletet kapták, s utána a 15 évesek s így tovább.

A tárgyalás folyamán történt, hogy egyszerre kinyílt az ajtó, és egy megbilincsel, ősz hajú embert vezettek be, Bakay Szilárd altábornagyot. Tévedésből hozták be a terembe, s amikor megpillantott bennünket, odakiáltott:

Fiúk, tartsatok ki, ne hagyjátok magatokat! Éljen Magyarország! Én Bakay Szilárd vagyok.
– Utána kirángatták, és soha többé nem látta őt senki.

Tárgyalás után újra összebilincseltek, és hatalmas teherautókon kiszállítottak bennünket a Déli pályaudvarra. Ott beteltek bennünket egy nagy marhavagonba, amelyet azonnal le is lakatoltak. Ugyanabban a vagonban volt Kiss Szaléz, Tass Ferenc, Lukács Pelbárt és sokan mások a korábbi perekből. Itt tudtuk meg, hogy Kiss Szalézt és Tass Ferencet is halálra ítélték, míg a többiek a szokásos 10-25 év kényszermunkát kapták.

Igen hosszú utazás után szállítottak el Sopronkőhidára a szovjet akkori közép-európai gyűjtőállomására. Ide szállítottak rabokat Ausztriából, Csehországból, Romániából, Bulgáriából is. Itt aztán csoportosították őket egészségi állapotuk szerint különböző kategóriákba, és osztották be őket különböző szállítmányokba. A mellettem levő cellában voltak a halálraítéltek, itt még találkoztam Unden Miklóssal és Dietzllel. Aztán nem engedték ki többé őket. Egy darabig még ott voltak, mert láttuk a zárka előtt kiterített lavórszerű edényeket és fakanalakat, ami azt jelentette, hogy az illetők élnek, és bent vannak a zárkában.

1946. október 16-án láttam őket utoljára, – másnap a zárkaajtók már nyitva voltak, különböző rabruhák feküdtek a földön, többet őket az életben nem láttuk. Később találkoztunk olyan házimunkásokkal, akik állították, hogy 1946. október 20-án nagy kivégzések voltak. Unden Miklós, Dietzl László, Kiss Szaléz, Tass Ferenc és mások ezen a napon haltak hősi halált.

(*Fehérváry: Szovjetvilág Magyarországon*)

A módszer nagyon egyszerű volt. A halálraítélteket átvitték az orvosi rendelőbe, lefektették a vizsgálóasztalra, lekötötték, és vénájába levegőinjekciót adtak, ami azonnal szétdobta a szívét. Mindez olyan gyorsan és olyan hangtalanul történt, hogy soha senki sem szerzett róla tudomást. A halottat lepedővel leterítették, kivitték, és valahol eléföldelték. Ez volt abban az időben a *szovjet módszer*. Tehát az elítélteket nem lötték agyon, nem akasztották fel, hanem csöndesen eltüntették az élők sorából.

(Kölley György)

Budapesten a hóhérok hóhérának, Décsi Gyula rendőrezredesnek került a kezébe, aki két év múlva még a gránitból faragott Mindszentyt is „megtöri”. A jelek szerint Szaléz atya is ugyanazokon ment keresztül, mint két évvel utóbb „Péhm gazdája”. Véget nem érő kínzással, a fiúkat menteni akarásával, csalárdsággal és agyomosással a rendőrtudósítók előtti bemutatón mintha rávették volna látszólagos beismerő vallomásra. Későbbi hírközlések is efféléket állítottak, csak a gyónási titok megsértését nem tudták kipróbálni belőle.

Rendi előjáróinak kezéhez még valami írást juttatott ki: *„Halálra ítélték! Ártatlan vagyok!”*

Aztán hirtelen az orosz katonai hatóság P. Kiss Szalézt átvette. Ezzel szinte minden hírközlés megszűnt róla. Se magyar, se orosz katonai hatóság nem adott ki jelentést tárgyalásáról, illetőleg ítéletéről. Állítólag az oroszok Sopronkőhidára szállították, és ott ki is végezték volna. Azonban vannak olyan rabok, akik meg azt állítják, hogy határainkon túl találkoztak vagy dolgoztak vele, s valahol Oroszországban pusztult volna el a legnyomorultabb körülmények között. Hogy P. Kiss Szaléznak mikor, hol és hogyan lett vége, P. Király Kelemen a mai napig sem tudja perdöntően megválaszolni! [...]

Ámde Szaléz atya nem tűnt el rabtársai elől. Sokan találkoztak vele a börtönök valamelyikében, és értesültek rendkívüli kálváriajárásáról és csupa viola nagyapéntekéről.

Egyik börtönben megismerkedett egy evangélikus őrnaggyal. Olyan meleg barátság fejlődött ki közöttük, hogy Szaléz atya, ki a rabok szerint nagyon szófukar volt szenvedéseinek elbeszélésében – ez egyébként is tilos volt a börtönben –, részletesen elmondotta neki börtönéletét:

Mikor azt mondtam a detektíveknek, hogy katolikus pap a gyónási titoktartást semmi körülmény között nem szegheti meg, s ha ezt nem hiszik, kérdezzék meg a pá-pát, a két detektív nekem ugrott: öklükkel verték arcomat, fejemet, miközben torkuk szakadtából ordították: Bűdös, rohadt csuhás! Már nem vagyunk messze a naptól, amikor a pápáddal együtt fogunk felakasztani a legközelebbi lámpaoszlopra!

Szememet, arcomat előntötte a vér. Semmit sem láttam, úgyhogy az egyik detektív kivezetett a fürdőszobába, s rám kiáltott, hogy mosakodjam meg.

Mindnyájunkban felvetődik a kérdés, miért akarták ennyire megtudni tőle, mit gyónt a két vádlott fiú; hiszen a fiúk állítólag már maguk bevallották.

Csak kettőre gondolhatunk. A vallatók esetleg azt remélték, hogy így több cin-kos nevét megtudják. Ám ha ezt akarták, a fiúkból kiverhettek annyi nevet, amennyit akartak. Így ez a gondolat nem látszik igazoltnak. Ezért csakis arra a sátáni célra gondolhatunk, hogy szerették volna ország-világ elé tárni: *Katolikus pap elárulta a gyónási titkot!*

S ezzel nemcsak a vádlott fiúkban, hanem igen sok katolikusban is megrendíthették volna hitüket: *Íme, így menj gyónni! Ha megszorítják a papot, vagy érdeke úgy kívánja, mindent elárul! S ha ebben nem hisztek nekik, miért hinnél másban? Népámítók és népbutítók ők!* Tudták, milyen rombolás lenne ennek az eredménye, szoritották hát a dolgot.

Így másnap ismét a fiúk gyónásával faggatták. Amikor Szaléz atya megtagadott minden beismerést, minden vallomást, minden aláírást, széket hoztak be, amelynek szalmafonatú

háttábláján két, tenyérnyi nyílás tátongott. Szaléz atyával lehúzták cipőit. Sarokba ültették, a padlóra, szembe a székkal. Megparancsolták neki, hogy lábait dugja át a szék tátongó nyílásain.

Borzalom fogott el. Mégis a parancsot szó nélkül teljesítettem. Aztán gumibottal kezdték verni a talpamat. Az első tíz, húsz, ötven ütés rettenetes volt, de aztán elérzéktelenedtek talpaim. Hallottam a csapásokat, de idegeim már nem vezették azokat az agyamba. A két detektív váltogatta egymást. Szakadt róluk a verejték. Végül egy harmadikat hívtak be, s az folytatta a verést. Körülbelül egy óra múlva felállítottak, és parancsolták, hogy járjak körül a teremben.

Ez több napon át tartott. És P. Kiss Szaléz nem vallott.

Ilyen verés után láthatták rabtársai, hogy lepedőben vitték vissza zárkájába. Később egyik ezt mondta róla: *Nem tudom, mennyi gumüütést kaphatott, de a talpa csupa vérhólyag volt. Lábára nem tudott állni, úgyhogy a gyöngyösi fiúk vitték ki szükségletére.*

Ettől kezdve, ha nyilvánosság számára készítettek róla fényképet, sohasem állították a gép elé, hanem mindig ültették. Egyik ilyen kínzásnál veszíthette el tíz lábujjának körmét.

A következő nap a pribékek más puhító eszköz után nyúltak. Lehet, hogy ebben humanizmusuk vezette, vagy a kommunizmus egyenlőségéről vallott elvük: ne csak mindig a láb szenvedjen, szenvedjenek a többi tagok is!

Kezét a lámpatartó kampóhoz kötötték. Nyakára szigeteletlen drótot tekertek, s ezen keresztül áramot eresztettek testére. Így adagolták neki az áramsokkok borzalmait, hogy egyszer már megtörjön. Majd lehúzták róla ruháját. Gumibottal verték mezítelen tagjait; különösen azt a legérzékenyebb részt, amelyet a pap még az angyalok elől is rejt.

Természetesen elájult. Felloccolták. Cigaretzával kínálták azt, aki nem cigaretázott. Most ez is bűn volt. Kapott is érte. Ajánlották, átírják az úgynevezett tanúvallomását úgy, hogy végre aláírhatja. Már megelégedtek volna annyival is, ha kijelenti: Tudott az orosz katonák meggyilkolásáról, de nem jelentette a hatóságnak, mert papi esküje tiltotta. Szaléz atya ezt a formulát sem fogadta el. Még most sem! Makacssága miatt folytatták hát kínzását.

Most kínzója egy köpcös, csonka kezű hentes volt, akiről az egyik ferences rab atya ezt mondotta: *Ennek a hóhérnak szörnyű arcát és kezét életemben soha el nem felejtem.*

Székre ültették. Derékszíjat csavartak homlokára.

– A két detektív várta, hogy ijedtemben nyilatkozatot fogok kinyögni. de össze-szorítottam fogaimat, lehajtottam fejemet, és hallgattam.

– Emeld fel a pofádat – kiáltotta a szörnyű arcú – , és tartsd egyenesen!

Erre a térdét a szék oldalához feszítette, és a derékszíjat Szaléz atya homlokához kezdte húzni, szorítani. A hurok mindjobban feszült, s kín hasított az agyába.:

– A következő pillanatban úgy éreztem, hogy koponyacsontom varratai egymásba csúsznak. A szörnyű kínban elvesztettem eszméletemet.

Másnap reggel arra ébredt, hogy orvos injekciót adott neki, és azt mondotta:

– Nyugalomra van szüksége!

Nyugalomra az orosz börtön ablaktalan odújába vetették, s ennek téglapadlóján két hónapon át „pihenhetett”, és gyógyíthatta fertőzött, gyulladásnak indult sebeit és szíjjal megkoronázott fejét.

Ablaka bedeszkázva, ha lett volna, mint a többi zárkáé. De nem volt, hiszen ezt nem zárkának építették, hanem valamikor a villany- és gázóra sötétkamrájául szolgált. A mennyezeten picurka lámpa, mint örökéző szentjánosbogárka. Fekvőhelye csupasz téglalap, ha volt ruhája, akkor az. Szükséglete végzéséhez kiszolgált lámpabúra, vagy ha ezt nem adták be, akkor az étkezéshez használt csajkája. Zárkatársa: nyüzsgő, éhes tetvek hada! A koszt szinte semmi, „meleg Volga-víz”. Szimbolikus jelzéssel ezt féregirtópor tartályban hozták, s azzal a rúddal keverték fel, amellyel a kondért hozták, illetőleg az elakadt W.C.-t kipiszkálták. A levet mosatlan csajkában kotorta be az ór a cellájába. Kihallgatások éjszaka. Elrekesztelt ajtó, rajta kukucskáló, előtte fegyveres őr. Ismeretlen őrnagyunknak olykor sikerült kukucskálóján bepillantania:

– A páter teste mezítelen. Szerzetesi ruháján térdelve imádkozik. Két kezét összetéve, egyenes derékkal, szemét mereven a mennyezet felé fordítva. Arcán az elszenvedett kínok nyomai. Csaknem mindig így találtam, ha benéztem.

Később, amikor ugyanabba a zárkába kerültek, Szaléz atya ezt mondotta az őrnagynak:

– *A teljes egyedüllét, a dohos levegő, a sötét odú tették a heteket legnehezebbé. Ha nem imádkoztam volna állandóan, talán ki sem bírtam volna a sok szenvedést. Így mindig éreztem, hogy nem vagyok egyedül! Isten közelségét sohasem éreztem jobban, mint itt.*

S állítja az őrnagy, hogy a közös cellákban ő volt a legderültebb, és még nevetni is tudott.

– Szaléz atyát mindenkinél jobban becsültem, mindenkinél jobban szerettem. Gyöngye, beteges szervezetűnek látszott, azonban sohasem panaszkodott fejfájásról, koplalásról, álmatlan éjszakákról... Meringathatatlan szerzetesnek tartottam. Többet szenvedett, mint bárki, és szebb lélekkel, mint bárki! Hős volt! Szent volt!

Egy másik rabtársa így nyilatkozott róla:

– Én úgy tekintettem rá, mint egyházunk és hazánk hős vértanújára!

(Krupa Sándor)

Egy reggel két börtönőr kivezette a cellából, s már menet közben véresre verték. „Megdöglesz, te szemét csuhás!” hörögte az egyik egyenruhás. Az „egészségügyi” körzetbe vitték, ahol tovább tartott a kínzás. Amikor elájult, fellocsolták, és egy üres fecskendővel tűt szúrtak bele. Lefektették egy priccsre, és karjába – vénájába – engedték a levegőt, amitől néhány másodperc alatt meghalt – mesélte el Kiss Szaléz ferences utolsó óráit a Sopronkőhidán szolgáló – akkor tizenéves – börtönőr, Halmos Endre nyugdíjas. – Ma már elmondhatom, hogyan történt. Nekem máig szörnyű emlék, amit ott tapasztaltam. Nemcsak a ferences atya halála, hanem az a sok száz gyilkosság. Sokszor ébredek fel ma is... borzasztó volt.

(Stoffán György)

1945. július 8-án én is jelen voltam Viszneken a Kalász és Kalot rendes gyűlésén.

Először én tartottam beszédet, amelyben hivatkoztam a háború borzalmaira, mely végigszántott egész népünkön, és soha annyit nem szenvedett talán a magyar, mint a hosszú hónapok alatt tartó ostrom alatt.

Ha szenvedtünk, megérdemeltük, és tanulnunk kellett belőle, hogyha megfogyatkozunk a szeretetben, ha nem tiszteljük az igazságot, nem ismerjük a becsületet, most annál inkább össze kell forrnunk magyar a magyarnak, és becsületes, kitartó munkával és az igazság fegyverével kell dolgoznunk a demokratikus Magyarország felépítéséért.

Utánam Macher László beszélt, majd pedig P. Kiss Szaléz beszéde következett.

P. Kiss Szaléz az egyházat összehasonlította az Észak-Amerikában hatalmas zuhatagban egyesülő Erie és Ontario tóval, mely hatalmas hullámokkal csapkodja a közötte lévő sziklát. Az egyházat is 2000 év óta állandóan csapkodják az erkölcstelenek és hitetlenek támadásai, de minden támadás ellenére az egyház sziklaszilárdan áll, és visszaveri a támadást mindenkivel szemben, aki lábbal tiporja az isteni törvényeket. És ha az egyházra és miránk, mert mi vagyunk az egyház, azt mondják, hogy reakciósook vagyunk, azért, mert harcolunk mindennel, ami bűn, ami erkölcstelen, amely nem tartja tiszteletben más véres munkájának a szerzeményét, akik meghamisítják az igazságot, ezekkel szemben vállaljuk a reakciót, mert féltjük a tiszta magyar életet, őseink tiszteletét a becsülettel szemben, és akarjuk az igazságot, mely nélkül a magyar nép életét egy másik ezer éven át tovább vinni, megtartani lehetetlen.

Kalász lányok és Kalász fiúk – folytatta beszédét P. Kiss Szaléz –, ha tirátok is azt mondják, hogy reakciósook vagytok, azok, akik nem helyesen értelmezik a reakció szót, amely erőt, bátorságot, visszahatást jelent mindennel szemben, ami a magyar értékeket, a magyar erkölcsöt, a magyar becsületet megcsúfolni akarja, azokkal szemben nektek is harcolnotok kell, és tiszta életetekkel, becsületes munkáttal és magyar igazságérzetetekkel kell megmutatnotok, hogy jobban szolgáljátok a demokratikus Magyarország érdekeit, mint azok, akik csak mondják, hogy mit kell tenni, de nem tesznek semmit a hazáért, mert országunkat csak becsületes, kitartó munkával, a családi élet tisztaságának helyreállításával és mindennél uralkodó igazságossággal tudjuk kiemelni abból a nyomorúságos állapotból, amelybe sok évek bűne, könnyelműsége nemtörődömsége vezette.

Más előadni valóm nincs. Vallomásom jól van felvéve.

Felvette:

Olvashatatlan aláírás

Varga Gizella

(Varga Gizella tanítónő tanúvallomása. Jegyzőkönyv készült 1945. augusztus 18-án az államrendőrség gyöngyösi kirendeltségének bűnügyi osztályán.)

* * *

Az alábbi jegyzőkönyv 1946. április 29-én készült Gyöngyösön Szaléz atya letartóztatása napján vagy annak másnapján. Az itt közölt részletéből megállapítható, hogy Szaléz atya még ura önmagának és szavainak.

[...] Kizmann Ottó vallomására előadom, hogy sohasem hívtam őt magamhoz, pláne nem a gyóntatószékbe a nagyrédei betörés előtt. A betörés után tényleg óhajtottam vele beszélni, lelkében felmerült kérdéseket megoldani, és minden további gáztól visszatartani. A szobámban fent tényleg szóltam neki arról, hogy Ottó főherceg tényleg Magyarország és Ausztria közös ura kíván lenni, s ezért nekünk nem szabad elrontani a helyzetet, hanem lelkileg készen kell állnunk arra az időre, ha az angol-szász nagyhatalmak a monarchia visszaállítását időszerűnek találják. Ezt inkább azért hangsúlyoztam ki, hogy felébresszem a lelkiismeretét minden kalandos és okatlan cselekedet végrehajtásától való visszatartásra. Szó volt közöttünk a rendes angol könyvatos hírszolgálatról is, amelyben semmi rendkívüli nem volt, hisz ezeket az iratokat nyíltan, asztalomon tartottam, és bárki láthatta azokat. Ha mondtam is valami titkosságot, csak azért említettem, hogy ezzel is szolgáljam a rossztól való visszatartását. Kihangsúlyoztam azt is, hogy semmiképpen ne vezesse őt a német gyűlölet a zsidókkal és az oroszokkal szemben, mert az a véleménye, hogy a zsidók és az orosz nem ember, megtagadása az Isten teremtő(je) elvének, s maga ez a vélemény is nagyon súlyos bűn. Ő erre vigyorgott, és én fájdalmasan megjegyeztem, ha örültséggel bajba kergeted hazánkat, neked lesz még német hazád, de nekünk ez az egy is elveszhet. Tényleg igaz az is, hogy amikor a gazdászokat¹ bevitték, élt bennem a félelem, hogy a maga mentségére esetleg engem és többi jóútra tért társait árulja majd el, ezért Bodnár Lászlóval üzentem, hogy én feljelentést ellene nem tettem, amivel előzőleg megfenyegettem, ha abba nem hagyja gyilkos gáztetteit.

¹ Minden bizonnyal a mezőgazdasági szakiskola letartóztatott diákjairól van szó.

Felvidéki útjáról visszatérte után tényleg találkoztam vele, és szorongva említettem, hogy a szerencsétlen Szabó Gyula által tanácsolt és általam megfogalmazott levél írója után erélyesen nyomoz a rendőrség. Határozottan téves az az állításom, hogy később ismét találkozott velem, és köztünk szó lett volna az orosz emlékmű felrobbantásáról. Viszont tudom, hogy a legelső beszélgetésem alkalmával, amikor az emlékmű még egészen kezdeti állapotban volt, s kijelentette, hogy fel fogja robbantani, nyíltan megmondtam, hogy örülsz, semmi jót nem céloz. Szerintem még jó is, ha az emlékmű megmarad, legalább beszédes jele lesz az ott lefolyt szörnyű harcoknak. Amint a régi török mecsetek és minaretek jelzik a török múlt sok-sok szomorúságát.[...]

1946. május 6-án Budapesten már olyan jegyzőkönyvet (vagy üres papírt) íratnak vele alá, melyet katolikus pap józanul, ítélőképességének birtokában soha nem írhat alá. A kihallgatásvezető *Deák László* alapos munkát végzett:

[...] Szabó Gyula március hó vége táján Pók László társaságában a Katolikus Kultúrház előtt megkért arra, hogy egy nagyon fontos dologban kívánnak beszélni velem. Erre felmentünk az emeleti repülőotthonba, és Szabó Gyula előadta, hogy Bánkuty r. őrnagyot el kell tenni láb alól, mire ők vállalkoznak, és feltette a kérdést, hogy mi lesz a gyilkosság elkövetése után a lelkiüdvével? Feloldozol-e engem? Erre én azt válaszoltam: „Jó, jó, majd feloldozlak”. [...]

Hogy a mű tökéletes legyen, *Kizmann Ottó* ezeket vallja kihallgatójának, *dr. Vámos Tibor* rendőrszázadosnak Budapesten, 1946. május 7-én:

[...] Végül előadom még, hogy teljesen Kiss Szaléz hatása alá kerültünk, úgy én, mint társaim. Ha bűncselekmények elkövetésére kifejezetten nem is utasított bennünket, az általunk elkövetett bűncselekményeket az ő hatása alatt követtük el. Mindenben sikerült neki megnyerni magának, és mi csak azon voltunk, hogy a kedvében járjunk.

1946 január első napjaiban Bodnár László, Kiss Sándor és az én jelenlétemben a páter azt a kijelentést tette, hogy [ne] rettenjünk vissza semmitől, mert a fegyver szerzésnek mindenféle módja meg van engedve.

Más előadni valóm nincs, vallomásomat az igazságnak megfelelően minden kényszer nélkül önként tettem meg, és azt felolvasás után helyben hagyva aláírom.

	Kmft.	
A kihallgatást vezető:	Jegyzőkönyvvezető:	Kihallgatott:
<i>Dr. Vámos</i>	<i>Ambrus Jánosné</i>	<i>Kizmann</i>
r. százados.	r. ir. hadnagy	tanu

Ez a hatalmas hazugság azonban nem mentette meg a szerencsétlen sorsú *Kizmann Ottó* életét. Őt is halálra ítélték és kivégezték.

Szaléz atya cikkei a *Korunk Szavá*-ban: *Öt szent betű* (1933. febr. 15.); *Isteni szikra* (1933. ápr. 15.); *Patrona Hungariae* (1933. máj. 1.); *A máriatisztelet szociális jelentősége* (1933. máj. 15.); *Élni a Krisztust, megdicsőíteni életével az evangéliumot!* (1935. ápr. 15.-máj. 1.); *Katolicizmus és „nemzedékgondolat”* (1935. jún. 15.-júl. 1.); *Kihez, hová, merre?* (1935. okt. 15.); *Egy kép a magyar élet mélységeiből* (1936. júl. 1-15.); *A katolikus Jászberény* (1936. nov. 1.).

Források:

- Pilinyi Gyula: A magyarországi latin és görög szertartású világi és szerzetes római katolikus papság névtára. Bp., 1943. (pp. 169, 253).
- Gyilkosságok sorozatát elkövető fasiszta merénylőket tett ártalmatlanná a rendőrség. Szabad Nép, 1946. máj. 3. (p. 3).
- Kötelet! Szabad Nép, 1946. máj. 4. (p. 1),
- Beismerték gyilkosságaikat és merényletterveiket a fasiszta össze-esküvők. Szabad Nép, 1946. máj. 4. (p. 1)
- Egy szerzetes irányítása mellett gyilkoltak, raboltak a leleplezett fasiszta banditák. Felvidéki Népszava, 1946. máj. 4. (p. 2).
- Megtiltják a papoknak a politikai szereplést. Felvidéki Népszava, 1946. máj. 5. (p. 3).
- A gyöngyösi bokréta. Egy demokrata naplója. Szabad Nép, 1946. máj. 5. (p. 6).
- Háborúra spekuláltak a fasiszta terrorszervezetek budapesti és vidéki vezetői. Szabad Nép, 1946. máj. 5. (p. 1)
- Ki akarták szabadítani az internálótáborokból a nyilasokat páter Kiss Szaléz fasiszta összeesküvői. Szabad Nép, 1946. máj. 7. (p. 1).
- Ki akarták szabadítani a gyöngyösi internált fasisztákat páter Kiss Szaléz és társai. Szabadság, 1946. máj. 7. (p.).
- Rátkai Károly: Két pap a vádlottak padján. Szabadság, 1946. máj. 7. (p. 4)
- Közel száz letartóztatottja van páter Kiss Szaléz fasiszta összeesküvésének. Szabadság, 1946. máj. 8. (p. 1).
- Páter Kiss Szaléz május tizenötöre tervezte az „általános felkelést”. Szabad Nép, 1946. máj. 8. (p. 3).
- 2 pap és 1 tanár. Felvidéki Népszava, 1946. máj. 10. (p. 2).
- A fasiszta összeesküvés három vezetőjét, egy tanárt és két papot letartóztattak. Szabad Magyarország (Miskolc), 1946. máj. 10. (p. 2).
- Fegyveres összeesküvők ki akarták szabadítani Kiss Szalézt. Szabadság, 1946. máj. 12. (p. 2).
- Vásárhelyi Miklós: A gyöngyösi tanulság. A Kiszgazdapártban szervezkedő fasiszták közt csak papok, tanítók, kereskedők vannak – kiszgazda egy sincs. Szabad Nép, 1946. máj. 12. (p. 3)
- Többszörös gyilkosok, nyilasmentő apácák, feketéző fasiszták szervezeten terjesztik a gyermekrablás rémmeséjét. Szabad Nép, 1946. máj. 12. (p. 5)
- Páter Kiss Szaléz kiszabadítására szövetkezett fegyveres diákbandát lelepleztek le. Szabad Nép, 1946. máj. 12. (p. 5)
- György István: Így gyilkolták le a szovjet katonákat páter Kiss Szaléz ifjú banditái. Szabad Nép, 1946. máj. 14. (p. 3).
- Milliók nevében üdvözlöm a fasizmust... Páter Kis Szaléz útja Pécestől a gyöngyösi fasiszta szervezetig. Új Dunántúl, 1946. máj. 22. (p. 2).
- Egymást vádolja a négy összeesküvő páter a fasiszta szervezkedés végrehajtásával és az ifjúság megrontásával. Szabad Nép, 1946. jún. 2. (p. 2).
- Betlen Oszkár: Kik veszélyeztetik az egyházi iskolákat? Szabad Nép, 1946. június 14. (p. 1)
- Leleplezték a „Bakonyi brigád” Két pap irányította a fasiszta gyilkosok szervezkedését. Felvidéki Népszava, 1946. jún. 14. (p. 2).
- Heves Népe, 1946. jún. 27. (p. 3).
- Schematismus almae Provinciae S. Joannis a Capistrano Ordinis Fratrum Minorum S.P.N. Francisci in Hungaria anno bissextili 1948. (pp. 66, 71).
- Galter, Alberto: Rotbuch der verfolgten Kirche. Paulus Verlag Recklinghausen, 1957. (p. 316-317)
- Mindszenty Okmánytár I. kötet. Mindszenty tanítása. München, 1957. (p. 151).

- Király Kelemen levele Mindszenty József bíborosnak. 1975. ápr. 8.
- Marschalkó Lajos: Országhódítók. Az emancipációtól Rákosi Mátyásig. München, 1975. (p. 226).
- Krupa Sándor OFM: A sarló-kalapács börtöneiben. DeWitt, Michigan, 1978. (pp. 75-78, 87, 208).
- Fehérváry István: Szovjetvilág Magyarországon. Nemzetőr Kiadás, München 1984. (pp. 48, 59, 64, 65, 100).
- Kölley György: Értetek és miattatok. Nemzetőr, München, 1986. (pp. 54, 57).
- Földesi Margit: Iskolapélda. Terror, intrika, gyilkosság. Magyar Hírlap, 1989. nov. 18. (p. 8).
- Dr. Szántó Konrád OFM írásos közlése. Bp., 1990. szept. 21.
- Fehérváry István: Börtönvilág Magyarországon. Magyar Politikai Foglyok Szövetsége kiadása. Bp., 1990 (pp. 30, 58-59).
- Dr. Szántó Konrád OFM: P. Kiss Szaléz és ferences sorstársai. Nemzeti Újság, 1990. nov. (p. 8).
- Nagy Töhötöm: Jezsuiták és szabadkőművesek. Universum Kiadó, Szeged, 1990. (p. 169).
- Dr. Szántó Konrád OFM: A meggyilkolt katolikus papok kálváriája. Mécses Kiadó 1992. (pp. 7, 41-50).
- Stoffán György: Az elfelejtett vértanú. In: Tollvonások a demokráciáért. Vetés Kiadó, Bp., 1994. (p. 246-247)
- Ispánki Béla: Az évszázad pere. Lämpás Kiadó, Abaliget, 1995. (pp. 214, 398).
- P. Kiss Szaléz emlékére. Keresztény Élet, 1995. okt. 8. (p. 1)
- Erdey Sándor: A budai kitöréstől a recski táborig I-II. köt. Literátor Kiadó, Bp., 1995. (I. köt. pp. 102, 166, 238).
- Orbán József Gyula: Friedensbewegung Katholischer Priester in Ungarn, 1950-1956. Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Bp., 1996. (p. 94).
- Lénárd Ödön: Mécs. Keresztény magatartás. Márton Áron Kiadó Bp., 1996. (p. 220-221).
- Stoffán György: Zdravec-passió 1884-1965. Bp., 1966. (p. 187).
- Magyar Katolikus Lexikon IV. köt. Bp., 1998. (p. 332).
- Lovas István: Tanult barátok. A sajtó hallgat a Bauer-ügyről. Napi Magyarország, 1999. január 29. (p.1. és p 7.).
- Kiss Szaléz vizsgálati dossziéi. Történeti Hivatal Bp., V-1909, V-113398/1 sz.

A Szabad Nép 1946. május 3-i cikkével megindul a rágalomhadjárat Kiss Szaléz ferences páter ellen.

**Gyilkosságok sorozatát
elkövető fasiszta mérénylet
tett ártalmatlanná a rendőrség**

**Egy katolikus lelkész szervezte gyilkolásra az ifjakat
A megbeszéléseket és a kézigránátokat
a Kisgazdapárt központjában tartották**

A vidéki főkapitánysegéd politikai osztálya elismerte és szeptember óta szellemi nyomozást folytatott egy álaros, felfegyverzett fasiszta terrorbanda ellen, amely ös az álaros merényleteket és gyilkosságokat követett el.

A bűntények sorozata 1945 novem- ber 7-án kezdődött, amikor a késő esti órákban öt állig felfegyverzett álaros banda megostromolta a

tették őket minden értéktárgyuktól. Ezután a kommunista pártigazgató- nyokat szerdék el a rendőrtisztvis- lőktől, felleszítették az álarosale- ket a rendőrségnek és megkér- tük őket, hogy a rendőrségnek

csalban meg is történt. A páter a jövőre is rácsalatos tervet dolgozott ki. Először feladat volt a pátergyű- szejel emlékeztető felrakásának. Ezt is a gyöngyösi politikai rendőrség vezetőjének meggyilkolását május elejére tervezték.

A nyomozók megállapították, hogy Kiss Szaléz jobbkézű. A páter

A Szabad Nép 1946. május 8-i számának 3. oldaláról.

**Páter Kiss Szaléz
május tizenötökre tervezte
az „általános felkelést”**

**Helyszíni tudósítás a gyöngyösi terroristák egyik fegyverraktárának feltárájáról
További letartóztatások Gyöngyösön és Hatvanban**

A gyöngyösi gyilkos és fasiszta terrorbanda ügyében már egy hete folyó nyomozás kedden újabb fordulóponthoz érkezett: megtalálták a „gyöngyösi felkelők” egyik robbanóanyagraktárát és ugyanakkor őrizetbe vettek további 12 személyt, akik alaposan gyanúsíthatók azzal, hogy közvetve vagy közvetlenül támogatták a páter Kiss Szaléz ir- gyilkossáival Gyöngyösön és környékén indított terrorista akciókat.

**A „Bagolyvár”:
a fasiszta banda fegyverraktára**

A Szabad Nép kiküldött munká- rása jelen volt, amikor hétfőn dél- től megkezdtek annak a szenny- ház cisternának a kibontását, melyben a fasiszta banda cin- kastárat köztartott rejtették el. Ez a hely gyöngyös-országi községtől mintegy 3 kilométernyire van, egy- től nagyobbik mosás romokban he- A páter arra számított, hogy a munició és fegyverek birtokában a beszervezett és a befolyása alatt álló félrevezetett és lelkiileg testileg meg- rontott kisgazdapárti ifjúági tagok- kal, gimnazistákkal, volt nyilas su- hancokkal és géppisztolyos egyete- mista „lovászokkal” május 15-én „a proletárdiktatúrának az egész vilá- az eddiginél nagyobb terrortól és ve- réssel dolgoztatta munkáit. Gyára a Szálasi uralom alatt túlfokozott munkamenetben a hírhedt „Szálasi röppentyű”-t, a nyilasok „szodafegy- verét” gyártotta. A szovjethadserg elől Szlovákiába menekült, majd visszatarossa után internálták. A „Szálasi röppentyű”-t a nyilasok „szodafegy- verét” gyártotta. A szovjethadserg elől Szlovákiába menekült, majd visszatarossa után internálták. A „Szálasi röppentyű”-t a nyilasok „szodafegy- verét” gyártotta. A szovjethadserg elől Szlovákiába menekült, majd visszatarossa után internálták.

A Szabad Nép 1946. május 14-i számának 3. oldala

SZABAD NÉP

Így gyilkolták le a szovjet katonákat páter Kiss Szaléz ifjú banditái

Cinikusan mesélik el bűneiket a fasiszta tömeggyilkosok

A városi főkapitányok... (text continues)

A páter: Megölni az oroszokat!

Készen vagyok arra... (text continues)

„Mellétünk van Filler”

Készen vagyok arra... (text continues)

„Örültünk a gyilkosságunk”

— Névtelen páter... (text continues)

„Hídrum hírvénei letérítettek”

Sokszor... (text continues)

„Nem tanulsz, jegyzetekre lesz azülsz?”

— Én... (text continues)

Fegyveres „bizalmiak”

— Munkások... (text continues)

Schön Szemle

több min del Uj zsidó h m

Honvédek rol Közlejt lapáto